



КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

**Дарагія суайчыннікі!
Віншую вас з 70-й
гадавінай уз'яднання
Заходняй Беларусі
з Беларускай Савецкай
Сацыялістычнай
Рэспублікай.**

17 верасня 1939 года пачаўся вызваленчы паход Чырвонай Арміі, мэтай якога была абарона пакінутага на волю лёсу беларускага і ўкраінскага насельніцтва на тэрыторыі Польшчы ва ўмовах германскага ўмяшання і развязвання Другой сусветнай вайны. Гэта не толькі ўмацавала бяспеку СССР, але і стала важным укладам у барацьбу супраць фашысцкай агрэсіі. Нягледзячы на розныя меркаванні і ацэнкі падзей, звязаных з гэтай датай, бяспрэчны факт: у выніку ваеннай аперацыі адбылося ўз'яднанне штучна падзеленага беларускага народа, што з'явілася актам гістарычнай справядлівасці. На вызваленых землях былі створаны ўмовы для будаўніцтва новага жыцця. Беларусы атрымалі магчымасць развіваць дзяржаўнасць у рамках адзінага нацыянальна-тэрытарыяльнага ўтварэння.

Сёння суверэнная і міралюбівая Беларусь беражліва ставіцца да сваёй гісторыі, тэрытарыяльнай цэласнасці і незалежнасці. Яна стала добрым домам для прадстаўнікоў розных нацыянальнасцей, якія карыстаюцца роўнымі правамі і магчымасцямі, фарміруючы адзіны народ.

Перакананы, што дзякуючы патрыятызму і згуртаванасці мы ўпэўнена пераадолеем цяжкасці і дасягнем умацавання і працвітання Айчыны. Ад усёй душы жадаю вам, дарагія суайчыннікі, аптымізму, здароўя і шчасця.

**Прэзідэнт
Рэспублікі Беларусь
Аляксандр
ЛУКАШЭНКА**

17 верасня 2009 года



**Сёлетнім вераснем
Дарога да Дажынак
бачыцца яшчэ
і сімвалічным Шляхам —
згадкай пра Хлеб
70-гадовай даўніны,
калі Поле Беларусі стала
адзіным і недзялімым...**

С. 2,6,7,9,14

СЁННЯ ў НАШАЙ ХАЦЕ СВЯТА!

Мажорнае гучанне Кобрына

**Рэспубліканскае свята
працаўнікоў вёскі**



“К” начальнік аддзела культуры Кобрынскага райвыканкама Надзея Жук, — даём самы станючы адказ: сем кобрынскіх “нот” гучаць у час “Дажынак-2009” надзвычай мажорна!

Па словах Надзеі Жук, над “акультураваннем” гарадскога аблічча працавалі дзесяткі самых розных розных арганізацый ды плюс — пяць тысяч будаўнікоў. А на добраўпарадкаванні кобрынскіх устаноў культуры толькі з раённага бюджэту было выдаткавана больш за 2 мільярды рублёў...

Сёння, 19 верасня, у Кобрыне пройдуць асноўныя мерапрыемствы Рэспубліканскага свята працаўнікоў сля “Дажынак-2009”. Учора за плённую працу па ўборцы сёлета ўраджай былі ўшанаваны земляробы, што занялі ў рэспубліканскім спаборніцтве другія і трэція месцы. Урачыстасці працягнуліся на пяці сцэнічных пляцоўках горада. Мажорным канцэртным акордам віталі працаўнікоў сля лепшыя творчыя сілы рэспублікі, Кобрына і Кобрынскага раёна. Сёння на цэнтральнай плошчы горада, дзе размешчана галоўная канцэртная пляцоўка “Дажынак-2009”, пройдзе ўзнагароджанне хлеба-робаў краіны, якія паказалі на сёлетнім жніве найлепшыя вынікі. Чакаецца, што ў гэтым мерапрыемстве, па традыцыі, прыме ўдзел Кіраўнік дзяржавы.

Пра падрыхтоўку Кобрына да Рэспубліканскага свята працаўнікоў сля наша газета пісала яшчэ ў маі (гл. № 20 “К”). Артыкул называўся “Ці прагучаць мажорна сем кобрынскіх “нот”?”. На ўвазе меліся сем гарадскіх аб’ектаў культуры: раённая цэнтральная і дзіцячая бібліятэкі, Ваенна-гістарычны музей, парк, школа мастацтваў і кінатэатр, якія рыхтаваліся тады да восенскага дзяржаўнага мерапрыемства.

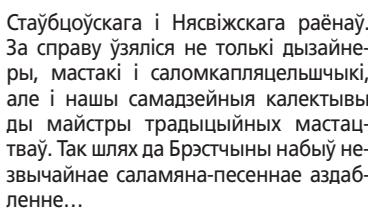
— На пытанне, вынесенае ў заглавак таго артыкула, — паведаміла

Песні саламянай прыгажуні

Творчыя сюрпрызы па дарозе да “Дажынак-2009”

Міншчына здзівіла не толькі рэкордным ураджаем. Падарожнікаў, што спяшаюцца на “Дажынак-2009” у Кобрын, чакаюць на аўтадарозе ад Міншчыны да Брэстчыны самыя прыемныя саламяна-песенныя неспадзяванкі. Абапал шашы, на ржышчах убраных хлебных палеткаў Стаўбцоўскага, Нясвіжскага раёнаў, выстаўлены шматметровыя скульптуры, што выраблены мясцовымі народнымі майстрамі з жытняй саломы. Легкавікі і грузавыя фуры спыняюць рух. Вандроўнікі ў захопленні разводзяць рукамі і нястомна пстрыкаюць фотаапаратамі. Прыпынкі зацягваюцца на доўга, бо вабяць не толькі саламяная дзяўчына ці саламяны цягнік, што развёў пары і сабраўся рушыць у бок Кобрына. Вабяць спевы самадзейных калектываў, актыўны продаж беларускіх народных сувеніраў, у тым ліку і з традыцыйнай саломкі.

— Саламянымі скульптурамі ўпрыгожылі Міншчыну да абласных дажынак, — тлумачыць вытокі крэатыўу начальнік упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Анатоль Акушэвіч. — Вызначыліся тут Мінскі і Слуцкі раёны. А Любань, дзе і прайшло 12 верасня абласное хлебробскае свята, літаральна ўся была аздоблена “залатымі” выявамі з саломкі. Выраслі выкарыстаць гэты вопыт і напярэдадні “Дажынак-2009”, аздобіўшы саламянымі кампазіцыямі ўзбочыны дарогі да Брэстчыны. Ідэю падхапілі аддзела культуры і ідэалогіі рэгіёнаў вобласці. У першую чаргу —



Стаўбцоўскага і Нясвіжскага раёнаў. За справу ўзяліся не толькі дызайнеры, мастакі і саломкапляцельшчыкі, але і нашы самадзейныя калектывы ды майстры традыцыйных мастацтваў. Так шлях да Брэстчыны набыў незвычайнае саламяна-песеннае аздабленне...

Здымкі на першай і другой старонках нашай газеты Юрый Іванову зрабіў на палетках СВК “Агранёманскі” Стаўбцоўскага раёна. Натуральна, апрача саламяных дзівосаў, трапіў у кадр і народны хор “Нёман”, што амаль 80 гадоў дзейнічае пры Старасвержанскім цэнтры культуры. Спяваюць хор ля саламянай дзяўчыны — сімвалічнай захавальніцы хлебнага ўраджаю. Выпадковыя французы-вандроўнікі, што таксама трапілі ў палон прыдарожнай казкі, доўга не маглі зразумець, што за творчая акцыя на плённы.

— Свята хлеба ў нас — рэспубліканскага кшталту, — патлумачыў ім начальнік аддзела культуры Стаўбцоўскага райвыканкама Анатоль Гржаў, — таму дарога да Брэстчыны ў творчым плане — інтэрактыўная. Падключайцеся: слухайце, падпявайце, фатаграфуйцеся, купляйце сувеніры!

**Я.Р.
Фота Юрыя ІВАНОВА
На здымку: народны хор
“Нёман” Старасвержанскага
цэнтры культуры ў прыдарожным
саламяным антуражы.**

15 верасня ў Прэс-цэнтры сталічнага Дома прэсы адбылася канферэнцыя на тэму “Аб Першасвятарскім візіце ў Беларусь Свяцейшага Патрыярха Маскоўскага і ўсяе Русі Кірыла”. У мерапрыемстве бралі ўдзел Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі, Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт, Упаўнаважаны па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Леанід Гуляка, наступальны прыхода ў гонар Усіх Святых горада Мінска Мінскай епархіі Беларускай Праваслаўнай Царквы протаіерэй Фёдар (Поўны), выканаўчы дырэктар выдавецтва Беларускага экзархату Уладзімір Грозаў і адказны за сувязі са СМІ Беларускай Праваслаўнай Царквы архімандрый Аляксей Шынкевіч.

Візіт Патрыярха Кірыла

Як зазначыў ва ўступным слове Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт, патрыяршы візіт на Беларусь, што пройдзе з 25 па 28 верасня, — ужо сёмы па ліку: 6 ранейшых візітаў былі зроблены Патрыярхам Аляксеем II. “Патрыярх Аляксей заўсёды вельмі цёпла адзываўся пра свае візіты ў Беларусь, і мы ўзгугнены, што спадабаемся і Патрыярху Кірылу, які ўжо таксама наведваў нашу краіну і ўдзельнічаў тут у шматлікіх мерапрыемствах”, — сказаў Уладзімір Філарэт.

Пад час візіту на Беларусь Патрыярх наведвае тры гарады: Мінск, Полацк і Магілёў, дзе запланавана насычаная праграма, якая ў агульным выглядзе ўжо складзена і цяпер удакладняецца. Пад час прабывання ў сталіцы Яго Святасць пабывае ў Мінскім Свята-Духавым кафедральным саборы, Інстытуце тэалогіі БДУ, сустрэнецца з прадстаўнікамі навуковай і творчай інтэлігенцыі нашай краіны на ўрачыс-

тым вечары ў Палацы Рэспублікі, а таксама наведвае храм-помнік у гонар Усіх Святых і Дом міласэрнасці.

“Разыначкай” візіту на Беларусь, з нашага пункта погляду, будзе прыезд Патрыярха ў Полацк і яго ўдзел у богаслужэнні, прысвечаным святу Узв’язання Чэснага і Жыватворнага Крыжа Гасподняга, — зазначаў Мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт. — Пад час службы Патрыярх здзейсніць чын Узв’язання, выкарыстоўваючы новаствораны крыж Еўфрасінні Полацкай”.

А завершыцца візіт Патрыярха Кірыла ў Віцебску, дзе ён выступіць у Летнім амфітэатры перад студэнтамі і моладдзю горада. Па словах Уладзіміра Філарэта, Яго Святасць працягне вялікую цікавасць да жыцця моладзі, яе інтарэсаў. У гэтым мерапрыемстве чакаецца ўдзел да 8 тысяч чалавек.

Як зазначыў Леанід Гуляка, візіт Патрыярха на Беларусь — гэта свята для беларускага народа, бо 82 працэнты

вернікаў у нашай краіне — праваслаўныя. Да яго прыезду рыхтуюцца ўсе: ад вернікаў да дзяржаўных чыноўнікаў, і гэта зразумела, бо дзяржава бярэ на сябе гэтую адказнасць і клопат па прабыванні Патрыярха Кірыла на нашай зямлі. Па словах протаіерэя Фёдара (Поўнага), “візіт Свяцейшага Патрыярха Кірыла будзе здзяйсненнем не толькі па запрашэнні главы нашай Царквы, але і па запрашэнні Кіраўніка дзяржавы”.

Пад час шматлікіх мерапрыемстваў Патрыярх будзе адкрыты для кантактаў з людзьмі. Акрамя таго, на афіцыйным інтэрнет-партале Беларускай Праваслаўнай Царквы www.church.by будуць прадстаўлены тэксты, гукавыя запісы і фотаздымкі з тых месцаў, якія наведвае Яго Святасць.

У час візіту Патрыярху Кірылу будзе ўручана і факсімільнае выданне сьпіннага Слуцкага Евангелія.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Новыя вобразы Кітая

16 верасня 2009 года ў Нацыянальнай бібліятэцы прайшлі перамовы міністра культуры Рэспублікі Беларусь Паўла Латушкі з намеснікам міністра культуры Кітайскай Народнай Рэспублікі Оуянем Цзянем.

Пад час размовы былі абмеркаваны пытанні далейшага развіцця беларуска-кітайскага супрацоўніцтва ў сферы культуры. Абадва бакі адзначылі плённы характар існуючых двухбаковых культурных стасункаў, вялікую ўзаемную зацікаўленасць пазнаннем багацця беларускай і кітайскай культуры.

Супрацоўніцтва ў сферы культуры Беларусі і Кітая рэгулюецца міжгарадавым пагадненнем аб культурным супрацоўніцтве ад 1992 г. і міжведамасным пратаколам аб супрацоўніцтве на 2007 — 2011 гг. Міністр культуры Беларусі выказаў зацікаўленасць, падтрыманую кітайскім гасцем, у падрыхтоўцы і заключэнні новага пратакола аб супрацоўніцтве пасля заканчэння ў 2011 г. дзеючага дакумента.

Бакамі было адзначана, што адной з самых паспяхоўных форм супрацоўніцтва з’яўляюцца абменныя Дні культуры, якія праводзяцца міністэрствамі культуры дзвюх краін пачаргова з

1999 г. З беларускага боку было прапанавана прадоўжыць гэтую традыцыю і правесці ў 2010 г. Дні культуры Рэспублікі Беларусь у КНР, што было таксама падтрымана Оуянем Цзянем.

Павел Латушка адзначыў зацікаўленасць у арганізацыі гастролей беларускіх творчых калектываў у Паднябеснай, у прыватнасці, на сцэнах новага будынка Дзяржаўнага Вялікага тэатра Кітая. Оуян Цзянь пагадзіўся з прапановай і выказаў пажаданне, каб гастролі лепшых творчых калектываў дзвюх краін праводзіліся на ўзаемнай аснове.

У ходзе размовы былі таксама закрануты пытанні далейшага развіцця непасрэдных кантактаў паміж арганізацыямі культуры Беларусі і Кітая, умацавання ўзаемадзеяння паміж нацыянальнымі бібліятэкамі, нацыянальнымі мастацкімі музеямі, установамі адукацыі ў сферы культуры.

Усе, хто цікавіцца культурай Кітая, на гэтым тыдні маглі пазнаёміцца з жывапісам, фатаграфіяй, сімфанічнай музыкой, паэзіяй і каліграфіяй гэтай краіны пад час Пятых Дзён кітайскай культуры ў Беларусі. Адкрыліся яны 10 верасня ў Нацыянальным гістарычным музеі на

вернісажы “Новыя вобразы сучаснага кітайскага жывапісу тушшу”.

Удзел у адкрыцці выстаўкі прынялі міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка, Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Кітайскай Народнай Рэспублікі ў Беларусі Лу Гуйчэн і намеснік кіраўніка Упраўлення па справах культуры правінцы Гуандун Янь Цзяньчэн. Таксама прысутнічалі эксперты з музея ўніверсітэцкага гарадка пры Акадэміі мастацтваў горада Гуанчжоу на чале з дырэктарам гэтай залы Цзо Чжоджао. Экспазіцыя арганізавана пры падтрымцы Міністэрства культуры краіны, Пасольства КНР у Беларусі і Нацыянальнага гістарычнага музея. Працаваць яна будзе да 27 верасня.

А ў Доме дружбы адкрылася выстаўка фатаграфіі, прымеркаваная да 60-годдзя ўтварэння КНР, якое будзе адзначацца 1 кастрычніка. Вечар кітайскай паэзіі і конкурс традыцыйнага мастацтва краіны — каліграфіі — адбыліся ў мінскай гімназіі № 23, вучні якой вывучаюць кітайскую мову. А ў Белдзяржфілармоніі выступілі музыканты Нацыянальнага кітайскага сімфанічнага аркестра радыё і кіно.

Ул.інф.

Мастацтва Бацькаўшчыны — у Літве

У Літоўскай нацыянальнай філармоніі ў межах Дзён эканомікі, навукі і культуры Беларусі ў краіне-суседцы адбыліся мерапрыемствы ў удзелам беларускіх музыкантаў і жывапісцаў. Паводле інфармацыі Пасольства нашай дзяржавы ў Літоўскай Рэспубліцы, 18 верасня ў фае Вялікай залы філармоніі адкрылася выстаўка нашых жывапіс-

цаў, што будзе экспанавана тут да 2 кастрычніка, а ў самой зале прагучаў канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь.

Пад час святачнай праграмы былі выкананы Канцэрт для фартэпіяна з аркестрам Сяргея Рахманінава і сімфанічная сюіта “Шахеразада” Мікалая Рымскага-Корсакава. Салістам

выступіў Андрэй Сікорскі (фартэпіяна), лаўрэат міжнародных конкурсаў у Беларусі і Італіі, а дырыжыраваў аркестрам Аляксандр Анісімаў, мастацкі кіраўнік калектыву.

Арганізатарамі мерапрыемства з’яўляюцца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Пасольства нашай краіны ў Літве, Беларускае дзяржаўнае філармонія.

Дні Еўрапейскай спадчыны

Штогод у 49 краінах Еўропы праходзіць шэраг мерапрыемстваў, прысвечаных Дням Еўрапейскай спадчыны, мэта якіх засяроджана на больш шырокім азнаямленні грамадскасці з культурнай спадчынай. У межах гэтага міжнароднага праекта пад эгідай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь у Нацыянальнай бібліятэцы адбыўся “круглы стол” “Беларусь самабытная. Традыцыі. Мова. Рамэсты”.

Як адзначыў намеснік міністра культуры краіны Уладзімір Грыдзюшка, такія мерапрыемствы дазваляюць на высокім узроўні вырашаць актуальныя пытанні захавання і развіцця

айчыннай культуры, вызначаць новыя аспекты дзейнасці ўстаноў галіны.

Так, удзельнікі “круглага стала” разгледзелі пытанні ролі і значэння культурнай спадчыны, шляхоў інтэграцыі ў еўрапейскую і міжнародную культурную прастору, захавання беларускай нематэрыяльнай спадчыны. У прыватнасці, у дачыненні да зберажэння нематэрыяльных зданбійкаў народа гаворка вялася пра стварэнне адпаведнай дзяржаўнай праграмы ахоўных мерапрыемстваў кшталту электронных баз даных.

На думку загадчыка кафедры гісторыі Беларусі і музеязнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Аляксандра Смоліка, ужо наспела неабходнасць і вяр-

тання ў школьныя вучэбныя праграмы прадмета “Сусветная і айчынная мастацкая культура”. Апрача гэтага, удзельнікі “круглага стала” прапанавалі адпаведным міністэрствам Рэспублікі Беларусь стварыць пасаду этнапедагога ва ўстановах адукацыі, культуры і пазашкольнага выхавання.

Таксама ў бліжэйшы час мае вырашыцца пытанне магчымасці арганізацыі Беларускага нацыянальнага цэнтры па ахове і вывучэнні культурнай спадчыны краіны. У межах мерапрыемства закраліся і пытанні фарміравання пазітыўнага іміджа айчыннай культуры за мяжой. У бліжэйшай перспектыве гэтым магло б паспрыць стварэнне адзінага нацыянальнага інтэрнет-партала “Культурная спадчына Беларусі”.

К.А.

Магілёў стане сталіцай анімацыі

З 24 па 26 верасня ў Магілёве дванаццаты раз пройдзе фестываль мультыплекцыйнага кіно “Анімаёўка”. У конкурснай праграме адзінага ў нашай краіне форуму аўтарскай анімацыі заяўлена 42



стужкі з 11 краін. Як заўсёды, вялікае прадстаўніцтва будуць мець аніматары з краін былога СССР — Расіі, Украіны і, вядома, Беларусі. Упершыню ўдзел у магілёўскім свяце прымаюць прадстаўнікі Азербайджана, Германіі і Ірана. Школа айчынай мультыплекцыі будзе прадстаўлена новымі творамі Ірыны

Кадзюковай, Ігара Волчака, Аляксандра Ленкіна, Уладзіміра Пяткевіча і Міхаіла Тумелі.

Гэтым разам стужкі будуць спаборнічаць адразу за пяць прызоў: “Лепшая анімацыйная карціна”, “Лепшая эксперыментальная стужка”, “Лепшая стужка для дзяцей”, “Прыз глядацкіх сімпатый”, “Прыз лепшаму майстру”. Міжнароднае журы ўзначаліць рэжысёр-аніматар, прафесар ВГИКа, заслужаны дзеяч мастацтваў Расіі Леанід Носараў.

На працягу ўсіх гадоў свайго існавання “Анімаёўка”, заснавальнікамі якой з’яўляюцца Дэпартамент па кінематаграфіі Міністэр-

ства культуры Рэспублікі Беларусь, магілёўскія абласны і раённы выканаўчыя камітэты, знаёміць айчыннага глядача з лепшымі прыкладамі сучаснай сусветнай анімацыі, садзейнічае пашырэнню культурных сувязей. На “Анімаёўцы-2009” маленькім і дарослым глядачам будуць прапанаваны дадатковыя пазаконкурсныя праграмы: “Беларусьфільм” запрашае, “Мультфільмы Расіі”, “Прадстаўляе Украіна”, “Паказвае Латвія”, “Новыя казкі “Гары Самацветаў”, “Анімацыя краін свету”.

Асобным пунктам фестывальнай праграмы запланавана прэзентацыя чарговай серыі самага буйнога беларускага анімацыйнага праекта — “Аповесць мінулых гадоў”, які расказвае пра гісторыю гербаў розных гарадоў і мястэчак нашай краіны.

С.А.

Свята кнігі і бібліятэкараў

Святкаванне Дня бібліятэк адбылося 15 верасня на плошчы каля Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. З 2001 года ў нашай краіне праходзяць урачыстасці з гэтай нагоды. Гасцямі мерапрыемства сталі работнікі бібліятэк з розных рэгіёнаў рэспублікі, намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Віктар Кураш, старшыня Мінскага гаркама прафсаюзаў работнікаў культуры Георгій Моўчан, дырэктар Фундаментальнай бібліятэкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Фёдар Лапо і дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі.

Пасля тэатралізаванага прадстаўлення і слоў у гонар беларускіх асветнікаў мінулага шанюўнага гасці павіншавалі прысутных і ўсіх работнікаў нашых “храмаў асветы і культуры”. У прыватнасці, у сваім прывітальным слове Віктар Кураш адзначыў: “Праца бібліятэк — адзін са стратэгічных накірункаў дзейнасці культурнай палітыкі нашай краіны, і сёння на іх ускладаюцца вялікія надзеі. У нашай

краіне дзейнічаюць больш чым 9,5 тысяч бібліятэк, працуе 12 150 работнікаў, кніжны фонд захоўвае больш за 200 мільёнаў выданняў. Сучасная бібліятэка — гэта і скарбніца культуры, і крыніца ведаў, выхавання, вы-



сокай духоўнасці. Тут можна таксама сустрэцца з псіхалагам, абмеркаваць праблемы аховы здароўя, атрымаць дапамогу юрыста. Ад імя Міністэрства культуры шчыра дзякую вам за працу і хачу пажадаць шматлікіх удумлівых чытачоў”.

Дырэктар НББ Раман Матульскі выказаў словы ўдзячнасці сваім кале-

гам: “Сёння тут прысутнічаюць дзесяткі, а працуюць у бібліятэках Беларусі — тысячы. У нас розныя праблемы, розныя мэты. Але вырашаючы свае надзённыя пытанні, мы не павінны забывацца на галоўнае: навошта мы жывём на гэтым свеце? Для таго, каб захаваць культурную спадчыну Беларусі, каб задаволіць інфармацыйныя патрэбы нашых сучаснікаў”.

У галерэі ж “Лабірынт” НББ адкрылася выстаўка “Бібліямагія”, якая з’яўляецца своеасаблівай хронікай жыцця і працы бібліятэкараў. Да 2-га кастрычніка тут можна пабачыць фотаздымкі з Мінска і розных абласцей рэспублікі. Гэты праект падрыхтавалі Беларуская бібліятэчная асацыяцыя сумесна з Нацыянальнай бібліятэкай. Журы адбрала самыя цікавыя фатаграфіі, а пераможцы былі вызначаны ўдзельнікамі вернісажу 15 верасня.

С.Ю.

На здымку: пад час урачыстай каля Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі.

Чарадзейная жалейка нашай класікі

18 верасня Нацыянальная бібліятэка Беларусі запрасіла аматараў кнігі ў галерэю “Лабірынт”. Там адбылася прэзентацыя і перадача ў дар выданняў, што ўбачылі свет пры падтрымцы Міждзяржаўнага фонду гуманітарнага супрацоўніцтва дзяржаў — удзельніц СНД.

Прэзентаваліся зборнік паэзіі Аляксандра Пушкіна на рускай і таджыкскай мовах; падарункавае выданне “Пецябургскіх аповесцей” Мікалая Гогаля, што атры-

мала Гран-пры на V Міжнародным конкурсе дзяржаў — удзельніц СНД “Мастацтва кнігі-2008”; зборнік твораў Чынгіза Айтматава; DVD-дыск “Наша класіка” з фільмамі кінастудый краін СНД, знятымі ў 1920 — 1990 гадах; зборнік вершаў маладых паэтаў з усіх краін СНД “Садружнасць дэбютаў”...

Прысутныя пазнаёміліся таксама з серыяй выданняў “Класіка літаратуры СНД”. Гэта чатыры кнігі, прысвечаныя фальклору і літарату-

турным помнікам Азербайджана, Малдовы, Узбекістана і Беларусі. Кніга, што ўтрымлівае наш фальклор і класіку, называецца “Вошэбная свирель”. Яна выдадзена сёлета ў Маскве, у “Художественной литературе”. Над яе стварэннем працавалі дактары філалагічных навук Валерый Максімовіч і Іван Саверчанка, а таксама член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар філалагічных навук Міхась Мушыньскі.

Наш кар.

Італія ў Батанічным садзе

Днямі распачаліся здымкі стужкі Андрэя Кудзіненкі па сцэнарыі Андрэя Качана “Масакра”. Першыя дублі былі зроблены ў сталічным Батанічным садзе і належаць да самага апошняга эпизоду карціны, дзея якой адбываецца ў Італіі. Асноўная частка здымак пройдзе ў старых палацы ля вёскі Жалудок Шчучынскага раёна Гродзенскай вобласці. Акрамя гэтага, праца здымачнай групы запланавана ў Брэсцкай вобласці, а таксама ў Дзяржаўным музеі народнай архітэктуры і побыту пад Мінскам.



У першы дзень здымак фільма.

Штуршком для ўзнікнення задумы “Масакры” стала знакамітая навела французскага пісьменніка Праспера Мэрымэ “Локіс”, але дзея перанесена ў часы

паўстання Кастуся Каліноўскага, а да асноўнага сюжэта дададзены і іншыя сцэнарныя лініі. Па словах самога рэжысёра, для якога “Масакра” ўжо чацвёртая поўнаметражная карціна, у стужцы будуць шырока ўжывацца элементы беларускага фальклору, прыме ўдзел шэраг айчынных і расійскіх акцёраў ды проста людзей мастацтва. Дарэчы, адну з галоўных роляў у “Масакры” ўжывае калега Кудзіненкі па рэжысёрскім цэху — Аляксандр Колбышаў. Здымае стужку расійскі аператар Аляксей Убейволк.

Антон СІДАРЭНКА
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

“Рамантык — бо беларус, рэаліст — бо чалавек зямлі...”

Народнаму мастаку Беларусі, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі краіны Арсену Кашкурэвічу 15 верасня споўнілася 80.

З гэтай нагоды на імя мастака міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка даслаў віншавальную тэлеграму, у якой гаворыцца:

“Паважаны Арсен Міхайлавіч!

Прыміце мае шчырыя віншаванні з Вашым юбілеем — 80 годдзем з Дня нараджэння.

Менавіта на Беларусі адбыліся станаўленне і росквіт Вашага таленту, які станаўча ўплывае на прафесійны рост маладых мастакоў краіны. Ваш яскравы талент, уклад у беларускае выяўленчае мастацтва, творчая і педагагічная дзейнасць ацэнены Урадам і грамадскасцю краіны.

Жадаю здароўя, шчасця, натхнення і новых творчых здзяйсненняў!”

Выдатны графік-станкавіст, віртуозны рысавальчык, бліскучы ілюстратар, А.М. Кашкурэвіч на працягу сваёй плённай творчай дзейнасці ў прастору беларускай выяўленчай культуры раскрыў не толькі новыя, вострахарактарныя філасофскія “эрэзы” нашага складанага, супярэчлівага часу, але і глыбока адлюстравалі вобразы гераічнага і драматычнага мінулага роднай Беларусі. Напрыклад, серыя афортаў “Партызаны”, зробленая амаль 30 гадоў таму, і сёння, асабліва — у юбілейны год вызвалення нашай краіны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, выклікае вялікае душэўнае хваляванне. Яна — як горкі боль, адцуды праз гады, як памяць пра тое, што перажыў наш шматпакутны народ.

Аб гэтым, аб Вялікай Айчыннай, — і цыклы “Балада”, “Напалім”, “Прысвячэнне Васілю Быкаву”, ілюстрацыі да кніг беларускіх пісьменнікаў-франтавікоў — І.Шамаякіна і А.Адамовіча. А хто ж не ведае графічнай Купаліны Кашкурэвіча, яго ілюстрацыі да ўсіх купалаўскіх пэям, праз якія мастак увайшоў у свет твораў Песняра не староннім назіральнікам, а



спасціг яго “знутры” — усхвалявана і натуральна. У сувязі з гэтым успамінаюцца ёмістыя словы Уладзіміра Караткевіча: “Кашкурэвіч — мастак гісторыі і сучаснасці, рамантык і рэаліст. Рамантык — бо беларус, рэаліст — бо чалавек зямлі. А можа, і наадварот...”

Мастацтва для А.Кашкурэвіча — гэта барацьба праз пакуты да радасці, як гаварыў Бетховен. І гэты пасыл чырвонай ніткай праходзіць праз усе “галоўныя” творы мастака: фундаментальныя ілюстрацыі да “Новага Запавету” (“Евангелле паводле Лукі” і “Апакаліпсіс”), “Найвышэйшай песні Саламонавай”, “Фауста” Гётэ і самастойныя станковыя лісты “Сповідзі ад Фауста”, якія не звязаны непасрэдна з творами Гётэ, але знітаваны з духоўнай і душэўнай патрэбай самога мастака пабачыць свет ва ўсёй яго складанасці і вялікасці. А побач — бліскучыя ілюстрацыі да кнігі У.Караткевіча “Дзікае пал’яванне караля Стаха” і зборніка твораў пісьменніка “Ладдзя распачы”, да ісландскага эпаса “Эда” і рамана “Буранны паўстанак” Ч.Айтматава. Ды хіба можна пералічыць усё, што зрабіў Арсен Кашкурэвіч, якога па звычцы называюць Арленам, у галіне мастацтва на карысць нашай Бацькаўшчыны!

“К”

Нова-башметаўскі фармат

4 — 11 кастрычніка ў Мінску адбудзецца IV Міжнародны фестываль Юрыя Башмета. Сёлета яго асаблівасцю стане прафесійна-асветніцкая накіраванасць, дасягнутая з дапамогай дэмакратычнага абмеркавання. Фестывальная праграма шмат у чым фарміравалася на аснове аб’яўленага ў Інтэрнеце конкурсу на лепшую ідэю. Штовечаровыя канцэрты для шырокай публікі дапоўніць правядзенне ў межах форуму Маладзёжнай акадэміі краін СНД — цыкла майстар-класаў вядучых музыкантаў свету для лепшых піяністаў і струнікаў ва ўзросце ад 15-ці да 30-ці гадоў.

Конкурс на лепшую ідэю, аб’яўлены ў маі, запрашаў прапаноўваць імяны музыкантаў і канцэрты, якія зацікавілі б слухачоў, у тым ліку моладзь. Кандыдатуры ўдзельнікаў майстар-класаў пра-

паноўвалі навучальныя ўстановы і міністэрствы культуры краін Садружнасці. У выніку сфарміравалася стройнае фестывальнае збудаванне. Адкрыццё і закрыццё фестывалю пройдзе ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, астатнія канцэрты — у Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Акрамя сусветна вядомых салістаў, у праграмах будуць задзейнічаны лепшыя калектывы нашай краіны: Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр на чале з Аляксандрам Анісімавым, сімфанічны аркестр нашага Опернага тэатра, а таксама Прэзідэнцкі аркестр Беларусі пад кіраўніцтвам Віктара Бабарыкіна, з якім выступаць салісты Цэнтра оперных спеваў Галіны Вішнеўскай. Сваю лінію развіцця будзе мець і Маладзёжная акадэмія. Распачне яе выступленне прафесуры, а завершыць — сумеснае музыцыраванне сталых майстроў і творчай моладзі.

Пушкін... І па-беларуску

15 верасня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Янкі Купалы адкрылася выстаўка “Казкі Аляксандра Сяргеевіча Пушкіна”. Яе арганізацыя падтрымана Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь і Дэпартаментам культуры Масквы. Працаваць экспазіцыя будзе да 15 кастрычніка.

На выстаўцы прадстаўлена каля 60 мастацкіх твораў з фонду Дзяржаўнага музея А.С. Пушкіна. Гэта ілюстрацыі да казак, эскізы дэкарацый і касцюмаў да спектакляў паводле пушкінскіх твораў, партрэты пісьменніка. Сярод мастацкіх твораў — ілюстрацыі да казак Пушкіна, створа-

ныя Барысам Заборавым, чый лёс непаруйна звязаны з Беларуссю.

Арганічна спалучаецца з маскоўскай выстаўкай і экспазіцыя, прадстаўленая з фонду Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы. Яна называецца “Аляксандр Сяргеевіч Пушкін і Беларусь”. На трох стэндах — творы класіка, выдадзеныя на беларускай мове. Асабліва месца займае серыя кніг з 9 тамоў, якая была выдадзена ў 1937-м, да стагоддзя смерці паэта. Рэдагаваў серыю Янка Купала.

У ліку цікавых экспанатаў — казкі Пушкіна, ілюстраваныя нашымі графікамі Арленам Кашкурэвічам і Аленай Лось.

5 з 67

Мусіць, кожны з нас хоць раз ды лавіў сабе на думцы: я не пераключаю тэле- або радыёканал у час рэкламнай паўзы і стомлена не адварочваюся ад бігборда, бо ў ролю ці на плакаце ёсць нейкая “фішка”. І, бадай, ніхто не будзе спрачацца, што за апошнія гады пяць у статусе “эфекту нечаканасці” ў айчынай рэкламнай прасторы замацавалася беларуская мова. Заўважце, ужо сам “ход моўным канём” становіцца канцэпцыя сюжэта і слога, якія па-беларуску зазвычай немудрагелістыя і вытанчана-элегантныя.

А ці ёсць попыт на размяшчэнне беларускамоўнай рэкламы на бігбордах сталіцы? Карэспандэнт “К” правёў для пачатку нескладаны эксперымент, падлічыўшы па дарозе на працу (добра 40 — 45 хвілін), якая цягнецца са спальнага раёна ў цэнтр горада, усе падобныя канструкцыі і раздзяліўшы іх па характары інфармацыі і мове. З 67 бігбордаў толькі пяць (прычым усе — на праспекце Незалежнасці) аказалася па-беларуску. А з іх — усяго адзін з рэкламай камерцыйнай. Удакладніць, карыстаючыся сацыялагічнай тэрміналогіяй, выбарку не атрымалася: супрацоўнікі дзяржаўнага прадпрыемства “Мінскрэклама”, што займаецца пашпартызаваным шчытоў і ўзгадненнем рэкламы, не ведаюць дакладнай колькасці падобных канструкцый у сталіцы. Затое наш карэспандэнт дазнаўся, што кошт за месца размяшчэнне айчынай рэкламы, у залежнасці ад характару носьбіта інфармацыі, таннейшы на 20% — 50% за размяшчэнне замежнай. Ды і вольных месцаў хапае. Што ж стрымлівае рэкламадаўцаў?

Найперш, вядома, — фінансавыя цяжкасці гэтага года. Прынамсі, каля 40% месцаў для рэкламы вышэйзгаданага дзяржаўнага прадпрыемства ў сталіцы лічацца вольнымі. Але ж ці толькі ў гэтым прычына? Як кажуць, да прыкладу, у адным з найбуйнейшых сталічных прыватных рэкламных агенстваў, за 13 гадоў існавання ўстановы не было ніводнай замовы на беларускамоўную рэкламу — ні камерцыйную, ні сацыяльную. Як да гэтага ставіцца спецыялісты? Надзвычай адмоўна! Агенства імкнецца трымаць руку на пульсе часу, прагне займацца сацыяльна-арыентаваным бізнесам пад слоганам “Купляйце беларускае!”, але ад-

паведных заказаў папросту не мае. Самы час казаць не столькі пра крызіс эканамічны, колькі пра крызіс крэатыўнасці ў нацыянальнай рэкламадаўца.

Флікер, флікер, запаліся!

Аналагічная сітуацыя — і ў рэгіёнах. Не, бігборды ў райцэнтрах — неад’емная частка гарадскога ландшафту. Але беларускамоўных камерцыйных тэкстаў на шчытавых канструкцыях днём з агнём не адшукаеш. Рэдка сустранеш і сацыяльную рэкламу, скіраваную на прапаганду нашай гісторыка-культурнай спадчыны. А менавіта яна і мусіла б сустракаць гасцей кожнага раёна!

Крызіс жанру, няведанне мовы, грэбанне маркетынгавымі прынцыпамі? І першае, і другое, і трэцяе.

Дарэчы, чытача, мусіць, зацікавіць: што ж было на чатырох астатніх беларускамоўных сталічных бігбордах, якія выявіліся ў ходзе міні-эксперыменту? Плакаты да Дня горада. Нельга не адзначыць, што сёлета гарадское святочнае афармленне набыло шэраг новых форм (тыя ж вертыкальныя расцяжкі на рагу дамоў) і выканана, у асноўным, па-беларуску. Сёлета з’явіліся і новыя гарадскія слоганы. Да ўжо не раз выкарыстаных “Родны сэрцу горад мой” і “Мінск — жыцця майго крыніца” дадалася, як мінімум, “Мой родны Мінск, ты — сэрца Беларусі!”, што найчасцей сустракаецца ў розных тэхні-

чных выкананнях. Ды і сама канцэпцыя гарадскога святочнага афармлення займела ў апошнія гады свой дызайн, у рэчышчы якога сталіца і набывае святочнае аздабленне.

І яшчэ адзін істотны аспект. Прыкладна чвэрць рэкламы, па выніках нашага эксперыменту, складала сацыяльная, добрая частка якой размяшчаецца міністэрствамі і ведамствамі згодна са сваёй тэматыкай. І якраз у гэтай галіне, падаецца, актыўнасць мусіла б быць большай: у цэнтры горада знайшлася толькі адна паўнаватарская “сацыялка”, прысвечаная перапісу насельніцтва ў кастрычніку: “Гэта патрэбна мне, маёй сям’і, маёй краіне”. Чаму ж такая нізкая актыўнасць у сацзаказах на роднай мове? А пашырэнне тых самых флікераў, пагадзіцеся, узрасло б ужо праз адно выкарыстанне роднага слова: той жа прынцып “эфекту нечаканасці” ў дзеянні.

“Размаўленне” — вітаецца?

У прэс-рэлізе аб правядзенні Тыдня беларускай мовы, які ладзіўся мясцовым гараддзелам культуры ў адным з гарадоў краіны з нагоды Дня пісьменства, было пазначана: “На працягу акцыі вітаецца размаўленне на беларускай мове”. У дакладным перакладзе на рускую мову сказ выглядаў бы так: “...Приветствуется разго-

За тэкставы змест шчытавых рэкламных канструкцый у сталіцы, як нам паведамлілі ў адзеле размяшчэння рэкламы дзяржаўнага прадпрыемства “Мінскрэклама”, адказвае ўласнік бігборда. Экспертызу рэкламнага зместу ладзіць аддзел па кантролі за рэкламай у праўленні гандлю гарвыканкама. Філолагаў у штатным складзе гэтых падраздзяленняў няма. Для вырашэння спрэчных пытанняў тут звяртаюцца на моўныя факультэты сталічных ВНУ. Але хто, як не філолаг, можа вызначыць, ёсць спрэчнае пытанне ці яго няма? Аналагічная сітуацыя — і з рэкламай у грамадскім транспарце: за яе безадказнасць адказваюць аўтагаспадаркі... Знаўцы беларускай філалогіі п а - куль

ным адзеле Дзяржжаммаёмасці лічаць больш чым зладзёзнай.

Дарэчы, у гэтай установе нам паведамлілі, што рыхтуецца праект Закона “Аб найменнях геаграфічных аб’ектаў Рэспублікі Беларусь”, які будзе прадугледжваць актыўную дзейнасць кардынуючага тапанімічнага органа з абавязковай мовазнаўчай падтрымкай Нацыянальнай акадэміі навук. Гэта ў перспектыве. А як жа наладжана справа сёння? Далёка не ідэальна. Рэй вядуць мясцовыя ўлады, якія не заўжды ўзгадняюць свае дзеянні з адпаведнымі рэспубліканскімі органамі. Таму пра уніфікаванасць і беспамылковасць напісання вышэйзгаданых найменняў казаць яшчэ зарана.

Шмат скаргаў атрымлі-

“Круціць” і раскручваць, або Дзе знайсці па песні на праграму?

Затое ўвядзенне абавязковых 75 працэнтаў беларускай музыкі ў эфіры не прадугледжвала судносіны руска-і беларускамоўных твораў. Да таго ж, да тых праслаўтых працэнтаў пачалі далучаць любыя запісы айчынных выканаўцаў і тых, хто проста нарадзіўся на Беларусі. Ніхто не супраць, калі нашы музыканты граюць ды спяваюць сусветную класіку, у тым ліку эстрадную.

Але гэта прывяло да таго, што многія спевакі літаральна перакваліфікаваліся на “старыя песні пра галоўнае”, амаль не дбаючы пра новыя “неапрабаваныя” творы, а тым больш — беларускамоўныя. Іх у чымсьці можна зразумець: дзе



Дык усё ж: **завулак або переулок? Ці не задавалі вы сабе такое пытанне, калі на двух суседніх дамах бачылі шыльды з аднолькавымі тапонімамі па-беларуску і па-руску? Стандартная сітуацыя пры адсутнасці агульнапрынятых стандартаў выкарыстання дзвюх дзяржаўных моў.**

Зрэшты, “К” на сваіх старонках неаднойчы звярталася да аналізу моўнай сітуацыі ў краіне. І тычылася гэта не толькі згаданай прасторы горада, але і радыё, тэлебачання, кінематографа...

Ці не здзіўляліся вы, калі па радыё і тэлебачанні вядучыя праграм і карэспандэнты з беларускамоўнымі суразмоўцамі гутарылі па-руску? У такіх выпадках (адзін з апошніх падобных адбыўся на сёлетнім З’ездзе беларусаў свету, калі тэлекарэспандэнт гутарыў такім чынам з дэлегатам з Аўстраліі) хочацца запытацца: на чым трымаецца прафесійная ды і агульная культура журналіста?

Натуральным моўным асяродкам для плённага функцыянавання галіны культуры з’яўляецца беларуская мова. Думаецца, сцвярдзенне гэтае — ужо аксіёма. Таму і падтрымка таго ж нацыянальнага вытворцы музычнай прадукцыі мусіць не толькі замыкацца ва ўстаноўленых лічбах квот на радыё. Часцяком рэдактарам апошняга бракуе самаўсведамлення: беларуская мова — фарматная і канкурэнтаздольная. Гэткая жа яна застаецца і ў іншых сферах нашага жыцця. Ды такое заканамернае і шчыmlіва-блізкае “Купляйце беларускае!” па-руску, пагадзіцеся, не прагучыць.



незапатрабаваныя. Гэта ў сталіцы. Што ж тады казаць пра вобласці, раёны?

Адзінага стандарту няма

Яшчэ адзін нюанс шматграннай моўнай прабле-



варивание (говорение) на белорусском языке”...

Прайдзіцеся па родным горадзе, вёсцы, вуліцы, завулку, прыгледзьцеся да афіцыйных шыльдаў, рэкламных шчытоў, тапанімічных назваў рэк і мястэчак, уязных знакаў. Ці не даводзілася сустракаць арфаграфічную ці пунктуацыйную памылку? Каб надзейна пазбягаць такіх выпадкаў, дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар філалогіі Аляксандр Лукашанец збіраецца звярнуцца ў Мінгарвыканкам. На думку вучонага, візуальныя і гукавыя памылкі ў рознага кшталту рэкламе знішчаюць экалогію беларускай душы, пазбаўляюць паселішчы і мястэчкі нацыянальнага аблічча. Пры Інстытуце мовы і літаратуры дзейнічае тапанімічная камісія, функцыя якой зводзіцца да тлумачэння ў кшталту ці “пераўвасабляць” у беларускім варыянце “улицу Красную” ў Чырвоную? У ідэале ж любы тэкст любой шыльды ці рэкламы павінен праходзіць моўную экспертызу на акадэмічным узроўні. Але гэта ў ідэале.

вае, да прыкладу, Міністэрства транспарту, дзе, дарэчы, таксама ёсць свая тапанімічная структура, але візуальныя і гукавыя памылкі ў назвах дарожных станцый — пакуль невынішчальныя.

“Галоўная” — значыць “патрыятычная”

Трапілася ў Інтэрнеце такое паведамленне за лістапад 2003 года: “Цяпер ні адзін горад Беларусі не мае гімна”. Сапраўды, на той час, акрамя сталіцы, практычна ніводзін з раённых і абласных цэнтраў не мог “пахваліцца” такой адметнасцю. Але за апошнія год-два свае музычныя “візітоўкі” займелі не толькі шэраг гарадоў, але і нават абласцей.

Калі мы кажам пра падобную іміджавую песню, чый статус зацвярджаецца рашэннем мясцовага Савета дэпутатаў, своеасаблівы гімн, дык, падавалася б, мовай яе выканання мае стаць родная. Так, Жодзіна і Сморгонь, да прыкладу, маюць беларускамоўныя песенныя тэксты, а вось Брэст абыходзіцца галоўнай гарадской песняй, якая гучыць па-руску. І прыкладаў падобных шмат. Зноў жа: канкрэтных актаў, стандартаў у гэтай сферы няма. Акрамя “раўнення” на эталон — Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь. А ён напісаны па-беларуску.

Урэшце, гэтыя “галоўныя песні” — патрыятычныя па сваім змесце. Што, як паведамлілі нашым карэспандэнтам у раённых аддзелах культуры, якія ўжо мелі вопыт правядзення спаборніцтва за тытул “песні пра горад”, і з’яўляецца асноўным крытэрыем адбору. “Канешне, хацелася б, каб твор быў напісаны па-беларуску, — дадаюць культасветнікі. — Але гэтая ўмова — не абавязковая”.

яшчэ, акрамя Беларускага радыё ды некалькіх урачыстых канцэртаў за год, яны могуць паказаць такія творы?

FM-станцыі, як высветлілася пад час нашага бліц-апытання, гэтымі праблемамі не надта ўсхваляваны. І нават лічаць увагу журналістаў да пытання беларускасці залішняй. Іх таксама можна зразумець: яны існуюць на грошы рэкламадаўцаў, а таму шмат у чым залежаць ад іх густаў. Таму іх пазіцыя такая: маўляў, будуць добрыя песні нашага фармату — будзем іх “круціць”. Штучна ж падтрымліваць беларускамоўнае — навошта?

На Беларускаму радыё, вядома, стаўленне іншае. Як паведамліла галоўны рэдактар музычных праграм Першага нацыянальнага канала Таццяна Якушава, зараз уведзены адзіны плейліст на ўвесь дзень, дзе ўлічваюцца кампазіцыі, якія транслуюцца ва ўсіх праграмах, уключаючы аўтарскія і тэматычныя. У кожнай з іх абавязкова павінны гучаць беларускамоўныя песні. Сярод песень мінулых дзесяцігоддзяў такіх — пераважная большасць. Але дзе ўзяць новыя? Клапоцячыся пра гэта, акрамя праграмы “Беларуская калекцыя”, што ўжо некалькі гадоў выходзіць па пятніцах а 21-й гадзіне, з верасня па нядзелю а 13-й з’явіўся новы праект — “Маладыя таленты Беларусі”. У яго межах пройдзе конкурс акадэмічных і эстрадных выканаўцаў. У намінацыі “Эстрадны вакал” абавязкова ўмова — выкананне беларускамоўнай песні.

З’яўленне новых беларускамоўных твораў трэба стымуляваць, упэўнена Таццяна Якушава. І яна мае рацыю. Калі некалькі гадоў таму на Нацыянальным фестывалі беларускай

песні і паэзіі ў Маладзечне рыхтаваўся сумесны з тэлебачаннем канцэрт “Беларускай калекцыі”, на ўдзел у ім адгукнуліся ледзь не ўсе нашы зоркі. Ці ж гэта не паказчык агульнага стаўлення артыстаў да нацыянальнага? Падобныя праекты павінны стаць традыцыйнымі! І справа не ў матэматычным падлічванні працэнтаў, а ў агульным разуменні: нацыянальная культура, нацыянальная песня без роднай мовы — немагчымыя.

Ёсць “Зямля...”

Карэспандэнт “К” пацікавіўся сітуацыяй з беларускай мовай на каналах Белтэлерадыёкампаніі ў наместніка яе старшыні Аляксандра Мартыненкі.

Да найбольш паспяхоўных праектаў Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі на беларускай мове Аляксандр Іванавіч аднёс цыкл дакументальных фільмаў “Зямля беларуская”: “Менавіта мова ў гэтым праекце дапамагае перадаць каларыт, непаўторнасць, самабытнасць нашай культуры, нашай гісторыі, дапамагае ярка расккрыць характары нашых людзей”.

Упэўнены наместнік старшыні Белтэлерадыёкампаніі, што на “Першым” і “Ладзе” вшачанне на беларускай мове будзе толькі пашырацца. Прычым, на думку А.Мартыненкі, на фарміраванне моўнай сітуацыі ў краіне мусяць уплываць не тэлебачанне, а, перш за ўсё, самі людзі. “Калі ў кожнага з нас ёсць неабходнасць у гэтым, мы адчуваем патрэбу. Не трэба чакаць, пакуль хтосьці або штосьці на нас паўплывае. Трэба проста часцей ужываць беларускую мову ў паўсядзённым жыцці!” — перакананы А.Мартыненка.

І арыгінал, і дубляж

Беларускае кіно з самага свайго пачатку “размаўляла” на дзвюх мовах, бо глядзелі яго па ўсім СССР. Але нават калі здымаліся стужкі на рускай, заўсёды ствараўся беларускамоўны варыянт. Рускамоўных артыстаў агучвалі іх беларускія калегі. Так было, напрыклад, з гераіняй Ніны Русланвай са “Знака бяды” Міхаіла Пташуга, за якую ў беларускамоўным варыянце “размаўляла” Марыя Захарэвіч.

У апошнія гады на “Беларусьфільме” была зроблена толькі адна мастацкая поўнаметражная стужка на беларускай мове — “Нябачаны край” Віктара Асюка па прозе Міхаса Зарэцкага. Ужо восем гадоў споўнілася з часу выхаду “Свежыны з салютам”. Яшчэ дзве — дубліравалі: “Анастасія Слуцкая” Юрыя Ялхова і “Глыбокая плынь” Маргарыты Касымавай і Івана Паўлава. Невялічкі тыраж касет з “Анастасіяй Слуцкай” нават быў у продажы і, трэба сказаць, не залежваў на паліцах. Зрэшты, праблем у дыстрыб’юцыі нацыянальнай прадукцыі таксама хапае, тэму чаго “К” неаднаразова ўздымала.

На жаль, больш беларускамоўнага мастацкага кіно Нацыянальная студыя не выпускала... Няма кіно на роднай мове і ў бліжэйшых планах. Як паведамілі “К” у сцэнарна-рэдакцыйным адзеле студыі, аўтары прапануюць выключна рускамоўныя сцэнарыі. Сітуацыя можа змяніць так званы “нацыянальны праект”. Па словах наместніка дырэктара Дэпартаменту па кінематаграфіі Міністэрства культуры Андрэя Бычкова, аўтарскі калектыў стужкі (у тым ліку акцёры), якая будзе мець права прэтэндаваць на статус “нацыянальнага праекта”, павінен як мінімум на 70% складацца з грамадзян нашай краіны.

Папярэднія апытанні экспертаў і адносны поспех “Анастасіі Слуцкай” у пракасе сведчаць пра тое, што айчыны глядач гатовы ўспрыняць стужку з гісторыі нашых земляў. Лагічна, каб гэты праект здымаўся на беларускай мове. Так ці інакш, але сярод сцэнарных заявак на званне “нацыянальнага кінапраекта” вялікая частка напісана па-беларуску.

“КУЛЬТУРА” ўцы

Малюнкi з натуры

Маэстра Аляксандр Анісімаў, паводле традыцыі, напярэдня адкрыцця канцэртнага сезона паклікаў журналістаў на адкрытую рэпэтыцыю Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі. І пасадыў прадстаўнікоў СМІ не ў глядзельную залу, а “ўнутр” калектыву, сярод аркестрантаў. Да 80-годдзя з дня нараджэння Яўгена Лебава зайгралі яго “Ціля Уленшпігеля” — не ўвесь балет ці сімфанічную сюіту з яго, а асобныя, найбольш яркія фрагменты, што могуць класіфікаваць гэтую “прэзентацыю” стыля нашага класіка. Тут музыканты на чале з дырыжорам і прадэманстравалі напоўніцу ўсю сваю віртуознасць! Не толькі ўласна ў выкананні, але і ў хуткасці гартання старонак нотнага тэксту, перапісаных ад рукі: наперад, назад, зноў наперад, спачатку... Раптам падумалася: калі быў бы камп’ютэрны набор, дык класіфікацыя з яго падобныя “вітражы-віражы” можна было б націсканнем некалькіх клавіш — і кожны музыкант меў бы перад вачыма адрэдагаваны варыянт.

Узгадалася і сустрэча з арганізатарамі маладзёжнага расійска-беларускага аркестра, складзенага з лепшых юных музыкантаў Саюзнай дзяржавы. Як толькі размова зайшла пра выкананне беларускай класікі, дырыжор узгадаў цяжкасці са “здабычай” нот. Практычна нічога няма ў камп’ютэрным варыянце, які можна было б імгненна перасылаць па электроннай пошце. Калі што і ёсць, дык толькі ў рукапісах. А гэта значна зніжае даступнасць твораў для іх выканання і, адпаведна, папулярызаванні.

Дый рукапіс твора, разлічанага на буйны калектыў, — гэта далёка не ўсё, што патрэбна выканаўцам. Кампазітар піша цэласную партытуру, прыдатную для дырыжора. Музыкантам жа патрэбна — кожнаму свая партыя. У савецкія дзесяцігоддзі іх “перамалёўвалі” спецыяльны перапісчыкі, працу якіх аплывала дзяржава. У пазнейшыя часы за справу “фрагментарнага капіравання” часцяком браліся самі кампазітары, у якіх не хапала грошай на “памочнікаў”, бо, здаралася, праца перапісчыкаў каштавала вышэй за кампазітарскія фантазіі.

Сёння кампазітары, зразумеўшы, што выратаванне тапельцаў — справа рук саміх тапельцаў, пачалі набываць камп’ютэры, усталяваўшы на іх спецыяльныя праграмы, вучыцца нотнаму набору. Але як быць з творамі мінулых гадоў?

З вуснаў у вусны, з рук у рукі

Замежныя музыканты, прыязджаючы ў Беларусь пазнаёміцца з нашай сучаснай музычнай культурай і, вядома, не знаходзячы неабходных нотных выданняў, вельмі здзіўляюцца. А між тым, нотавыданне на нашых землях было адным з самых першых у Еўропе. Сёння, мабыць, кожны беларус ведае не толькі пра Францыска Скарыну, але і пра Радзівіла Чорнага, які меў друкарню, дзе выдавалася шмат нотных збораў — як царкоўных, так і свецкіх. Приватныя нотадрукарні існавалі і ў XIX стагоддзі, у тым ліку ў Мінску: цяперашнія навукоўцы адшукваюць усё новыя асобнікі таго часу, знаходзячы ў іх творы не толькі замежных, але і мясцовых аўтараў.

У паслярэвалюцыйныя часы з іх усодыснай цэнтралізаванай нотадрукі сучасных кампазітараў рэспубліка была СССР выходзілі пераважна ў спецыялізаваным выдавецтве “Советский композитор”. Кожны творчы саюз спраўна выконваў план, прымаючы на пасяджэннях Праўлення рашэнне, што выдаваць. Сама неаднойчы была сведкай, якія “бойкі” адбываліся пад час тых абмеркаванняў і галасаванняў, бо вылучаны старонак катастрофічна не хапала: годных твораў заўсёды было значна болей. І гэта прытым, што песенны, а таксама педагагічны рэпертуар, часцей для пачаткоўцаў, выходзіў у выдавецтве “Беларусь”: там меўся аддзел, які займаўся нотамі.

У сярэдзіне 1980-х, нарэчы, узніклі рэальныя перспектывы айчыннага нотнага выдавецтва. Але многія тагачасныя планы не паспелі спраўдзіцца, бо рэзка змяніліся эканамічныя умовы: краіна ўвайшла ў перабудоўчы перыяд.

Грошы — вось прычына, паводле якой звесткі пра новыя беларускія творы перадаюцца з вуснаў у вусны, а самі ноты — з рук у рукі.

Падлічым капіталы

Не адбіраючы хлеб у эканамістаў, паспрабуем хаця б прыблізна прыкінуць, на што патрэбны грошы. І ці так многа іх неабходна, каб зрушыць справу з месца?

Як вядома, найбольшыя выдаткі ідуць на друк. Але нотам беларускіх кампазітараў патрабуецца найперш нават не гэта, а — алічбоўка рукапісаў, зробленая, падкрэслім, спецыялістамі, а не проста людзьмі, што добра валодаюць камп’ютэрам і, “па сумяшчальніцтве”, крыху — нотнай граматай. Бо акрамя простага пераводу ру-

Здавалася б, навошта Беларусі ў сучасных умовах мець уласнае нота-выданне? Куды танней набыць у замежжы некалькі асобнікаў, аддаць іх у бібліятэкі, і кожны, каму спатрэбіцца той ці іншы твор, зможа зрабіць сабе ксеракопію. Ну, а ноты беларускіх кампазітараў у нас і так друкуюцца — і прыватнымі выдавецтвамі, і Беларускай дзяржаўнай акадэміяй музыкі. Хаця, зноў такі, навошта іх выдаваць, калі з дапамогай ксеракса можна зрабіць з рукапісу столькі копій, колькі патрэбна? Дый патрэбна іх у межах краіны не так многа. Сапраўды, ці можна спадзявацца, што стос партытур нашых аўтараў, ледзь будзе выдадзены, адразу змятуць з паліц нотных крам? Тым больш, што і нотныя крамы (а часцей — музычныя аддзелы ў кніжных крамах) у нас зусім не на кожным кроку. Але чаму тады адсутнасцю спецыяльнага нотнага выдавецтва так заклапочана музычная грамадскасць? Чаму нашы творы, здараецца, часцей выдаюцца ў замежжы (гэтаму садзейнічаюць міжнародныя фестывалі, куды запрашаюць нашых кампазітараў), а не ў нас? Такія пытанні рэгулярна ўзнімаюцца ў ўзнімаюцца на кожным з’ездзе Беларускага саюза кампазітараў. Магутным акордам прагучалі яны і на нядаўнім Міжнародным сімпозіуме “Сучаснае музыказнаўства ў сусветнай навуковай прасторы”. Дык ці маюць рацыю спецыялісты, калі б’юць ва ўсе званы?

кую версію той ці іншай оперы вялікага Вердзі. А іх, між іншым, некалькі. Кампазітар звячжайна арыентаваўся на пэўны склад спевакоў і часта “падганяў” пад яго свае творы, уносячы да кожнай новай пастаноўкі шмат паправак, а часам прапануючы і ўвогуле зусім іншы варыянт, не горшы за распаўсюджаны сёння.

Дзяржаўны дом-музей П.І. Чайкоўскага ў Кліне клопаціцца пра новае, ачышчанае ад умшальніцтва “добра-звучлівых” рэдактараў, выданне поўнага збору твораў рускага класіка. Якія толькі ноты не прыліпсваюцца яму! То на нейкім замежным аукцыёне ўзнікае новы “знойдзены рукапіс” Чайкоўскага, зроблены з дапамогай камп’ютэрных праграм, то за арыгінал выдаюцца адаптавана-спрошчаныя версіі яго твораў, з неўласцівымі кампазітару рысамі, што змяняюць змест яго музыкі. “Сцяжынку” да гэтага пракаў у чымсьці і сам кампазітар, і, асабліва, яго сябры, якія намагаліся “палепшыць” яго музыку ў адпаведнасці са сваімі мастацкімі густамі.

Слухаючы ўсё гэта, часам так і хацелася ўсклікнуць: “Эх, нам бы вашы праблемы!”. Бо калі замежныя даследчыкі дыскутуюць, якую са шматлікіх версій пакласці ў аснову акадэмічнага выдання, дык у нас усё вельмі проста: няма выдавецтва — няма і праблем. Адпаведна, якія ноты знайшоў, такія і іграй. А калі раптам “насачынеш” там тосцы не тое, дык ніхто, акрамя бедалагі кампазітара, і не заўважыць.

Затое зайздрасць выклікаў выдавецкі праект “Пеярбургскі музычны архіў”, зладжаны навукова-даследчым аддзелам рукапісаў бібліятэкі Санкт-Пецярбургскай дзяржаўнай кансерваторыі імя М.А. Рымскага-Корсакава: яны намагаюцца ўсё, што ў іх захоўваецца, зрабіць максімальна даступным для карыстальнікаў. Бо не толькі для навукоўцаў, але і для сур’ёзных глыбокіх выканаўцаў, якія імкнуча спасцігнуць кампазітарскую задуму, вельмі важным аказваецца вывучэнне ўсіх матэрыялаў, у тым ліку кампазітарскіх эскізаў.

Яшчэ адным прадметам зайдзрасці стала праца прыватнага расійскага выдавецтва

“DSCN”, арганізаваная Ірынай Шаснавай таковіч, удавой кампазітара. Яно можа дазволіць сабе некамерцыйныя мэты, зрабіўшы асновай сваёй працы друкаванне абсалютна ўсіх матэрыялаў, што тычацца творчасці майстра: і ягоных рукапісаў, і незавершаных твораў, уключаючы оперу “Чорны манах” паводле А.Чэхава, і зборнікаў артыкулаў пра яго музыку.

Нашы прыватныя выдавецтвы “круціцца”, як могуць. Але павінны яны “прапрацоўваць” у галаве не толькі ўласна ноты, але і фінансавыя сумы. У тых жа Баранавічах адзін кампазітар заснаваў “выдавецтва”, у якім ён, як кажуць, і жнец, і швец, і на дудзе ігрэц. Выдадзеныя ім беларускія творы (толькі зрэдку ўласныя, а ў асноўным — іншых кампазітараў, адабраныя з бездакорным густам) разлічаны, зразумела, на юных музыкантаў — самы шырокі кантынгент пакупнікоў. Па знешнім выглядзе такія кніжачкі нагадваюць “пралетарскія” нотадрукі 1920-х, што былі накіраваны на музычны лікбез: зборнікі маленькія па памерах (лісты А4, сагнутыя ўдвая), што робіць іх максімальна прыдатнымі для карыстання, “хударлявенькія” (не больш як 30 — 50 старонак, счэпленыя, бы школьны сшытак), з амаль поўнай адсутнасцю дызайну, што таксама, на радасць пакупнікоў, зніжае іх кошт і павышае даступнасць. Выхад кожнага такога зборніка — сапраўднае свята на кампазітарскай вуліцы. Амаль паводле М.Багдановіча: “... я кніжку маю з друкарні...”.

Калі ж хтосьці з аўтараў хоча “ўвекавечыць” сваю творчасць больш калярова — калі ласка: выдаўцоў шмат — толькі ўкладай грошы. А цяпер уявіце, што нашы нашчадкі будуць вывучаць музычную культуру цяперашняга часу, арыентуючыся выключна на “самиздат”. Нішто сабе перспектыва?

Вясёлкавыя перспектывы

Навуковы падыход неабходны ва ўсім. Невыпадкава адным з вынікаў Міжнароднага сімпозіума “Сучаснае музыказнаўства ў сусветнай навуковай прасторы”, што адбыўся ў Мінску 1 — 4 верасня, стала прыняцце рашэння аб арганізацыі ў нашай краіне Беларускай асацыяцыі Міжнароднага музыказнаўчага таварыства (IMS). Асабліва прыемна, што гэтая прапанова зыходзіла асабіста ад прэзідэнта IMS, прадстаўніка Інсбрукскага ўніверсітэта (Аўстрыя) Тільмана Зеебаса. Ён прапанаваў таксама для бліжэйшай навуковай канферэнцыі абраць тэсталагічна-выдавешкую праблематыку. Адпаведныя напрацоўкі ў беларускіх навукоўцаў ёсць. Калі дадаць да іх больш шырокае карыстанне міжнародным вопытам і, зразумела, як духоўную, так і матэрыяльную падтрымку, вынік не прымусяць сябе чакаць.

Надзея БУНЦЭВІЧ



Ці патрэбна Беларусі ўласнае нота-выданне?

капіснага тэксту ў камп’ютэрны набор патрабуецца, вядома, яшчэ і адбор. Па-першае, тых твораў, якія патрабуюць першачарговага “перакладу”. Па-другое, пэўнага рэдагавання тэксту, звязанага з выпраўленнем апісак, памылак, недакладнасцей, выканальніцкіх штрыхоў. У нас усім гэтым раней амаль ніхто не займаўся. Штатныя жа магчымасці творчай лабараторыі Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі, дзе сёння сканцэнтравана такая праца, дазваляюць рыхтаваць усё адну партытуру на год. Але ж пачынаць калісьці трэба! Бо, падлічваючы грошы, трэба падлічваць і культурныя страты, што могуць спасцігнуць нас. Бо чым далей адкладваецца такая праца, тым больш будзе патрабавацца намаганняў — і менш магчымасцей удакладніць штосьці непасрэдна з кампазітарам і першымі выканаўцамі твораў.

Нам бы вашы праблемы!

Невыпадкава для Міжнароднага сімпозіума “Сучаснае музыказнаўства ў сусветнай навуковай прасторы” беларускі бок прапанаваў правесці секцыю, прысвечаную найбуйнейшым сучасным музычна-выдавешкім праектам і зборам твораў кампазітараў. Літаральна кожны з замежных дакладчыкаў, выходзячы на трыбуну, пачынаў са слова “праблемы”.

Італьянцы, да прыкладу, занепакоены тым, што ўвесь свет ведае (і, адпаведна, ставіць) усё адну выканальніц-

— Мікалай Мікалаевіч, святкаванне 600-годдзя ўстанавлення запаведнага рэжыму ў Белавежскай пушчы ідзе поўным ходам: некалькі тыдняў таму ў Нацыянальным парку адбыўся мастацкі пленэр, які сабраў творцаў не толькі з усёй Беларусі, але і з замежных краін; на мінулым — у Мінску прайшла прэзентацыя унікальнага фотаальбома “Зямля моцы. Белавежская пушча”;

Мікалай БАМБІЗА:

“Каб кожны госць пачуваў сябе ўтульна”



нага фотаальбома “Зямля моцы. Белавежская пушча”; на гэтым — ладзіцца Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя з удзелам навукоўцаў з Беларусі, Расіі, Польшчы, Літвы, Велікабрытаніі... Якія ж святкаванні і мерапрыемствы засталіся для нас “па-за кадрам”?

— Натуральна, самым яркім са шматлікіх мерапрыемстваў стане ўласна святкаванне 600-годдзя ўстанавлення запаведнага рэжыму, якое адбудзецца 3-га кастрычніка. Сумесна з Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь, абласным і раённымі ўпраўленнямі культуры падрыхтавана вялікая свята, якое збярае гасцей з Расіі, Украіны, Латвіі, Літвы, Польшчы... Да нас прыедуць ажно 600 артыстаў, уявіце сабе! На Царскай паляне, якая стане цэнтральнай пляцоўкай урачыстасцей, адбудзецца грандыёзны галаканцэрт. Рэжысёрам праграмы выступае Вячаслаў Панін, таму, мяркую, мерапрыемства пройдзе на высокім узроўні.

Пад час святкаванняў будучы працаваць гандлёвыя шэрагі, не абыдуцца ўрачыстасці і без прадстаўлення народных промыслаў. Гэта будзе маштабная імпрэза, на якую мы чакаем прыезду каля 5 тысяч чалавек!

— **Сапраўды ўражае! І, бачна, што Камянюкі рупліва рыхтуюцца да падзеі. Вёска папрыгажэла, абнавілася, і сёння, праходзячы па вуліцах, можна толькі парадвацца за яе выгляд.**

— Так. У цэлым, сёлета на развіццё інфраструктуры Нацыянальнага парку было выдаткавана каля 70 мільярдаў рублёў. У Камянюках праведзена добраўпарадкаванне

3-га кастрычніка Нацыянальнага парку “Белавежская пушча” адсвяткуе 600-годдзе ўстанавлення запаведнага рэжыму. У 1409 годзе князь Ягайла пакінуў за сабой і сваім братам Вітаўтам права палявання на гэтай тэрыторыі, — з гэтай даты і пачаўся адлік гісторыі запаведніка, у чых абшарах цягам стагоддзяў палявалі літоўскія князі, польскія каралі, рускія цары, генеральныя сакратары... Карэспандэнт “К” напярэдадні вялікіх урачыстасцей удалося пабываць у сусветна вядомым лясным масіве і пагутарыць з яго сучасным кіраўнікам — генеральным дырэктарам Нацыянальнага парку Мікалаем БАМБІЗАМ і намеснікам генеральнага дырэктара па навуковай працы Васілём АРНОЛЬБІКАМ. Якім чынам святкуе юбілейную дату Нацыянальнага парку? Якія пераўтварэнні чакаюць яго тэрыторыі? Што за праблемы турбуюць самы старадаўні лес Еўропы ў XXI стагоддзі? Адказы на гэтыя і іншыя пытанні паспрабаваў атрымаць наш карэспандэнт.

лагічнага цэнтра. У гэты комплекс уваходзяць адміністрацыйныя службы, бібліятэка, навуковыя аддзелы, ўласна Музей прыроды... Гэта будзе экалагічны цэнтр еўрапейскага ўзроўню, дзе маюць праводзіцца самыя разнастайныя мерапрыемствы.

Што да музея, то пад яго плошчы аддадзена 1500 квадратных метраў. Гэта будзе цалкам новая экспазіцыя, але — з улікам прадметаў з фондаў былой музейнай установы. У нашым новым Музеі прыроды абавязкова будуць выкарыстоўвацца мультымедычныя сродкі, сучасныя тэхналогіі, у прыватнасці, замежным наведвальнікам будуць прапанаваны аўдыёгіды. І гэта толькі адна з навінак. У цэлым, мы хочам, каб наведвальнікам парку знайшлося месца і для адпачынку, і для працы, і для экалагічнага асветніцтва. Тым больш, Белавежская пушча (залішне казаць) — адзін з самых старажытных лясоў Еўропы. І мы зацікаўлены, каб беларусы ды іншыя еўрапейцы пачувалі сябе тут утульна.

дамоў, дарог, вуліц... Быў рэканструяваны мост праз рэчку Лясная Правая, адноўлены будынак гасцініцы № 2. Гэта будзе месца кштальту хостэла, з двух’яруснымі ложкамі, для людзей, скажам так, сярэдняга дастатку. Тут запланавана спецыяльнае памяшканне, дзе можна будзе перакусіць, а побач пабудуем кавярню. Да нас часта прыязджаюць студэнты, школьнікі са спецыяльных экалагічных арганізацый, і яны не могуць спыніцца ў нашых гасцініцах адпаведнага ўзроўню — “тры зоркі”, “чатыры зоркі” — з прычыны абмежаванасці ў сродках. А вось сёння гэтая праблема, нарэшце, вырашана.

— **Але, вядома, пераўтварэнні з’явіліся не толькі Камянюкі?**

— Безумоўна. У Нацыянальным парку з’явілася гасцініца класа “чатыры зоркі” — з басейнам, актавымі заламі, залай для перамоў. Завяршаецца рэканструкцыя яшчэ двух карпусоў гасцініцы класа “тры зоркі” — № 1 і № 3. У будынку Музея прыроды размясціцца рэстаран на 250 месцаў. Сёння колькасць наведвальнікаў пушчы расце з кожным месяцам, таму вялікі рэстараныйны комплекс — гэта для нас не раскоша, а патрэба часу. Вядома, меню рэстарана будзе абавязкова прапанова стравы нацыянальнай кухні. Дзе, як не ў Пушчы, можна пакаштаваць белавежскіх грыбочкаў, дзічыны?

— **А куды ж тады пераехаў Музей прыроды?**

— Ён стаў “разыначкай” новага Адміністрацыйна-эка-

— **Васіль Міхайлавіч, якія праблемы турбуюць Белавежскую пушчу ў XXI стагоддзі?**

— Нагадаю, што Нацыянальны парк сёння валодае многімі высокімі тытуламі: гэта і аб’ект сусветнай спадчыны UNESCO, і біясферны рэзерват, яна ўзнагароджана і дыпламам Савета Еўропы як эталонны прыродны аб’ект, яна таксама і трансгранічная тэрыторыя, таму праблема, якія ўзнікаюць у Пушчы, датычацца не толькі беларускага боку, нашай дзяржавы, але з’яўляюцца ў ўсю астатнюю еўрапейскую прастору.

У мінулым годзе нас наведалі эксперты UNESCO, якія прапанавалі павялічыць тэрыторыю аб’екта Сусветнай спадчыны з 5 000 да 60 000 га. Яны рэкамендавалі зрабіць яшчэ больш значнае павелічэнне плошчы з той мэтай, каб у склад увайшлі такія ж добрыя і прыгожыя лясы, якія засталіся па-за яго межамі. У свой час мы прапаноўвалі ўсю Пушчу цалкам аднесці да Сусветнай спадчыны, але эксперты ў той час згадзіліся толькі на прылеглую да

адзіны аб’ект) у спіс па іншых крытэрыях, у прыватнасці — як самае вялікае месца “натуральнай эвалюцыі экасістэм” і як месца “распаўсюджвання раслін на мяжы свайго арэала”. Па гэтых дадатковых крытэрыях можна было б намінаваць пушчу паўторна, узмацніўшы яе міжнародныя пазіцыі і ўласна значэнне як аб’екта сусветнай спадчыны.



Васіль АРНОЛЬБІК:

“Намінаваць Пушчу паўторна”

— **Напэўна, для гэтага належыць выканаць пэўныя рэкамендацыі?**

— Безумоўна. Пушча яшчэ з мінулых часоў мае шмат праблем. Гэта і ўплыў меліярацыі 60-х — 70-х гадоў (які даецца ў знакі і па сёння), калі былі асушаны рэчкі і значна аголена карнявая сістэма дрэў, гэта і наступствы апошніх змен клімату. Да пры-

польскага нацыянальнага парку частку. Тым больш, што ў Польшчы парк тады складаў каля 5 000 га. Раўнацэнную па плошчы частку ўключылі і на нашым баку Пушчы.

Нагадаю, што ў 2004 годзе, дзякуючы прыродаахоўнай палітыцы дзяржавы і ўласна ініцыятыве Нацыянальнага парку, межы Пушчы былі пашыраны, што дазваляе абараніць старадаўнія лясы з папуляцыяй дзікіх жывёл ад антрапагенна і іншых фактараў. Цікава, што ў мінулым стагоддзі і польская, і беларуская часткі Белавежскай пушчы былі ўключаны ў Спіс сусветнай спадчыны ў намінацыі “Значная з’ява прыроды высокаэстэтычнага і духоўнага значэння”. Сёння UNESCO цікавіцца магчымасцямі ўключэння аб’екта (падкрэслію, што цяпер Белавежскую пушчу эксперты, незалежна ад межаў, разглядаюць як

узязь за прыклад дуб паўночны, або чырвоны: ён прыгожы, з чырвоным лісцем, пачувае сябе ў Нацыянальным парку вельмі добра. У той час як наш дуб чарэшчаты вельмі патрабавальны да ўмоў глебы і паўсолей не прыжывецца. Таму можна сказаць, што ў нашых раслін з’явіліся канкурэнты, і гэтае пытанне патрабуе ўвагі.

Разам з тым, існуе праблема больш вострая: наш лес дрэнна аднаўляецца ў сувязі з вялізнай колькасцю капытных жывёл. Шчыра кажучы, усё “маладое пакаленне” лесу знішчаецца гэтымі жывёламі. Дадзеная праблема засталася нам “у спадчыну” яшчэ з тых часоў, калі Пушча лічылася элітнай паляўнічай гаспадаркай, і ў яе ўкладваліся вялікія сродкі, каб штучна павялічыць колькасць жывёл, неабходных для палявання. У выніку сёння мы маем такую сітуацыю: кармавая база лесу не адпавядае колькасці жывёл, якая за гэты час значна ўзрасла. Але яна стабілізавалася пасля пашырэння тэрыторыі Нацыянальнага парку ў 2004 г.

— **Атрымліваецца, што нават зубры, умоўна кажучы, “пагражаюць” старадаўняй экасістэме лесу?**

— Гэта гучыць вельмі некарэктна. Але тое, што меры дзеля захавання старадаўняй экасістэмы лесу, дзеля захавання драпежнікаў неабходныя — гэта факт. Тут можа быць выкарыстана і палітыка адсялення: калі капытныя жывёлы вывозяцца ў новы лясны арэал, спачатку яны жывуць у вальерах, а потым іх выпускаюць на свабоду. Для вырашэння гэтых праблем беларуская і сусветная грамадскасць сёння працуюць разам.

Белавежскую пушчу наведала наш спецыяльны карэспандэнт Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ (Працяг тэмы — у наступных нумарах.)



— **Ці з’явіліся з нагоды юбілейнай даты новыя турыстычныя маршруты?**

— Цэлы комплекс: пешаходныя, веласіпедныя, аўтамабільныя, з абсталяванымі месцамі для адпачынку, з кемпінгамі. Больш за тое: будуць нават конныя маршруты. У перспектыве ж Нацыянальны парк плануе адкрыць конна-спартыўную школу. Цяпер у нас ідуць перамоў з казакамі, у хуткім часе набудзем добрых коней, і калі ўжо ў нас будзе свая конная гаспадарка, дык чаму б не быць і школе? Мяркую, нашы спартсмены здолеюць годна прадставіць Белавежскую пушчу на рэспубліканскіх і міжнародных спаборніцтвах. Планаў, як бачыце, у нас шмат, таму з надыходам кастрычніка, не сумнявайцеся, работа ў нас не спыніцца.

Заходняя Беларусь вачыма мастакоў

17 верасня ў Нацыянальным мастацкім музеі адкрылася унікальная выстаўка “Заходняя Беларусь у мастацтве”, прысвечаная 70-годдзю ўз’яднання беларускага народа ў адзіную дзяржаву.



Р.Семашкевіч. “Партрэт пісьменніка В.Таўлая”.

Як вядома, да верасня 1939 года тэрыторыя Заходняй Беларусі з 28 паветаў Навагрудскага, Палескага, Віленскага і Беластоцкага ваяводстваў з насельніцтвам больш за 4,5 мільёна чалавек, уваходзілі, паводле мірнага Рыжскага дагавора 1921 года, у склад буржуазнай Польшчы.

Пасля вызваленчага паходу Чырвонай Арміі гэтая тэрыторыя была ўз’яднаная з БССР, і такім чынам скончылася тэрытарыяльная кансалідацыя беларускага этнасу.

З пункта погляда мастацкіх працэсаў, якія адбываліся ў Заходняй Беларусі ў той адрэзак часу — з 1921 па 1939 гг., — трэба ска-

заць, што гэты перыяд і сёння яшчэ не зведаў глыбокага прафесійнага даследавання, таму і многія імёны таленавітых мастакоў засталіся як бы за рамкамі беларускага мастацтва XX стагоддзя. І крамз гэтая выстаўка ліквідуе ў дадзеных адносінах некаторыя “белыя плямы”.

Я пабываў на выстаўцы, калі творы яшчэ не былі развешаны і не мелі этыкетак, і таму мне было вельмі прыемна ўбачыць і пазнаць “старых знаёмых”: карціны, эцюды, пейзажы і партрэты М.Сеўрука, П.Сергіевіча, Я.Драздовіча, Я.Раздзялоўскай. А вось і малавядомыя мне жывапісцы: П.Южык, Б.Залкінд, С.Вішнеўскі, З.Кроч-



М.Сеўрук. “Жня”.

10 верасня ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь у рамках Дзён культуры Кітайскай Народнай Рэспублікі ў нашай краіне адкрылася выстаўка кітайскага жывапісу тушшу пад назвай “Новыя вобразы”. За апошнія дзесяцігоддзе ў беларускіх музеях, у тым ліку ў Нацыянальным мастацкім і Нацыянальным гістарычным, прайшло шмат выставак кітайскага выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, так што наш глядач мае пэўнае ўяўленне аб старажытнай і сучаснай культуры гэтай краіны.

Тым не менш, хачу зрабіць кароткі экскурс у мінулае кітайскага мастацтва, каб лепш усведамляць сённяшні стан жывапісу тушшу на паперы, які мае, на мой погляд, некаторыя асаблівасці творчага самавыяўлення і стылістыкі, характэрныя для XXI стагоддзя.

Вытокі кітайскага жывапісу мінеральнымі фарбамі палягаюць ад нас на 5 — 6 тысячагоддзях. Што да ўласна жывапісу на паперы і шоўку, дык ён налічвае каля дзвюх тысяч гадоў. Сам тэрмін “традыцыйны кітайскі жывапіс” узнік для адрознення ад еўрапейскага



Ву І. “Самазабаўленне”.

жывапісу — па тэматыцы, форме і стылі. Галоўныя жанры гэтага мастацтва на працягу стагоддзяў — чалавечыя вобразы, “людзі”; пейзаж — “горы і вада”, “кветкі і птушкі”; “прылады” працы — так званыя “чатыры скарбы кабінета”: папера, пэндзаль, туш і тушачніца. І не проста папера, а папера асобага гатунку — сюаньчжы, вырабленая з дрэўнай кары і рысавай саломкі па унікальнай тэхналогіі: чыстая паверхня, мяккая па фактуры і стойкая супраць цвілі. Усё гэта дазваляе атрымаць цэлую гаму адценняў — ад густа-чорнага да светла-шэрага, чырвонага, ружовага, жоўтага, што можна пабачыць на сённяшняй выстаўцы. Канешне, ад мастака патрабуецца ювелірнае валоданне пэндзлем, рытмам яго руху, умненне дакладна выбраць сілу націскання. І тады з’яўляюцца дзівосныя мастацкія вобразы, якія перадаюць пачуццё і настрой мастака.

Вялікія папярэднікі сённяшніх твораў Кітая розных стагоддзяў, якія бліскуча валодалі жывапісам тушшу на паперы і шоўку, — гэта Мі Южэнь, Ма Юань, Ся Гуй, Чжао Мэнфу, “Чатыры майстры з У”, Юань Ізі, творы якіх я бачыў у Пекінскім музеі “Гугун”, і, канешне ж, Цы Байшы, наш сучаснік, які да канца жыцця (1957 г.) не выпускаў з рук свайго чароўнага “палётнага” пэндзля.

З надыходам XX ст. у свеце кітайскага жывапісу складалася становішча так званых “ста школ”: мірнае суіснаванне розных стыляў і кірункаў. Хтосьці тварыў у адпаведнасці з традыцыямі, хтосьці імкнуўся выкарыстаць некаторыя формы еўрапейскага мастацтва. Сярод апошніх — Сюй Бэйхун (я быў у доме-музеі яго імя ў Пекіне), Лі Кэжань, Лін Фэнмянь і



М.Манасзон. “Сустрэча савецкіх танкістаў у Заходняй Беларусі”.

коўскі — мастакі з індывідуальным светапоглядам на гісторыю краіны, прыроду і свет.

Асабліва хачу адзначыць унікальнага мастака Рамана Семашкевіча, пра якога я 15 гадоў таму пісаў у “Культуры”. На выстаўцы прадстаўлены чатыры яго творы, у тым ліку партрэты В.Таўлая і армянкі. Я быў добра знаёмы з яго ўдавой Надзеяй Міронаўнай Васільевай, якая шмат мне расказвала пра свайго мужа.

Ён нарадзіўся на Маладзечаншчыне ў мястэчку Лебедзева ў Заходняй Беларусі ў шматдзетнай сялянскай сям’і, дзе выхоўваўся аж 16 дзяцей! З ранняга дзяцінства захапляўся маляваннем, а калі падрос, апынуўся ў Вільні. Тут, паралельна з вучобай у гімназіі, браў урокі жывапісу ў мастацкай студыі Браніслава Тарашкевіча. Сваю прафесійную адукацыю працягваў у Віцебскім мастацкім тэхнікуме на скульптурным аддзяленні — у адзін час з З.Азгурам, А.Бембелем, М.Пашкевічам, А.Волкавым, М.Манасзонам, М.Гусевым, А.Арловым, З.Мірынгофам. У 1927 годзе, пасля заканчэння тэхнікума, Семашкевіч быў накіраваны ў Маскву, ва Усерасійскі мастацка-тэхнічны інстытут (ВХУТЕИИ) — на жывапісны факультэт, дзе вучыўся ў Р.Фалька, Д.Штэрэнберга, Д.Кардоўскага. Школа — што трэба!

З той пары застаўся жыць у Маскве. Шмат працаваў у жывапісе і графіцы. Але ніколі не забываўся на сваю радзіму. На пачатку 30-х

бываў тут у творчых камандзіроўках: у Петрыкаве, Мазыры, Мінску, на Лепельшчыне. Сябраваў з Я.Купалам і Я.Коласам. Паспеў стварыць каля 700 палотнаў і незлічоную колькасць малюнкаў. Але ў 1937-м Р.Семашкевіч быў незаконна рэпрэсаваны і расстраляны. Шмат работ згінула немаведама дзе. Тыя творы, што вы ўбачыце на выстаўцы, — перададзены ў 90-я гады нашаму музею Надзеяй Васільевай...

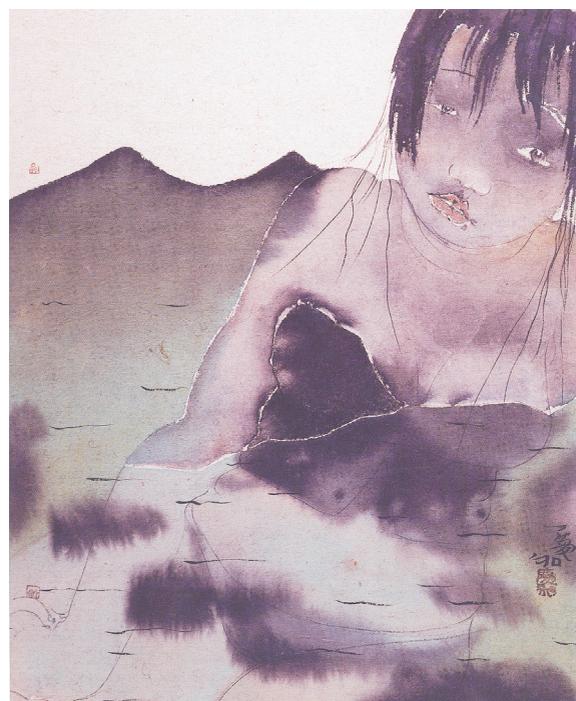
Уласна тэма ўз’яднання Беларусі ў 1939 годзе таксама прадстаўлена ў экспазіцыі: гэта вядомае палатно “Сустрэча савецкіх танкістаў у Заходняй Беларусі” М.Манасзона, эскізы да карцін “Народны сход у Заходняй Беларусі. Беласток” і “Піянеры вітаюць Народны сход у Заходняй Беларусі” рускага мастака Ф.Мадорава ды некаторыя іншыя.

Самае галоўнае, што я ўбачыў на гэтай выстаўцы, — гэта самабытны нацыянальны дух беларускага народа, якім было прасякнута сацыяльна-культурнае паветра таго часу ў Заходняй Беларусі. Хачу яшчэ падкрэсліць, што экспазіцыя склалася са збораў Нацыянальнага мастацкага музея, Нацыянальнага гістарычнага музея, Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, Смаргонскага гісторыка-краязнаўчага музея, фондаў Беларускага саюза мастакоў, Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, а таксама прыватных калекцый.

Жывапіс тушшу на сюаньчжы

іншыя. Мне здаецца, што менавіта гэтыя дзеячы і сталі рэфарматарамі таго новага напрамку ў жывапісе тушшу на паперы, якое прэваліруе на сённяшняй выстаўцы.

Прадстаўлены тут і творы 22 мастакоў аднаго пакалення, якое нарадзілася ў 60-я гады XX стагоддзя, за выключэннем старэйшага з іх — Шан Яна, а ўсе кампазіцыі напісаны ў самыя апошнія гады, уключаючы 2009-ы. Тэхналогія — класічная, традыцыйная, але тэмы — зусім новыя, вострыя, напоўненыя і складанай філасофіяй (“Турма на зямлі” Шао Го, “Намаўленне” Хэ Сяньбо), і спробай пранікнуць у глыбіню духоўных таямніч чалавека і вызначыць яго месца ў сучасным соцыуме (“Духоўны дом Сімоны дэ Бавуар” Цзо Чжэнжао, “Членства” Сунь Сяофэна, “Зелень” і “Сінь” Лю Цзіньхэ), і нейкімі “сюррэалістычнымі” падыходамі да спазнання таго драматычнага свету, у якім жыве чалавецтва (“Варона на п’едэстале скульптуры” Цю Цзіцзе, “Дзіцячы забаўляльны парк” Яня Іньхуна, “Ахрысціць” Чжэнь Чжынмін), і асабліва “абстрактна-дэкаратыўнымі” развагамі “пра час і пра сябе” (“Элементы кінаварнай тушы” Лі Гана, “Без назвы” Чжу Цзіньшэна, “Праходжанне” Ян Шан Яна, “Дзверы, што вядуць налева” Ян Цзіань), і празрыстым светасузіраннем быцця (“Самазабаўленне” Ву І)... Карацей кажучы, творы — на ўсё густы, і гэта дае поўнае адлюстраванне таго, як сёння развіваецца кітайскае мастацтва жывапісу тушшу на паперы.



Лю Цзіньхэ. “Зелень”.

На вернісажы выступілі Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол КНР у Рэспубліцы Беларусь Лу Чуйчжэн, міністр культуры краіны Павел Латушка, дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея РБ Сяргей Вечар. У прэс-канферэнцыі, якая адбылася перад адкрыццём экспазіцыі, на пытанні журналістаў адказалі прэс-аташэ, саветнік Пасольства КНР у Беларусі Ван Сяньчжэнь і намеснік міністра культуры Беларусі Віктар Кураш.

Сезон, адкрыйся!

Сезон — бы зачараваны Сазам: як адкрыецца, дык ужо не выпускаць са сваіх абдымкаў. І нічога, што ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі ён 72-і, а ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета — 77-ы: кожны творчы калектыў знойдзе, як стварыць уражанне “ўпершыню, толькі для вас і ўсяго адзін раз”.

Філарманічны сезон адкрыў 12 верасня Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр Беларусі на чале са знакамітым Аляксандрам Анісімавым. Сярод замежных гасцей на канцэрце апынуўся вядомы маскоўскі крытык, пастаянны ўдзельнік “Славянскага базару ў Віцебску” Сяргей Суседаў: “Раней я ведаў Аляксандра Анісімава “віртуальна”, шмат чуў пра яго, чытаў, слухаў запісы, а зараз дадаткова пераканаўся, наколькі папраўдзе хрэстаматыйнага выканання ён можа дамагацца, застаючыся пры гэтым своеасаблівым шоуменам, заводзячы публіку сваімі апантанасцю і эмацыйнасцю, ад якіх у яго нават дырыжорская палачка скокнула з рук. Чым не відовішчы тэатральны прыём?”

Напярэдадні канцэрта вядучы аркестр краіны запрасіў журналістаў на прэс-канферэнцыю і адкрытую рэпетыцыю. Як распавёў А.Анісімаў, не так часта ў канцэртах гучаць два буйныя сімфанічныя палотны. Адно з аддзяленняў звычайна прысвячаецца выкананню канцэрта з аркестрам, каб прыцягнуць публіку і гучным імем вядомага саліста. У Еўропе ж не баяцца акцэнтаваць адно аркестр. Так зробіць і наш маэстра, даказаўшы, што ў ягоным аркестры — спрэс салісты. Невыпадкова ў праграму былі ўключаны найскладаня, нашпіваныя мудрагелістымі сола “Сімфанічныя танцы” С.Рахманінава, “Шахеразада” М.Рымскага-Корсакава, фрагменты балета “Ціль Уленшпігель” Я.Плебава.

У гэтым сезоне аркестр прапануе два абанемента. “Чароўная музыка” прызначана для дзяцей і іх бацькоў, якія пачуюць сімфанічна-казачныя шэ-



дэўры з нечаканымі каментарыямі вядучых. Моладзь, безумоўна, зацікавіцца літаратурна-музычнымі кампазіцыямі, пабудаванымі на “супрацоўніцтве” Пушкіна і Чайкоўскага (оперы “Яўгеній Анегін”, “Пікавая дама”), Шэкспіра і Пракоф’ева (балет “Рамэа і Джульета”), Шэкспіра і Шастаковіча (музыка да кінафільма “Гамлет”). Пачынаючы з кастрычніка, можна будзе набыць і кампакт-дыскі аркестра — не толькі з аўдыё-, але і з відэазапісамі канцэртных праграм апошніх трох гадоў.

Сярод знакавых філарманічных падзей пачатку сезона — свята ўдарных, падрыхтаванае адным з камерных калектываў аркестра — ансамблем “Grig percussion” на чале з Іграм Аўдзеевым, з запрашэннем да “ўдарна-музычнай размовы” іншых беларускіх выканаўцаў, гасцей з Расіі і Літвы. Гэты канцэрт, што нагадваў сабой “спрэсаваны” да дайджэсту паўна-вартасны фестываль, быў багаты на сюрпрызы. Пачаўся ён на гадзіну раней — з барабаннага “праменаду” на



прыступках філармоніі, у якім удзельнічалі навучэнцы музычных школ і рота суваўцаў. Пасля хуткаплыннага “вулічнага шэсця” многія глядачы кінуліся штурмаваць касы (дзе, праўда, ужо і да гэтага часу амаль усе білеты

былі распрададзены: музыканты і аматары ехалі цэлымі дэлегацыямі з розных рэгіёнаў Беларусі). На самім жа канцэрце ўдарныя ўтваралі цуды: ад вібрафонна-марымбавай зачараванасці да драйвавага шаманства і эстрадна-джазавых імправізацый. Адною з кульмінацый стаў твор беларускага кампазітара Віктара Капыцько “Элегія памяці Аррыга Бойта” — маленькі спектакль-роздум пра лёс знакамітага італьянскага кампазітара і опернага лібрэтыста. Акрамя разнастайных светлавых эфектаў, канцэрт аздаблялі выведзеныя на экран пясчаныя фантазіі — sand-арт. Прычым усе

малюнкi надзіва пасавалі гукавай партытуры, нараджаліся адпаведна музычнаму развіццю кожнага твора.

Сапраўдным святам стануць і далейшыя “барабанныя акцыі”, пачынаючы з рытм-шоу “Віртуозы ўдарных”

лаўрэата міжнародных конкурсаў, кілафаніста Сяргея Шаптунова. Усё гэта наводзіць на думку: чаму б не зрабіць падобныя канцэрты больш частымі і відовішчымі, выплэскаючы частку “ўдараў сэрца” на вуліцу?

Сярод іншых цікавостак сезона назаў і аўтарскі вечар нашага кампазітара Уладзіміра Кур’яна, творчасць якога поўная самых неверагодных прыдумак. Акрамя шматлікіх камерных фантазій, упершыню для шырокай публікі прагучалі фрагменты яго камічнай оперы паводле К.Пруткава, напісанай 25 гадоў таму.

Вялікі тэатр адкрыў сезон 16 верасня — балетам “Рамэа і Джульета”, дзе сплліся таленты У.Шэкспіра, С.Пракоф’ева і В.Елізар’ева. Дарэчы, яшчэ адзін балет нашага сусветна вядомага харэографа — “Шчаўкунок” — пройдзе сёлета 500-ы раз. А 80-годдзе з дня нараджэння кампазітара Яўгена Глебава будзе адзначана 25 верасня балетам “Легенда пра Ціля”.

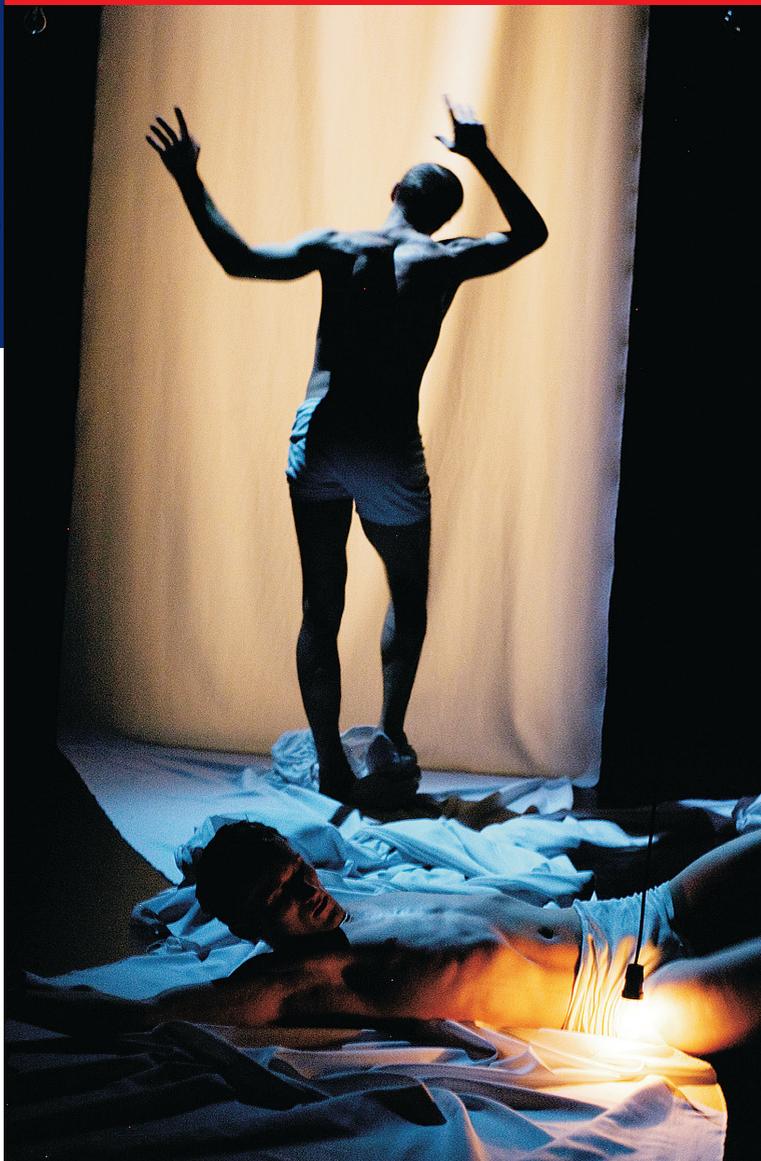
25 кастрычніка тэатр пакажа прэм’еру новай пастаноўкі оперы Дж.Вердзі “Трубадур”, якую адразу павязе ў Галандыю. Дарэчы, аркестр тэатра літаральна днямі вярнуўся з гастролей па Германію, дзе выступаў з папулярным тамтэйшым рок-гуртом, ды так паспяхова, што запрошаны прадужыць гэты сумесны праект. 5 снежня плануецца прэм’ера балета С.Пракоф’ева “Папялушка”, у лютым — оперы Дж.Вердзі “Макбет”, у маі — ягоная ж “Набука”.

Агульны сход калектыву, прысвечаны пачатку сезона, адбыўся 9 верасня — акурат у дзень 60-годдзя знамай салісткі Нагімы Галеевай, якую павіншавалі з юбілеем. Ну, а ўвесь калектыў прымаў віншаванні з пачаткам сезона ад намесніка міністра культуры Беларусі Уладзіміра Грыдзюшкі, які чарговы раз выказаў артыстам і супрацоўнікам удзячнасць за мужнасць, гераізм, подзвіг, якія яны здзейснілі на працягу апошніх гадоў: не толькі захавалі пад час рамонт будынка трупы, рэпертуар, але і працавалі з перспектывай, ажыццяўляючы новыя пастаноўкі.

9 — 12 верасня Гродзенскі абласны драматычны тэатр прымаў гасцей і ўдзельнікаў Міжнароднага арт-праекта “Вектар танца”. У межах свята адбыліся не толькі харэаграфічна-пластычныя спектаклі, але і майстар-класы, лекцыі замежных харэографаў, фотавыстаўка, “круглы стол”. Танцавальны “вектар” аказаўся накіраваны, найперш, на далучэнне да сучаснай харэаграфіі дзяцей і моладзі — не толькі як глядачоў, але і як спрактыкаваных удзельнікаў.

— Раней мы таксама, — распавёў харэограф Гродзенскага драмтэатра, кіраўнік танц-тэатра “Галерэя”, каардынатар праекта Аляксандр Цебянькоў, — ладзілі асобныя харэаграфічныя выступленні замежных артыстаў. Але ў такім насычаным фармаце, як цяпер, свята прайшло ўпершыню. На аснове праекта працаваў семінар для харэографаў Гродзеншчыны. Нам шмат дапамаглі Еўрапейскі фонд культуры, Шведскі інстытут і Польскае консульства ў Гродне, якія прафінансавалі прыезд удзельнікаў са сваіх краін. У выніку мы змаглі прыняць, да прыкладу, Люблінскі тэатр танца. Вядома, паказалі і беларускія калектывы: не толькі наш танц-тэатр “Галерэя”, але і яшчэ адну гродзенскую студию — “Фоліш-балет”. Мы арыентаваліся не на конкурс, а менавіта на фестываль, дзе адсутнічаў бы дух спаборніцтва, а панавала адно асалода ад прыгажосці чалавечых рухаў. Прыемна, што нашы пачынанні знайшлі падтрымку ў публіцы. На ўсіх паказах — як ранішніх, так і вечаровых — былі паўночкія залы. У нас з’явіліся нават пастаянныя глядачы, “выхаваныя” на ранейшых паказах у нашым горадзе добрай сучаснай харэаграфіі. Ве-

Здыміце маскі і танцуйце!



льмі хочацца, каб такое свята стала традыцыйным — праўда, для гэтага трэба будзе прыкласці яшчэ больш намаганняў.

Яшчэ адной адметнасцю праекта магло б стаць і далейшае пашырэнне яго ўласна беларускай геаграфіі. Сёлета, да прыкладу, прэм’ера спектакля “Каралі, каралевы ды іншыя босы”, пастаўленага шведскім харэографам Бенам Ваархам для інтэрнацыянальнага складу выканаўцаў, прайшла не толькі ў Гродне, прычым двойчы (зранку — для дзяцей, увечары — для дарослых), але і ў Мінску, на сцэне Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі. Вось толькі ўбачыць той паказ у сталіцы змаглі далёка не ўсе зацікаўленыя, бо інфармацыі пра яго не было амаль ніякай. А між тым, увагі заслугуваў не толькі сам спектакль, заснаваны на кантактнай імправізацыі, але і ўключэнне ў яго беларускіх удзельнікаў.

Б.Ваархам паспяхова супрацоўнічае з харэографамі розных краін свету, ён жаданы гасць на многіх танцавальных форумах у Расіі, Малдове, Украіне, Балтыі. Аднак у Беларусі апынуўся ўпершыню. З нашага боку ў праекце прынялі ўдзел Іна Асламава з Гомеля, мастацкі кіраўнік гурта сучаснага танца “Квадра”, і Аляксандр Цебянькоў, які гэтым разам выступіў не ў танцавальным амплуа, а ў якасці арганізатара і вядучага імпрэзы. Амаль што “нашымі”, з улікам шматгадовага ўдзелу ў Міжнародным фестывалі сучаснай харэаграфіі ў Віцебску, можна назваць і кішынёўскі гурт “Voices”. Тым больш, адзін з ягоных кіраўнікоў — Сяргей Галаўня — нарадзіўся ў Мінску.

У праекце былі задзейнічаны таксама танцоўшчыкі з Украіны, там жа амаль месяц доўжыліся рэпетыцыі, і гэтакі выкана-

льнікі склад шмат у чым вызначыў вобраза-эмацыйную танальнасць спектакля: не паўночна-халаднаватую, а па-славянску цёплую, кранальна шчырую і, разам з тым, іранічна-гульнёвую, што натуральна для мастацтва нашага пост-постмадэрнісцкага часу. У чаплінаўскай манеры, “несур’эзна пра сур’эзнае”, Б.Ваархам прапанаваў паразважаць пра балуючую праблему сучаснасці — экзистэнцыяльную сітуацыю адчування адзіноты чалавека, для якога віртуальны свет становіцца больш сапраўдным за рэальны.

Сем герояў спектакля — каралі і каралевы ўласнага Эга-свету, у якім няма месца для каго-небудзь іншага. Імя кожнага — архетыповы брэнд нашага часу: Марлен Дзітрых, Аль Капона, прынцэса Дзіяна і нават... удзельнік тэлепраекта “Comedy Club” Павел Воля. Свае “каралеўскія якасці” героі дэманстравалі пад час лексічна-вынаходлівых, поўных гумару дэфіле. Аднак у кульмінацыйны момант карнавальна-забаўляльнае шоу раптоўна скіроўвалася ў зусім іншую сферу. У пустой, чорнай прасторы сцэны заставіўся прасты чалавек, пазбаўлены віртуальна надуманых тытулаў і рэгалій, і вёў свой адзінокі, адчайны маналог. Нельга не адзначыць артыстычнае майстэрства С.Галаўні, які надаў гэтай сцэне катарсічную пранзіліваць гучаньня. У фінале самымі звычайнымі людзьмі аказваліся ўсе героі спектакля, якія здымалі маскі.

Цікава, што паказ гэтага філасофскага па сваёй сутнасці спектакля ператварыўся ў... своеасаблівае маркетынгавае даследаванне. Не толькі дарослыя, але і дзятва успрыняла яго “на ўра”, што яшчэ раз пацвердзіла правільнасць абранага “вектара”: да сучаснага мастацтва трэба прызываць з маленства.

**Надзея БУНЦЭВІЧ,
Святлана УЛАНОЎСКАЯ
На здымку: сцэна са спектакля
“NN” Люблінскага
тэатра танца (Польшча).**

**Ад Гогаля да Гогаля.
Сцэнічныя экзерсісы**

Па традыцыі, беларускія тэатралы адзначылі пачатак восені Міжнародным тэатральным фестывалем “Белая вежа”, які з 5 па 12 верасня чатырнаццаты раз прайшоў у Брэсце.

Для нашага тэатральнага мастацтва гэтае буйное, прызнае не толькі на Беларусі, але і далёка за яе межамі, свята тэатра стала своеасаблівым сімвалам-абярэгам: самы старэйшы ў рэспубліцы тэатральны фестываль сёння ўспрымаецца як сімвал пэўнай творчай стабільнасці і імкнення наперад, да актыўнага творчага жыцця, не паддаючыся аніякім эканамічным нягодам. Здавалася, у складаных на сёння эканамічных умовах праядзенае падобнага мерапрыемства — немагчымае, але дзякуючы валявому рашэнню старшыні Брэсцкага абласнога выканаўчага камітэта Канстанціна Сумара і ягонаму: “Фестывалю — быць!” удалося знайсці ў бюджэце неабходныя сродкі і не падмануць чаканяў гараджан і гасцей Брэста, якія ўжо і не ўяўляюць восень без “Белай вежы”. Зрэшты, і сам тэатр да чатырнаццатага фестывалю прыйшоў у новым статусе: першымі і пакуль што адзінымі за гісторыю незалежнай Беларусі “несталічныя” брэстаўчане атрымалі ганаровае найменне акадэмічнага, што, у

сваю чаргу, яшчэ раз падкрэсліла заслугі тэатра і яго кіраўніцтва ў справе развіцця і папулярызацыі беларускага тэатральнага мастацтва, а таксама наладжвання міжнародных сувязей. Гараджан жа парадавала і новая сцэнічная пляцоўка, што ў гэтым годзе з’явілася ў фестывальнай афішы: шыкоўна адрамантаваная зала Абласнога грамадска-культурнага цэнтра, якая дазволіла сфарміраваць фестывальную праграму так, каб можна было без асаблівых праблем паглядзець максімальную колькасць конкурсных работ.

А паглядзець было што! У праграме “Белай вежы” прынялі ўдзел 25 тэатральных калектываў з 10 краін: Азербайджана, Арменіі, Беларусі, Ірана, Літвы, Малдовы, Польшчы, Расіі, Таджыкістана, Украіны. Сёлетні фестываль арганізатары прысвяцілі 200-годдзю з дня нараджэння Мікалая Васільевіча Гогаля, і натуральна, што немалая частка конкурсных работ прэзентавала самыя розныя варыяцыі сучасных сцэнічных працьпаняў твораў гэтага класіка тэатральнага мастацтва, хаця, безумоўна, толькі яго творчасцю афіша не абмежавалася. А пад час выніковага “круглага стала” галоўны рэдактар расійскага часопіса “Тэатральнае жыццё” і член журы Алег Півавараў прызнаў, што ў Расіі, на жаль, юбілей гэтага тэатральнага тытана прайшоў неяк незаўважна: без той належнай яму пашаны, якую Мікалай Гогаль, безумоўна, заслугоўвае.

Частка I



“Белая вежа”:

варыяцыі працьпаняў

“Лялечная” гісторыя

Сёлетняя фестывальная праграма “Белай вежы” яшчэ раз пацвердзіла накірунак яе арганізатараў у бок тэатральнай інтэграцыі конкурсу, што, дарэчы, з’яўляецца пэўнай тэндэнцыяй і ў сучасным еўрапейскім фестывальным руху. Калі раней назіралася дакладна абазначаная размежаванасць драматычнай і лялечнай праграм (што для тэатралаў, якія не аддаюць перавагу аднаму жанру перад другім, складала пэўныя цяжкасці і немагчымасць трапіць на многія спектаклі), то сёлета ў агульнай конкурснай праграме глядачам былі прадстаўлены ўласна драматычныя пастаноўкі, пластычныя работы, вулічныя спектаклі і, канешне ж, лялечныя.

Для самых маленькіх глядачоў свае работы прадставіў Рэспубліканскі тэатр лялек “Лікурыч” з Кішынёва. “Прыгоды Кіца” — жывы парад вясельных нумароў, у якіх малдаўскія акцёры прадэманстравалі юным глядачам тэхнічныя і сцэнічныя магчымасці кожнай з лялек. Пэўнай інтрыгі надаваў і “чорны кабінет”, які “хаваў” таямніцу лялечнага ажывання, а ў фінале-такі раскрыў свой сакрэт маленькім глядачам. Міжволі ўгадаліся прадстаўленні бліскучага віртуоза гэтай справы Джыма Гэмбла, які некалькі гадоў таму проста скарэй брэсцкую фестывальную публіку сваімі лялечнымі паказамі-“феерверкамі”. Затое другая работа — “Казка-ланцужок”, сыграная двума акцёрамі, ператварылася ў сапраўдны каскад цыркавых нумароў, так што дзеці з задавальненнем сачылі за тымі насамрэч “цудамі”, што адбываліся на сцэне. І вось тут акцёры пакінулі нам, глядачам, адчуванне невядомага, так і не раскрыўшы таямніцу, кшталту той, як жа ў пустым збанку на нашых вачах з’явілася малако.

А вось Магілёўскі абласны тэатр лялек прывёз на фестываль класі-

чную праграму: Купалаву “Паўлінку” і гогалеўскага “Віа”, адрасаваныя больш сталаму глядачу. Абедзве гэтыя назвы сустрэць у тэатры лялек практычна немагчыма, але магіляўчане свядома ставяць перад сабой задачы пашырэння рэпертуарнай палітры твораў, дэманструючы, што лялька і класіцы не замінае. “Паўлінка” ў значнай ступені была задумана тэатрам як народны лубок, шмат у чым свавольны і свядома пазбаўле-

ны ўсялякага шлейфу сваёй класічнасці і піетэту перад ім. “Вій” жа і ўвогуле пазначаны паводле свайго жанру як “народная хлусня са спевамі і страшылкамі”. І, варта зазначыць, абедзве работы прадэманстравалі непаважлівы падыход да самога драматургічнага матэрыялу. Праўда, рэжысёру абодвух спектакляў Вячаславу Корневу ў пэўныя моманты было складана “справіцца” з яркай характарнасцю саміх лялек,

Віншваем!

Дыплом лаўрэата фестывалю ўзнагароджаны Мікалай Зіміч за выкананне ролі Арфея ў спектаклі “Эўрыдзіка” Тэатра-студыі імя Е. Міровіча Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў;

Дыплом лаўрэата фестывалю “За яскравы дэбют” і спецыяльны прыз ад кампаніі СТАЛ “Мабільныя ТэлеСістэмы” атрымала Валерыя Гайдукевіч за ролю Эўрыдзікі ў аднайменным спектаклі Тэатра-студыі імя Е. Міровіча Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў;

Дыплом лаўрэата фестывалю “За сінтэз метафарычнасці тэатральнага і літаратурнага мастацтва” — спектакль “Прадам дом, у якім ужо не магу жыць” тэатра “КТО” (Кракаў, Польшча);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За арганічнае спалучэнне лялечнага і драматычнага тэатра” — спектакль “Маконда” тэатра “Маасэр” (Тэгеран, Іран);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За лепшы акцёрскі ансамбль” — спектакль “Сповідзь” Таджыкскага дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра імя У. Маякоўскага (Душанбэ, Таджыкістан);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За адданасць патрыятычнай тэматыцы” — спектакль “Не пакідай мяне...” Драматычнага тэатра Беларускай Арміі (Мінск, Беларусь);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За лепшую жаночую ролю” — Ніёле Нармантайтэ за ролю Люсіль у спектаклі “Могілкі клуб” Дзяржаўнага маладзёжнага тэатра Літвы (Вільнюс, Літва);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За лепшую мужчынскую ролю” — Аляксей Бычкоў за ролю Гарадніча ў спектаклі “Рэвізор” Гомельскага абласнога драматычнага тэатра (Гомель, Беларусь);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За лепшы вулічны спектакль” — спектакль “Сустрэць Праспэра” Львоўскага тэатра “Уваскрэсенне” (Львоў, Украіна);

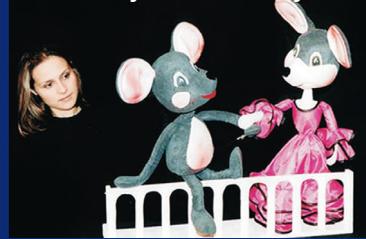
Дыплом лаўрэата фестывалю “За лепшы спектакль малой формы” — спектакль “Сварка” Незалежнага тэатральнага праекта Усевалода Чубенкі (Волагда, Расія);

Дыплом лаўрэата фестывалю “За лепшы спектакль фестывалю” — спектакль “Рэвізор” Гомельскага абласнога драматычнага тэатра (Гомель, Беларусь);

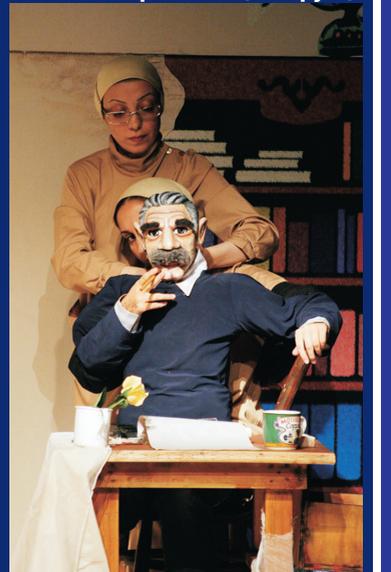
Гран-пры фестывалю “Белая Вежа” — спектакль “Гогаль. Вечары. Частка I” Цэнтра імя У. Мейерхольда (Масква, Расія).



“Паўлінка” Магілёўскага абласнога тэатра лялек (Беларусь).



“Прыгоды Кіца” Рэспубліканскага тэатра лялек “Лікурыч” (Кішнэў, Малдова).



“Маконда” тэатральнай групы Маасэр (Тэгеран, Іран).



“Маконда” тэатральнай групы Маасэр (Тэгеран, Іран).



“Казка-ланцужок” Рэспубліканскага тэатра лялек “Лікурыч” (Кішнэў, Малдова).

так што сцэнічная дзея раз-пораз “пракручвалася ўхаластую”, развіваючыся выключна на ўзроўні тэксту.

Затое адным з самых яркіх уражанняў усяго фестывалю стаў спектакль другога дня — “Маконда” паводле апавядання “Стары чалавек з велізарнымі крыламі” Габрыеля Гарсіа Лялечнага, прадстаўлены іранскай лялечнай трупай “Маасэр”. У ім арганічна спалучыліся як нацыянальныя традыцыі ўсходніх прадстаўленняў з распаўсюджаным, “ролю” якога аддалі самому Маркесу, і музыкантамі, што ў вобразе рыбакоў

ненавязліва суправаджалі сцэнічную дзею, “жывы” план, які існаваў пераважна ў фарсавай стылістыцы, так і лялечны пласт спектакля. Ён, на першы погляд, нібыта дубліраваў “вялікі свет”, але пры бліжэйшым, больш пільным, разглядзе аказваўся больш чалавечным да ўсіх удзельнікаў гэтай гісторыі.

(Пра пластычныя, вулічныя і драматычныя спектаклі наш карэспандэнт раскажа ў наступным нумары “К”.)

Таццяна КОМАНАВА
Мінск — Брэст — Мінск

Базіс рэгіёна: у лабірынтах кадравых праблем

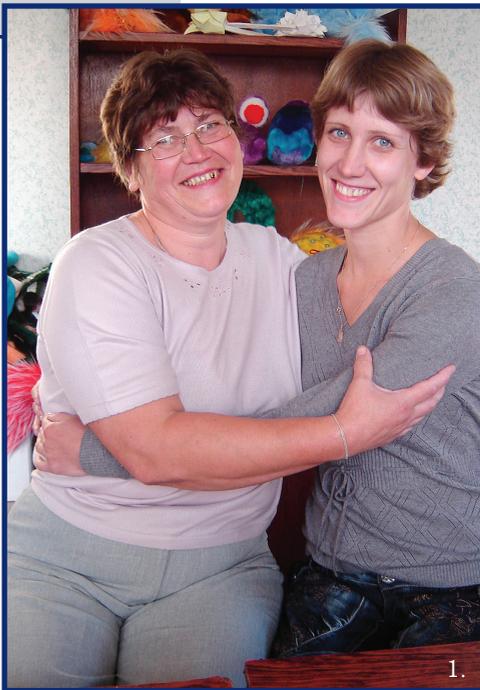
не маюць 33 культработнікі, такіх, як вядома, называюць практыкамі, якія недахоп тэарэтычных ведаў імкнуцца кампенсаваць вялікім практычным досведам... Меншая палова культработнікаў мае ўзрост ад 20 да 39 гадоў, 29 чалавек сягнулі за паўвекавы рубаж, 18 дасягнулі пенсійнага ўзросту... Кадровая ста- тыстыка, шчыра скажам, не надта аптымістычная. Не адмаўляюць гэ- тага ні

выдачу са спадарожнымі культ- масавымі мерапрыемствамі цяж- ка параўнаць з нязменна гарачым "пярэднім краем" дыскатэч- на-канцэртнай дзейнасці РДК, СДК ці СК, дзе без адпаведнага спеца з крэатыўным мысленнем хоць "Ратуйце!" крычы... Кара- цей, у выніку "тэматычнага адбо- ру" гаворка сёння пойдзе толькі пра наяўныя і уяўныя кадры ме- навіта клубных устаноў Талачын-

най рабоце?" намеснік старшыні райвыканкама Міхаіл Завадскі скіраваў гутарку ў іншы бок. Маў- ляў, з яго пункта гледжання, якасць падрыхтоўкі работнікаў культуры ў сярэдніх спецыяльных і нават вышэйшых установах куль- гае на абедзве нагі: маладыя спе- цыялісты не ведаюць спецыфікі сельскага жыцця, не маюць даска- налых навыкаў зносін з людзьмі на элементарным псіхалагічным

складаць... Ганна Маркаўна ўжо колькі гадоў — на заслужаным ад- пачынку. Дый клуб у вёсцы Кры- вия ў ходзе аптымізацыі ўстаноў раённай культуры быў зліквідава- ны. Але слава народнага этнагра- фічнага гурта "Суседзі", якім кіра- вала Колюшка, па-ранейшаму жы- вая і гучная. Дарэчы, калектыў гэ- ты, крыху ў іншым складзе, дзейні- чае цяпер у суседняй вёсцы Аб- ольцы, пры мясцовым СДК, якім

Ці патрэб- нья ў сель- скім клубе менеджэр, маркеталаг, праграміст, культуро- лаг? Вельмі хочацца ад- казаць ста- ноўча. Маў- ляў, чым на- шы паселіш- чы адрозні- ваюцца ад гарадоў?.. Хочацца, але пакуль не в п а д а е . Праславутая "грань" паміж хатай і



шматпавярховікам па-ранейшаму вострая і "выці- рацца" ніяк не жадае. І прычын таму, натуральна, процьма. Кадровы голад сельскай культуры аб- умоўлены адсутнасцю са- цыяльнага жылля, непрэ- тыжнасцю прафесіі (чы- тай: нізкімі заробкамі) і тлумачыцца ў выніку не- акрэсленасцю і неабаро- насцю статуса вясковага культасветніка. І калі ў штаце СДК хранічна не стае дырэктара ці акампанія- та, дык ці варта аддзела культуры марыць пра культууролагаў і менеджэраў, якім у сённяшняй вёсцы проста справы па спецы- яльнасці не знойдзецца? Дый не разлічаны на такіх спецыялістаў той самы вясковы штатны расклад... Словам, чакаюць у пасе- лішчах нашых не глыбака- думных тэарэтыкаў ад культуры са свежымі дып- ломнымі "корачкамі" БДУКіМа, а патэнцыйных рабацяг з вузкай спецыялі- зацыяй, якія не баяцца сельскай спецыфікі жыцця і прасякнуты духам народ- ніцтва і асветніцтва. Пра- блема — агульнадзяржаў- ная, і рэгіёны тут розныя толькі адным: дзесьці ад- дзел культуры такіх кад- раў пасіўна чакаюць, а дзе- сьці імкнуцца працаваць на тое, каб абнаўленне куль- тасветнай "крыві" было гарантаваным, планавым, выніковым. Талачынскі ра- ён тут — не выключэнне. І ў вырашэнні кадравых пы- танняў хапае і станоўчага, і адмоўнага.

Без спеца-клубніка хоць "Ратуйце!" крычы

Спачатку — лічбы і факты. У Та- лачынскім раёне — 29 клубных устаноў, 28 бібліятэк, Дом рамёс- таў, дзве дзіцячыя школы мастац- тваў. Працуе ў сферы рэгіянальнай культуры 185 спецыялістаў і кіраў- нікоў, з вышэйшай адукацыяй — 45 чалавек, з сярэдняй спецыяль- най — 107. Спецыяльнай адукацыі

старшыня Талачынскага райвыкан- кама Аляксандр Марэйка, ні ягоны намеснік па сацыяльных пытаннях Міхаіл Завадскі, ні начальнік мясцо- вага аддзела культуры Аляксандр Ражанскі. Што ж робіцца ў рэгіёне дзеля кадравага амалажэння куль- турнай сферы, дзеля паляпшэння яе якаснага складу?

Фактычны стан спраў наступ- ны. Вядучы спецыяліст аддзела культуры Галіна Кірычонак распа- вяла, што аддзел культуры на сён- ня можа пахваліцца толькі двума мэтавікамі, якія вырашылі па кіраванні прадоўжыць адукацыю, атрыманую ў мясцовых школах мастацтваў. Заўважу, навучаль- ныя ўстановы культуры раёна (і не толькі Талачынскага) кадрава- га голаду якраз і не адчуваюць. Школа мастацтваў, як правіла, са- ма сабе рыхтуе настаўніцкую змену. Вось і ДШМ у Талачыне, як і аналагічная ўстанова ў гарад- скім пасёлку Коханова, мае ва ўласным педагагічным складзе нямала колішніх выхаванцаў. З прычыны такой кадравай сама- дастатковасці згадкі пра ДШМ па- кінем па-за дужкамі праблематы- кі гэтага артыкула. Як, зрэшты, і аналіз дзейнасці мясцовых біблі- ятэк, бо і тут кадравай нішчымі- цы ў Талачынскім раёне не адчу- ваецца: няхай выбачаюць нашы бібліятэкары, але "ціхую" кніга-

шчыны. Хаця б з тае нагоды, што дзве вакансіі ў раёне — клубныя: вольнымі застаюцца пасады кі- раўнікоў СДК у аграгарадках "За- днева" і "Друцк".

Практык практыку — розніца

Кіраўніцтва раёна, паўтаруся, цалкам згоднае, што прафары- ентацыйная работа ў сферы куль- туры Талачыншчыны наладжана не вельмі добра (больш падрабязней пра гэта — крыху пазней). Між тым, стаўку тут справядліва робяць менавіта на дарослыя кадры. Але не на мэтавікоў, якім яшчэ вучыцца ды вучыцца, а на... практыкаў. І, паверце, ёсць у гэтым здаровы ды практычны (даруйце за таўталогію) сэнс. Вось пра што распавядае з гэ- тай нагоды начальнік аддзела куль- туры Аляксандр Ражанскі:

— Ну, які, скажыце, толк ад та- го, што прыслалі нам у свой час па размеркаванні з Віцебскага куль- тасветвучылішча маладога чалаве- ка? Сам папрасіўся ўзначаліць СДК. Натуральна, пайшлі насус- трач, нават адзін з прэзідэнцкіх до- мікаў яму прапанавалі... А хлопец працаваць, як аказалася, і не хоча, і не можа. Ледзь пазбавіліся ад го- ра-спецыяліста. А запоўніць ва- кансію проста няма кім.

На маё пытанне "Хіба ж не пралікі гэта ў прафарыентацый-

узроўні. Дык ці не лепей мець на клубных пасадах практыкаў, мясцовых, дасведчаных у любых вясковых калізіях і персаналіях, людзей? Але практыкі гэтыя (на- гадваю: работнікі з вопытам, але без адпаведнай адукацыі) павін- ны стаць завочнікамі. І тым, што такая кадровая палітыка ў мясцо- вага аддзела культуры — генераль- ная, даказвае найперш тая ж ста- тыстыка: 12 работнікаў культуры Талачыншчыны сёння завочна вучацца ў сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных устано- вах рэспублікі. Пагадзіцеся, па- казчык неблагі і дадае ўпэўненасці, што кадровыя перспектывы ў рэгіёне не такія ўжо і цьмяныя. Безумоўна, практыкі — не пан- ацыя, і сённяшняе клубныя кадры рыхтаваць трэба было яшчэ па- заўчора. Тым больш, што пэўная колькасць сённяшніх практыкаў у клубных установах рэспублікі якраз згаданай практыкі яшчэ не займелі. Да прыкладу, народны клуб нацыянальнай кухні "Пачас- тункі з Варанцэвічаў", што дзейні- чае шмат гадоў пры Варанцэвіч- кім СДК, узначаліць неўзабаве 33-гадовая Алена Фядкевіч. Хоць і працуе як быццам "па спецы- яльнасці" — поварам у мясцовай сталойцы, але вопыту ў арганіза- цыі культурна-масавых мерапры- емстваў ёй яўна бракуе. Таму і збіраецца Алена ў хуткім часе стаць завочніцай...

А вось Ганна Маркаўна Ко- нюшка, якой ужо 87-ы пайшоў, куль- тасветнай адукацыі займаець так і не паспела. Працавала пэўны час у сельскай гаспадарцы, потым ста- ла... загадчыкам клуба ў вёсцы Крывыя. Натуральна, такое пера- ўвасабленне не было выпадко- вым. Ганна Маркаўна — адна з першых фалькларыстак раёна, па ейных сцэнарыях і па сёння ў СДК раёна ладзяцца абрадавыя фальклорныя дзеі з танцамі, песня- мі, гульнямі. Ад маці пераняла Колюшка народнае мастацтва традыцыйнай каляндарнай абрад- насці, нават сама пачала песні

таксама кіруе практык Ніна Літві- нава. Але практык яна аж з 1970 года, а ўстанова лічыцца адной з прыстойных у раёне. "Дык лепей вольныя практыкі, — падводзіць рысу начальнік аддзела культуры Талачынскага райвыканкама, — чым невукі з вышэйшай адукацы- яй!"

Дыягназ — стандартны: кадровы голад

Доўга шукаў адрас для каман- дзіроўкі. Тое, што гэта будзе Віцеб- ская вобласць, вынікала са строгай планавасці геаграфіі нашых публі- кацый пад рубрыкай "Родная зям- ля: час крэатыву". А вось раён, прызнаюся, абраць адразу было напроста. Патэлефанаваў у адзін аддзел культуры, паведаміў, што ці- кавіць праблема кадраў, пачуў ад- каз: "Далібог, не прыезджайце: з кадрамі — завал!" Звязаўся з іншым аддзелам, выслухаў амаль аналагічную просьбу: "А мо не трэ- ба пісаць? Гэта ж будзе разгормны артыкул, бо культработнікаў не ха- пае!" Пагадзіцеся, асадак пасля та- кіх "канструктыўных" размоў за- стаўся прыкры. Наведанне гэтых адрасоў адклаў на бліжэйшую пер- спектыву, бо, шчыра кажучы, спа- дабаўся адказ начальніка аддзела культуры Талачынскага райвыкан- кама Аляксандра Ражанскага: "Ка- нешне, прыезджайце! Хоць і ня- простая сітуацыя з кадрамі, але, напэўна, характэрная яна не толькі для Віцебскай вобласці... Словам, чакаю! Усё на ўласныя вочы ўбачы- це". Такая шчырасць не магла не прывабіць, як, зрэшты, і жаданне павесці канструктыўную гаворку пра праблему, уласціваю для куль- турнай сферы ўсёй рэспублікі.

Аляксандр Ражанскі — выхава- нец першага рэжысёрскага набору Пятра Гуда, аднаго з самых яркіх, на мой погляд, выкладчыкаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Многія з тых выхаванцаў узначалілі потым раённыя аддзелы культуры. Ражан- скі — з іх ліку. Старшыня Талачын-

Тэорыя і практыка пераемнасці вопыту па-талачынску

Ці патрэбны ў вёсцы культуролаг?



скага райвыканкама Александр Марэйка называе яго сваім палечнікам: маўляў, адну справу робім, а без культуры — які імідж у раёна? Усё правільна! Як і тое, што культура без якасных кадраў — небяздоляная...

Дык вось, пра кадры. Аляксандр Ражанскі яшчэ памятае тыя часіны, калі студэнты універсітэта і курсавыя, і дыпломныя рыхтавалі на базе вясковага клубнага ўстаноў. Удумліва знаёмліліся з тамтэйшымі рэаліямі і персаналіямі, добра ве-

аб'яднаннямі. З новымі кадрамі працуюць вопытныя спецыялісты, стажыроўкі на базе лепшых клубаў — сталі ў раёне будзённасцю. Адна бяда: хранічна не стае тых новых спецыялістаў. І гаворка — не толькі пра вакансіі двух дырэктараў СДК. На многіх пасадах, як ужо згадвалася, працуюць людзі пенсійнага ўзросту, а замяняць іх няма кім. І тут ужо ніяк не абмінеш праблему планавай і доўгатэрміновай прафесійнай арыентацыі моладзі, якая, падаецца, ніяк не вырашыць-

ма, зазначыў: “Адну справу робім! Без сучаснай культуры — якая сучасная вёска?” Таму і няма тут праблем з жыллом для культасветнікаў, з фінансаваннем пэўных масавых мерапрыемстваў... І самае галоўнае — ёсць у настаўнікаў і клубнікаў спіс таленавітых дзяцей: аж 61 чалавек! Васьмікласніца Насця Фядковіч (дачка Алены Фядко-

вельмі многае, — абсалютна не пустая і не галаслоўная. Толькі даводзіць яе трэба доказна і часцей за ўсё — уласным прыкладам, канкрэтнай і шматграннай справай. Толькі тады не будзе бракаваць у раёне на штогадовых мэтавікоў, мясцовых, дамарослых, якія за гонар будуць лічыць працу на малай радзіме.

Безумоўна, праблемных пытанняў для неадкладнага вырашэння — плойма. Маю на ўвазе і планавае сацыяльнае жыллё і ў райцэнтры, і ў вёсках (адпаведнае даручэнне губернатара Віцебшчыны ёсць, хоць грошай на будаўніцтва пакуль не стае). І — павышэнне культасветніцкіх заробкаў, бо сярэднямесячны на сяле складае цяпер 454,5 тысячы рублёў — малавата! Хоць і развіваецца няўхільна пазабюджэтная дзейнасць ва ўстановах культуры рэгіёна, а за два апошнія гады за кошт спецраунку значна ўмацавалася матэрыяльна-тэхнічная база клубаў і крыху павялічыліся прэміі для культасветнікаў, але і тут процыма праблем-

вечароў, касіра, кантралёра...) перавялі ў аплале на стаўкі, і заробак іхні цяпер не залежыць ад велічыні грашовай выручкі, а ў выніку форма і змест дыскатэкі перасталі быць першараднымі... Карацей, сфера сельскай культуры была і застаецца сферай выключна праблемнай. І пошукамі оптымума павінны займацца найперш маладыя, дасведчана-адукаваныя, незапакоеныя і ўпэўненыя ва ўласнай праўдзе работнікі культуры. А слова “практык” цягам часу павінна займець зусім іншае семантычнае значэнне: не чалавек без спецыяльнай адукацыі, а — спецыяліст, узброены практычным навыкам, што дапамагае яму быць незаменна патрэбным і для гарадской, і для сельскай культуры.

Калі ў начальніках — мама

І напрыканцы яшчэ адзін нюанс кадрвай пераемнасці культасветных традыцый па-талачынску. Дырэктар СДК аграгарадка “Райцы” Людміла Ждановіч на хваробу кадравыя дафіцыту не пакутуе. Кіраўніком трох разнастайных мастацкіх гурткоў у сельскім ДOME культуры не першы год працуе яе дачка Марына — студэнтка-завочніца чацвёртага курса Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. І не скажу, што гэтая прафарыентацыя была стыхійнай і няпланаванай. Пытаюся: “Што падштурхнула, Марына, стаць вясковым работнікам культуры?” “Прыклад маці”, — адказвае дзяўчына.

Не, пакаштавала спачатку зусім іншага хлеба: атрымала сельскагаспадарчую адукацыю. Хутка зразумела: “Не маё!” Так і трапіла ў СДК — спадабалася. Паступіла на завочнае аддзяленне. Здагадзіцца, якую спецыяльнасць атрымлівае? Так, культуролога! Пагаджаецца, гадзін на культасветную практычную “канкрэтыку” ў навучальным курсе яўна малавата. Але дабірае яе Марына і ў клубных сценах, і ў час творчых зносін з сялянамі. А вёску дзяўчына ведае і любіць, таму на лёс не наракае.

Яўген РАГІН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Талачынскі раён —
Мінск
Фота аўтара

На здымках: 1. Дырэктар СДК пасёлка Райцы Людміла Ждановіч з дачкой і падначаленай Марынай; 2. Кадровыя пытанні СДК аграгарадка “Варанцэвічы” дапамагае вырашаць культасветнікам старшыня мясцовага СВК Анатоля Хадорык; 3. Начальнік аддзела культуры Талачынскага райвыканкама Аляксандр Ражаві і дырэктар Аболецкага СДК Ніна Літвінава размаўляюць з дзесяцікласніцай Марынай Маісеевай, якая збіраецца звязаць лёс з сельскай культурай; 4. Будучыя талачынскія культасветнікі яшчэ ходзяць у школу; 5. Ветэран культасветы і колішняя кіраўніца народнага фальклорнага гурта “Суседзі” з вёскі Крывыя Ганна Конюшка; 6. Адзін са сцэнарных зборнікаў Ганны Конюшка, выданыя Віцебскім абласным навукова-метадычным цэнтрам народнай творчасці і культурна-асветніцкай работы. Гэтым зборнікам і па сёння карыстаюцца маладыя культасветнікі Талачыншчыны.



далі, што і хто іх чакае пасля размеркавання, усяляк імкнуліся засведчыць сваю патрэбнасць і спецыялізацыю мелі не тое што вузкую, а — канкрэтную, якая цалкам адпавядала патрэбам часу. А цяпер... Менеджэры і культурологі — прафесіі, канешне, кідкія, але не больш за тое. Хто з сённяшніх выпускнікоў, калі ім не падказаць, пачынае сваю дзейнасць пасля вучобы ў культасветустановах са знаёмства з вёскай і яе жыхарамі? Нават вясковыя па паходжанні маладыя спецыялісты на гэта няздоляная. Таму і няма адраснай культасветработы, таму і няма ад працы адчувальнага выніку. Банальна, але факт: вёску трэба не баяцца, а любіць. Аднак гэты патрыятызм, як паказвае практыка, не надта ў студэнтаў і выхоўваецца.

А яшчэ гаварылі з Ражанскім пра якасць сённяшняга навучання, пра, так бы мовіць, вузкую спецыялізацыю. Высветлілася, што завочнікі — будучыя культурологі і сацыяльныя работнікі на першых курсах у БДУКіМ вучаюць 100-гадзінны курс замежнай мовы, а на рэжысуру і 10 гадзін за год не набіраецца... Хто будзе іх вучыць пасля выпуску? Жыццё і практыкі. А ці стане тое навучанне карысным — пытанне з пытанняў.

Безумоўна, мясцовы метадычны цэнтр ладзіць штотысячную вучобу спецыялістаў. Як паведамляе вядучы спецыяліст РМЦНТ Людміла Картавіцкая, існуе пры ўстаноў школе традыцыйнай культуры, ладзяцца рэгулярныя семінары-практыкумы па абагульненні досведу работы з клубнымі аматарскімі

ца не толькі ў межах Талачынскага раёна, але і ўсёй рэспублікі. Хвароба вядомая, застарэлая, а вось лячыць яе ніхто не спышаецца ці не знаходзіць сіл, бо дзялянка працы тут больш чым ладная.

Прафарыентацыя — імправізацыя ці планавасць?

Ні ў адным з раёнаў, прынамсі, не бачыў інфармацыйнага банка даных, які ўтрымліваў бы спіс будучых патэнцыяльных клубнікаў, бібліятэкараў, музейшчыкаў, што вучацца сёння не толькі ў выпускных, але і сярэдніх, нават пачатковых класах нашых агульнаадукацыйных школ.

Безумоўна, перспектывыўных мэтавікоў не можа быць зашмат. Будучы творца — “тавар штучны”. І адшукваць ды прамываць тое “золата” трэба карпатліва, павольна, удумліва, дбаючы пры гэтым не толькі пра заўтрашні, але і паслязаўтрашні дзень. А гэта, таксама, пагадзіцца, вымагае гонару. І на ўзроўні практыка такі “вышук” таленавітых дзяцей амаль не прыносіць плёну.

Усё ж станючыя прыклады такой мэтанакіраванай работы ў Талачынскім раёне ёсць. У аграгарадка “Варанцэвічы” давялося пачыць шчыльнае ўзаемадзеянне дырэктара СДК Надзеі Камбянкавай, кіраўніка мясцовага сельскагаспадарчага вытворчага сааператыва Анатоля Хадорыка і дырэктара сярэдняй школы Ніны Хмялёвай. Анатоля Хадорык, паўтараючы словы старшыні райвыканка-

віч — будучага кіраўніка мясцовага народнага клуба нацыянальнай кухні) — патэнцыйная студэнтка навучальнай установы культуры. Дай Бог!

З прафарыентацыйнай праблемай сутыкнулася і дырэктар Аболецкага СДК Ніна Літвінава (практык аж з 1970 года). Справа ў тым, што замяніць яе на кіраўнічай пасадзе няма кім. Ну, не выпадковым жа чалавекам! Хоць той-сёй, напрыклад, з мясцовых жывёлаводаў (!) і не супраць. Начальнік аддзела культуры, натуральна, не можа пайсці на такую непрадуманую ракіроўку, але і альтэрнатывы дырэктару СДК пакуль — аніякай. Усе гэты і прымусліла заняцця прафарыентацыяй гэткага імправізаванага характару. І кандыдатак на будучых студэнтак знайшла дырэктар СДК без пераходку: дзесяцікласніца Марына Маісеева і Насця Прыстаўка не першы год займаюцца ў клубным харэаграфічным гуртку. Дзяўчаткі жадаюць стаць клубніцамі, хоць бацькі пакуль і не надта вітаюць гэты выбар: маўляў, і заробкі невялікія, і прэстыж прафесіі кульгае. І ў такім стаўленні да будучай працы дзяцей, я перакананы, таксама — хібы несовечасовай і не вельмі грунтоўнай прафарыентацыі. А выснова, што ад культасветніка ў беларускай вёсцы залежыць калі не ўсё, дык

кіраўнічай пасады з пасадамі тэхнічнымі: распальшчыка печы ці прыбіральшчыка памяшканняў. Маўляў, і рады б даць дадатковы заробак для сельскіх культасветнікаў, але па заканадаўстве не можам. І яшчэ адно пытанне, вырашэнне якога магчымае толькі на міністэрскім узроўні: клубных дыскатэчнікаў (вядучага танцавальных

3 пошты рубрыкі “Родная зямля: час крэатыву”

У №№ 32, 33 і 35 “К” былі апублікаваны артыкулы па выніках рэдакцыйнага велатура па Палесці “Ці стануць паляшувцы “бізнес-праекты” прыбытковымі?”, “Ці прыжывуцца іванаўскія ідэі на пінскай глебе?”, “Ці вырастуць на палескіх балотах культурна-турыстычныя комплексы?”. Рэдакцыя атрымала водгук на публікацыі.

“Пільна сачылі за маршрутам руху карэспандэнтаў газеты “Культура” і з трапяткім чаканнем учыталіся ў аб’ёмныя і захапляльныя артыкулы шматлікія чытачы, якія мелі непасрэднае дачыненне да захавання культурных каштоўнасцей нашай краіны.

Хочацца спыніцца на асобах удзельнікаў велатура: Дар’і Амяльковіч, Іллі Свірына, Юрыя Чарнякевіча.

Зразумела, што ўзяцца за такую цяжкую і адказную справу не змаглі людзі са слабым духам і нягеглым целам. З поўнай адказнасцю можна заявіць, што культурная місія выканана годна. Прыгожыя маладыя журналісты неслі ў сваіх асобах у Палескі край інтэлігентнае аблічча суверэннай Беларусі. Зрабіць доўгі спартанскі маршрут па непрадбачаных дарогах і сцяжынах пры вялікай летняй спецы на двухколавым сябры — подзвіг. І паўсталі яны перад намі моцнымі, з добразычлівымі ўсмешкамі, якія выпраменьвалі ўнутранае святло. А не кожны прабярэцца па гэтым маршруце на аўто, ды і конь заўпарціцца.

Мэтанакіраваныя аднадумцы не толькі ўзіраліся ў навакольнае асяроддзе, але былі і акумулятарам духоўнасці ды сціпласці. Гэта пацвярджалі ўсе, хто з імі сустракаўся, размаўляў і духоўна падмацоўваўся.

Застаецца спадзявацца, што фурункул астаткавага прынцыпу да культуры будзе ўскрыты, і гістарычная спадчына пачне адраджацца і памнажацца.

Усяму калектыву газеты хочацца пажадаць моцнага здароўя, творчага натхнення, сілы духу і гонару за Дар’ю, Іллю, Юрыя.

Дзякуй!

Хай Год роднай зямлі будзе і годам роднай душы!

З глыбокай павагай —

Валянціна КІВЕЛЬ,
бібліятэкар Гарадзянскай сельскай бібліятэкі
Столінскага раёна Брэсцкай вобласці “

“Той люд жыве, што песні свае мае...”

або Згадкі пра нашу самабытнасць

У адной са сваіх даўніх апо-весцей я з болей разважала пра выміранне нашай вёскі, пра традыцыйныя беларускія святы, якія прымусява праводзяцца культработнікамі. Але сёлета ўпэўнілася, што памылялася.

У гэтым пераканала вандроўка па Салігорскім раёне. Нашу творчую групу па рэалізацыі праекта “Геаграфія традыцыйнага абрадавага фальклору беларусаў у кантэксце сусветнай культурнай спадчыны” ўразіў Салігорск: светлы, чысты, прыгожы, з адметнымі мастацкімі прыдумкамі, да прыкладу, Паркам чатырох стыхій, гістарычнай экспазіцыі рыцарскіх часоў і іншымі. Спачатку наведальнікі дзіцячую бібліятэку. Здзівіў тутэйшы ляльчыны тэатр, створаны супрацоўнікамі бібліятэкі. Лялькі яны шыюць самі, самі пішучы сцэнарыі. А сярод акцёраў — не толькі бібліятэкары, але і чытачы бібліятэкі. Наведальнікі і бібліятэку для дарослых. Не кожны горад раённага маштабу можа пахваліцца шыкоўным будынкам, спраектаваным менавіта пад бібліятэку. А ў нас раённыя ўлады часта аддаюць пад яе нейкі будынак па прычыне: “На табе, Божа, што мне не гожа”. Тут жа, у Салігорскай раённай бібліятэцы, — прастора, утульнасць, прыгожы інтэр’ер.

А самае цікавае было наперадзе: свята “Купалле”, якое праводзілася ў вёсцы Ананчыцы. У нас быў час сустрэцца з людзьмі, пагаварыць, адчуць самабытны дух Палесся. Прыехалі, як да блізкіх сваякоў у госці: тут табе — хлеб-соль, тут табе і да хлеба, і да солі. Неўзабаве з’явіліся галоўныя ўдзельніцы свята — сталыя жанчыны ў яркіх, прыгожых выштых строях. Я памятаю, калісьці для ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці закупляліся касцюмы ў Дом культуры аднаго з раённых цэнтраў рэспублікі. Каштавалі тыя строі неверагодна грошы, а каб паглядзець ды вачэй не адвесці — дык не: усё — звычайнае, банальна-стандартнае. А тут, у вёсцы Ананчыцы, яшчэ да таго, як пачулі песні на-

роднага фальклорнага гурта, уразіла палітра ўбораў самабытных артыстаў.

Я спачатку думала, што гэтая прыгажосць намалявана фарбамі. Падышла, памацала, — вышыўка! Падумалася: колькі ж патрэбна ўмення, цяжарна, каб атрымаўся такі цуд! Разгаварыліся. Аказваецца, такую прыгажосць зрабілі самі артысты. Высветлілася, што гэта ўжо мо трэцяя змена касцюмаў... Але вернемся да свята.

Гурт моладзі накіраваўся на падворны абыход вёскі. З песнямі ды прымаўкамі заклікалі вяскоўцаў на свята. А ў сем’ях, дзе ёсць на выданні дзяўчаты, купальшчыкі — асабліва жаданыя госці. Тут каля кожнай хаты стаіць стол, накрыты вышываным абрусам. Купальшчыкі варажаць: кідаюць на страху вянкі. Калі вянкі не зваліўся, застаўся на страсе, значыць, сёлета ў гэтай хаце будзе выселле. Абышоўшы вёску, гурт зазвалаў павялічыўся ці не ўтрая... Выступаў народны фальклорна-этнаграфічны калектыў пры Доме культуры вёскі — тыя самыя жанчыны ў строях. Выступалі яны і ў нашым Універсітэце культуры ў Мінску. Слухалі мы выступленне і думалі: недарэмна п’явунні былі ўдзельнікамі многіх фестываляў!

Наведальнікі і неверагодны фальклорна-этнаграфічны музей, што месціцца ў клубе. З якой любоўю супрацоўніца музея расказвала аб кожным экспанале! Думалася: колькі намаганняў было пакладзена, каб так поўна сабраць даўнія прадметы побыту, адзення, прылады працы беларусаў-палешукоў!

Пасля наведвання Салігоршчыны засталася светлае і радаснае пачуццё: жыве мова, шануецца прадзедамі створаная беларуская самабытнасць! Радасна было бачыць, як пры выступленні фальклорнага гурта да спявачак далучаліся дзеці. Пройдуць гады, і гэтую самабытную культуру яны перададуць з пакалення ў пакаленне.

Таіса ГУРКО,
вядучы спецыяліст
бібліятэкі БДУКІМ,
член Саюза пісьменнікаў Беларусі

Эфект матылька

Фотастудыя “Фокус” Паўночна-заходняй акругі Масквы завітала ў Гродна. Алена і Аляксандр Канстанцінавы, Андрэй Аляксееў сваю выстаўку “Які цудоўны гэты свет, паглядзі...” размясцілі ў гарадской выставачнай зале.

Андрэй Аляксееў захапляецца роднай прыродай. Малекулярны пейзажы, нібыта напісаныя Левітанам, чырванарудыя снегіры і шумныя амялушкі, мілія сэрцу рускія лясы.



А.Канстанцінаў. “Эфект матылька”.

Квінтэсэнцыя выстаўкі, якая спрабуе растлумачыць канцэпцыю экспазіцыі, — філасофскае фотаразважанне “Эфект матылька”. “Наш свет — няўстойлівая сістэма хаатычных здарэнняў, здавалася б, не звязаных адно з адным, — разважае Аляксандр. — Насамрэч, іх аб’ядноўвае абсалютна непрадказальны вынік: эфект матылька. Але чалавек, які з усёй безадказнасцю ўварваўся ў свет прыроды, вельмі лёгка можа парушыць гэтую кволю раўнавагу станючых і адмоўных здарэнняў, што прывядзе да непапраўных наступстваў”.

Аляксандр Канстанцінаў, да ўсяго, — лаўрэат конкурсу “Залатая чарапах-2008”, пераможца і лаўрэат пастаяннага конкурсу photoawards.ru, адзін з пераможцаў першага этапу Фотаконкурсу Ерson, мае публікацыі ў часопісе “Фотасправа”...

Аляксандра ДУБРАВІНА
Гродна
Фота з выстаўкі

Магдалініна бібліятэка

Першы ўрок новага навучальнага года называўся “Зямля бацькоў — мая зямля” і быў прысвечаны Году роднай зямлі і Дню беларускага пісьменства. Для вучняў Ялізаўскай, Ліпеньскай і Свіслацкай сярэдніх школ гэты ўрок падрыхтавалі і правялі супрацоўнікі асіповіцкіх бібліятэк сумесна з работнікамі Свіслацкага сельскага дома культуры.

Адбыўся ўрок на месцы, дзе ў Сярэднявеччы знаходзіўся Свіслацкі замак, ад якога сёння засталіся толькі рэшткі каліс магутных сцен. Вучняў і настаўнікаў сустрэлі экскурсаводы-бібліятэкары. Яны распавялі пра мінуўшчыну замка. Так прысут-

няя нібыта апынуліся ў XV стагоддзі, даведальнікі, што ў адным з замкавых пакояў знаходзілася біблі-



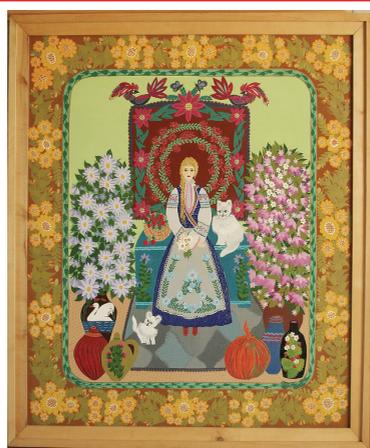
Выступае тэатр-студыя “Акварэль”.

ята. Перад вучнямі і настаўнікамі паўсталі князёўна і князь, манашка, сялянскія дзеці — дзейныя асобы міні-спектакля “На гары вы-

сокай, над ракою Свіслаччу” ў выкананні тэатра-студыі “Акварэль” Асіповіцкай бібліятэчнай сеткі...

Потым геранія тэатралізава-най дзеі стала асветніца і мецэнатка, княгіня Магдаліна Радзівіл, жыццё якой было цесна звязана з лёсам нашай вёскі Жорнаўка. Гучалі вершы беларускіх паэтаў, песні ў выкананні народнага ансамбля народнай песні “Рэчанька” Свіслацкага сельскага дома культуры. Цягам мерапрыемства дзейнічала выстаўка літаратуры “Святло разумення кніжнага”, дзе можна было пазнаёміцца з гісторыяй Свіслацкага княства, жыццём і дзейнасцю Магдаліны Радзівіл, прасачыць шлях развіцця беларускага асветніцтва і кнігадрукавання.

Тамара КУЗЬМІЧ,
галоўны бібліяграф аддзела
абслугоўвання і інфармацый
Асіповіцкай ЦБ



Творы мастачкі Вольгі Ярэска, якія дэманструюцца ў Івянецкім музеі традыцыйнай культуры, пры-вабляюць сваёй арыгінальнай адметнасцю як па форме, так і па змесце. Карціны раскрываюць багаты вобразны свет аўтара праз міфалогію, легенды і паданні роднай зямлі.

На персанальнай выстаўцы прадстаўлена 15 жывапісных палот-

Чакае Агаф’я сватоў

наў: партрэты, пейзажы, нацюрморты, бытавыя і гістарычныя сцэнікі. Хочацца вылучыць такія творы, як “Агаф’я чакае сватоў”, “Восень. Шлюбная пара”, “Кахаю моцна, горача, праўдзіва”, “Папараць-кветка чакае”, “Ян і Надзейка”.

Вольга Міхайлаўна нарадзілася ў 1954 годзе ў мястэчку Свіслач, што ў Асіповіцкім раёне. Пасля заканчэння культасветнага вучылішча была размеркавана ў Івянецкі дом культуры. У 1978 годзе скончыла Мінскі дзяржаўны інстытут культуры па спецыяльнасці “харавое дырыжыраванне” і працавала ў сталіцы да 1997 года, пакуль лёс не скіраваў у неверагодна прыгожае месца: пасёлак Першамайскі, што сярод Налібоцкай пушчы. Тут разам з мужам Віктарам Мікалаевічам, прафесійным мастаком, стварылі адмысловы культурны асяродак з карціннай галерэяй і рабочымі майстэрнямі.

Творчая атмасфера падштурхнула Вольгу Ярэска да заняткаў жывапісам. У 2006 годзе яна ўжо ўдзельнічала ў Рэспубліканскай выстаўцы, якая адбывалася ў Палацы Рэспублікі. 2007 год прынёс поспех у экспазіцыі “Джаз, вясна, каханне”. У 2008 годзе яе творы былі прадстаўлены на III Рэспубліканскай выстаўцы найўнага мастацтва ў Віцебску.

Экспазіцыя ў Івянцы зачароўвае сваёй дэкарэтыўнай каларыстыкай, жаночымі пачуццямі, летуценнымі мроямі. Здаецца, што трапляеш у райскі сад, дзе сустракаешся з дзівоснымі раслінамі і птушкамі. Фон карцін нагадвае сурвэтку, вытканыя адмысловымі карункамі з кветак. Чым больш глядзіш, тым больш захапляешся аўтарскай фантазіяй, якая феерверкам зіхаціць на палотнах.

Алег РАМАНОЎСкі
Івянец

Запрашае... МЛЫН

Калі яшчэ гадоў восем таму ў Ляхавіцкім раёне налічвалася 53 майстры народнай творчасці, дык цяпер іх — каля 230. Гэта ткачы, разьбяры па дрэве, бондары, керамісты, ганчары, гравёры... Значная частка іх папоўніла Клуб рамёстваў, які дзейнічае пры Раённым цэнтры культуры. Творы, разнастайныя па форме і жанрах, арыгінальныя і самабытныя, рэгулярна дэманструюцца на выстаўках Брэстчыны і за яе межамі.

Добра вядомы Дом рамёстваў вёскі Дарава. Пры ім дзейнічаюць гурткі па

мастацкай вышыўцы — “Залатая пчолка”, па вязанні — “Чароўны клубочак” і па саломкапляценні — “Саламяны цуд”. Кіраўнікі гэтых гурткоў Людміла Сярдзюк, Людміла Варановіч і Надзея Горка дапамагаюць дзятве і людзям сталага ўзросту авалодаць даўнімі рамёствамі. Многія з тых, хто ўжо спасціг сакрэты майстэрства, узначалілі гурткі народнай творчасці ў суседніх вёсках. Вырабы гурткоў можна ўбачыць ледзь не ў кожнай хаце вёсак Туркі, Федзюкі, Карані.

З энтузіязмам і творчай выдумкай працуюць майстрыхі Кацярына Турко, Ганна Шавель, Соф’я Свістуновіч, Тамара Жукоўская і Вольга Ксёнджак. Гур-

ткоўцы вельмі ўдзячныя майстру па вязанні Людміле Варановіч, якая вучыць жанчын і дзятчат тэхніцы пляцення беларускіх паясоў...

І яшчэ. Нацыянальныя касцюмы для мастацкай самадзейнасці, зробленыя рукамі дараўскіх гурткоўцаў, экспанаваліся на раённых і абласных выстаўках, у Палацы Рэспублікі.

Той, каму давядзецца пабываць у вёсцы Дарава, можа, не распытаючы тамтэйшых жыхароў, беспамылкова трапіць у Дом рамёстваў. Ён адразу кідаецца ў вочы: перад вокнамі будынка ўстаноўлены дэкарэтыўныя млын. Памахаючы сваімі крыламі, ён нібы гасцінна запрашае: “Заходзьце, калі ласка!”...

Фёдар ЛАПАНІК
Ляхавічы

Скарбы Бабруйска

У выставачнай зале Бабруйска прайшла выстаўка-конкурс майстроў дэкарэтыўна-прыкладнога мастацтва “Бабруйск — скарбніца народных талентаў”.

Цяпер у горадзе працуе 181 майстар дэкарэтыўна-прыкладнога мастацтва, якія прымаюць удзел у разнастайных выстаўках. Найбольш актыўныя з іх — Таццяна Акуленка, Віктар Гербах, Наталля Доўгая і многія іншыя.

У конкурсе прынялі ўдзел 43 майстры. На суд журы і глядачоў былі вынесены больш за 150 лепшых работ у дзвюх намінацыях:

“Традыцыйныя рамёствы” (ганчарства, саломкапляценне, лозапляценне, вышыўка) і “Сучасныя віды дэкарэтыўна-прыкладнога мастацтва” (мастацкая разьба па дрэве, бісеропляценне, батык, вырабы з прыродных матэрыялаў, скуру, металічныя стружкі, габеленавая вышыўка, творы, выкананыя ў змяшанай тэхніцы).

У першай намінацыі дыплом I ступені атрымала Наталля Доўгая, а ў другой — Таццяна Акуленка. Усе



Удзельнікі выстаўкі.

пераможцы выстаўкі-конкурсу былі ўзнагароджаны падарункамі.

Ірына РОСКАЧ,
намеснік начальніка
аддзела культуры Бабруйскага
райвыканкама



За плячыма хударлявага хлопчыка з шырока расплюшчанымі, бы ў мультыяшных герояў, вачыма — выступленні на лепшых еўрапейскіх сцэнах: і сола, і ў складзе знакамітай капэлы хлопчыкаў Рэспубліканскага каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Дый рэпертуар — далёка не “трусікавы” (у гэтай песні свой чароўны голас Юра дэманструе ўсяго на некалькіх нотках прыпева ў высокім рэгістры), а

Юра каменціруе сваю песню так: “Яна пра тое, што жыць трэба ў радасці”.

Як тэкст, так і музыка песні сатканы з самых, здавалася б, розных і нават супрацьлеглых стылёвых знітаняў, але ў гэтым выглядзе — нітачка да нітачкі — яны складаюць надзвычай цэласную кампазіцыю. Паводле жанру — штосьці нахштальт канта “па-сучаснаму”, дзе лепшыя еўрапейскія здабыткі кладуцца на адметную нацыянальную глебу, нараджаючы, як сказаў адзін паэт (праўда, пра іншую з’яву мастацтва), “прамень святла на пыльным еўрапейскім лісці”. Калі шукаць паралелі “Чароўнаму трусіку” ў беларускай музыцы, дык бліжэй за ўсё яна да апрацовак арыгінальных твораў Вольгі Вараб’ёвай, якіх багата ў рэпертуары і капэлы хлопчыкаў, і філарманічнага ансамбля “Камерата”.

ёй “скок Дзімы Білана”, ці далучыцца да астатніх той хлопчык з “падпеўкі-падтанцоўкі” (а ўсе паплетнікі Юры, што былі з ім на сцэне, — з той жа капэлы хлопчыкаў), які перад фіналам ці то захварэў на бранхіт, ці то пабаяўся ўдзельнічаць у песні, што выклікала шырокі разгорт палярных думак і нават жудасных абвінавачванняў. Усе ўпэўнены: наш “трусік” не “струсіт”. Ужо сёння нашумелая кампазіцыя вядомая ў некалькіх варыянтах: і ў аўтарскім перакладзе на беларускую мову, і з В.Вараб’ёвай, якая ўвасабляе ў песні маці, і ў перакладах на французскую, нямецкую (дзе пасля слоў “па маці сумуе”, згодна з нямецкай пунктуальнасцю, дадалася тлумачэнне: “А маці жыве ў суседнім лесе”). Зроблены пераклад і на кітайскую: мабыць, многія іншаземныя студэнты ўбачылі ў тым

— Мае любімыя дысцыпліны ў школе — хор, спевы, фартэпіяна. З агульнаадукацыйных — матэматыка, руская мова, літаратура: чытаю Марка Твэна, класіку і крыху — фантастыку; фізкультура: падабаюцца шахматы, гуляю ў футбол. (Як маглі заўважыць тэлегледачы, сваю “графіці-візітоўку” Юра маляваў левай рукой — і не таму, што ляўша: руку зламаў акурат з-за футбола. — **Н.Б.**) У школе ўвогуле цікава, мне падабаецца. Я нават сёння, хаця ад заняткаў вызвалілі, у школу пайду: сустрацца з сябрамі. Люблю класіку, вакал. Моцарт, Гайдн, Бах, Шапэн — музыка кожнага з іх па-свойму чудоўная. — Хто твае куміры? — У мяне няма ніякіх куміраў. — А сябры ёсць?

— Хачу стаць добрым музыкантам. Мабыць, не абавязкова спеваком. Бо будзе ў мяне добры голас ці не, зараз адказаць складана: мутацыі ў мяне пакуль не было, і якім стане голас пасля, прадказаць немагчыма. Песні я раней не пісаў — проста імправізаваў сам для сябе, мне гэта падабаецца...

“Чароўны трусік” таксама нарадзіўся з імпрывізацыі, як нейкі імпульс, развага пра свае музычныя заняткі, — і зачараваў сваёй непадобнасцю на больш “рэалістычныя” песні-скокі. І тое, што большасць тэлегледачоў розных узростаў горача падтрымала менавіта гэтую кампазіцыю, сведчыць, што густы нашай публікі — далёка не толькі “папсовыя”. Гісторыя з “Чароўным трусікам” дадатковы раз пераканала, што мы, мабыць, становімся сведкамі

Інтуітыўныя эксперыменты



www.tvrb.by

А вы здагадаліся, што Беларусь на дзіцячым Еўрабачанні ў Кіеве будзе прадстаўляць Юры Дземідовіч з песняй “Чароўны трусік”?

“даросла-класічны”, дзе што ні твор — найскладаны сусветны хіт: “Санта Лючыя”, “О, sole mio”, “Памяці Каруза”... На памяці ж аматараў опернай класікі — удзел Юры ў канцэртнай версіі “Барыса Гадунова” М.Мусаргскага на сцэне сталічнай філармоніі (гл. “К” № 8 за 2008 г.), дзе ён, у якасці эксперыменту, спяваў Фёдара — сына Барыса (кампазітар, паводле традыцыі, прызначыў гэтую партыю для мецца-сапрана, што і вытрымліваецца звычайна ў тэатры: яшчэ з часоў Моцарта, з ягонага Керубіна ў “Вяселлі Фігара”, партыі юнакоў спяваюць жанчыны). Таму калі ў Юры ці ў яго выкладчыка, кіраўніка капэлы Уладзіміра Глушакова запытаюць, колькі яны рыхтаваліся да “Еўрабачання”, тыя, не задумваючыся пры падліках, адказваюць вельмі проста: “Усё жыццё”.

Дый песня гэтая — акурат пра жыццё музыканта (шырэі — творцы, мастака). Яе герой жыве ў гэтым “рэальным Залюстэраччы”. Яму падуладны таямніцы ведаў, назапашаных мінулымі пакаленнямі, перад ім адкрываюцца ўласныя “касмійныя” фантазіі і перспектывы, — а ён сумуе па маці, і рука міжволі выводзіць “заміж персідскага ўзору” — крыжыкі-нулікі, у якія гуляюць самыя звычайныя дзеці. У прапанаваным вобразе чытаюцца павязі і з “Алісай у Краіне чудаў” (гэтая казка сапраўды натхніла Юру), і з хорами “хлопчыкаў-зайчыкаў” (капэла, у якой спявае Ю.Дземідовіч, — адна з іх), і з “Песенькай студэнта”: “Тяжело учиться мне в университете...”. Сам жа

Мяккі рэп спалучаецца з шыкоўным бэльканта, а шэптавыя прыгаворкі, уласцівыя фальклорным абрадавым дзеяннем, — з інтанацыйнасцю старадаўніх знаменных-харальных-гімнічных песняпеваў, у аранжыроўцы чуюцца імпрэсіяністычныя гучанні, што раптам успыхваюць экспрэсіўнымі воклічамі. Атрымліваецца надзіва гарманічнае “спалучэнне неспалучальнага”, што было ўласціва беларускай музычнай культуры на працягу стагоддзяў, стаўшы адной з трывалых ментальных прыкмет. Такая “нефарматнасць” структуры, адыход ад агульнапрынятых “правілаў” пры вельмі багатых асацыятыўных сувязях, уласцівых мастацтваў постамадэрна з яго схільнасцю да полістылёвых гульняў, робяць песню не толькі запамінальнай, імгненна вылучаючы яе сярод іншых, але і цалкам натуральна ўпісваюць яе ў нацыянальнае мастацтва, і ў агульнаеўрапейскую сучасную культурную прастору.

Галоўнае — колькі гэтую песню ні слухай, абавязкова знойдзеш штосьці, яшчэ не заўважанае. А ўсё, мабыць, таму, што вышэй адзначаны “музыказнаўчыя раскладкі” — плён “знешняга” аналітыка, а не самога творцы: песня нарадзілася інтуітыўна, і ўсе яе далейшыя удасканаленні толькі падкрэсліваюць той першы парый натхнення.

Не будзем загадваць, якой атрымаецца канчатковая версія: ці застанеца ў

“трусіку” і свае правобразы.

Пры такой жывой зменлівасці, уласцівай музычнаму мастацтву і асабліва — выканальніцтву, нязменная засталася нязмушанасць, з якой Юра і спявае, і скача, і адказвае на пытанні журналістаў. Прэс-канферэнцыя з ім, паводле традыцыі, адбылася ў Нацыянальнай тэлерадыёкампаніі. Але ўжо паўтара года таму, як аказалася, Юра зрабіў свой першы візіт у гэтую ўстанову. Як згадваюць супрацоўнікі, ён адкрыў дзверы рэдакцыі праграм для дзяцей і сказаў: “Давайце знаёміцца: мяне завуць Юра Дземідовіч”. — “А дзе твая мама?” — “Навошта мама? Я сам прыйшоў”. — “А што ты ўмееш рабіць?” — “Спяваць”. — “Ну, праспявай нам што-небудзь”. І ён заспяваў “Санту Лючыю”. Вядома, такі рэпертуар у дзіцячых праграмах не самы запатрабаваны, і яму прапанавалі: “А давай ты запішаш якую-небудзь эстрадную песеньку, і мы ўключым цябе ў праграму”. “Не, я папсой не цікаўлюся”. — “Дык чаго ж тады прыходзіў?” — “Проста, пазнаёміцца”. Можна, і напярэдня, як кажа яго кіраўнік У.Глушакоў, Юра — гэтакі “беларускі хітры трусік”? Бо калі меркаваць па ягоных адказах на журналістычныя пытанні пад час прэс-канферэнцыі — цаца-хлопчык, дый толькі!

З імпрывізацыяй

Самай папулярнай жывёлінай Беларусі апошнім часам стаў, падобна на тое, трусік. Ды не звычайны, а чароўны. А яшчэ больш дакладна — песенны. Такого яшчэ не было: абсалютна “нефарматная”, па сутнасці, песня “Чароўны трусік” літаральна “ўзарвала” не толькі Інтэрнет, а ўсю неабякаваую да музыкі грамадскасць. І чым больш узнікала вакол песні разнастайных “за” і “супраць”, тым больш, па законах піара, яе “раскручванню” садзейнічалі нават тыя, хто збіраўся “забараніць”. Пра Юру Дземідовіча загаварылі ўсе: маўляў, новае імя на музычным Алімпіе! На справе ж, яно было добра вядомым — як кажуць, у шырокім коле вузкіх спецыялістаў.

— Шмат. Ёсць блізкія сябры, а ёсць — проста таварышы. На праекце я пасябраваў з групай “РоКі”. Мне спадабаліся таксама песня “Баба-Яга”, выступленне Магамета Асланава, песня “Дзень нараджэння”. Увогуле, усе канкурсанты былі моцнымі, добра падрыхтаванымі. Але я рады, што перамог. Я вельмі намагаўся, спадзяваўся, што ўсё будзе добра, як Богу заўгодна. — Ты веруючы?

— Так, разам з мамай мы ходзім у царкву.

Пра тое, як Юра прыйшоў да музыкі, расказвала маці Таццяна Міхайлаўна:

— У нашай сям’і музыкантаў няма, Юра — першы. Спяваў ён з трох гадоў, мог хутка вывучыць песню. Людзі сталі падказваць мне, каб я адала яго вучыцца. Калі мы пераехалі ў Мінск (усе сваякі і цяпер жывуць у Капылі), у верасні, калі навучальны год ужо пачаўся, я прывяла Юру ў дзіцячую музычную школу № 2. Нам, вядома, адказалі, што ўжо позна. Але калі дырэктар паслухаў, як Юра спявае, яго адразу прынялі. Ён спяваў у хоры пад кіраўніцтвам Святланы Савельевай, яму вельмі падабалася. Потым мы пераехалі на Паўночны Запад і пайшлі ў школу з музычным ухілам, што знаходзілася побач. Але там параілі звярнуцца ў Рэспубліканскі каледж: маўляў, хлопчык вельмі адораны. Тут Юра і вучыцца — з другога класа.

Вядома, былі пытанні і наконт “зорнасці”. Але тыя, хто ўяўляе сабе, што такое навучанне ў нашым каледжы пры Акадэміі музыкі, добра ведае, што там ледзь не кожны выхаванец — патэнцыйная зорка. Ужо на гэтым школьным этапе амаль усе — лаўрэаты прэстыжных міжнародных конкурсаў. Дый сама капэла хлопчыкаў, неаднойчы гастралючы па Еўропе (у тым ліку з Юрам Дземідовічам не толькі як удзельнікам, але і як салістам), мае і бліскучыя рэзультаты, і ўласна конкурсная перамога. Адчуваць сябе суперзоркай у такой кампаніі вундэркіндаў не тое што цяжка, а папросту немагчыма. Таму і на пытанне “Кім хочаш стаць?” Юра адказвае дастаткова сціпла, без залішніх “завоблачных мар”:

новага гістарычнага этапу нашай музычнай культуры: гэткага “зліцця” высокай музычнай класікі і побытавых жанраў, да якіх звычайна далучаюць і эстраду. Сапраўды, у часы Моцарта музыка не ведала прынцыповай стыльвай розніцы паміж духоўнымі і гуллыва-забаўляльнымі свецкімі творами. Рэзкі падзел на музыку “сур’эзную” і “лёгкую” з’явіўся на мяжы XIX — XX стагоддзяў і далей усё больш замацоўваўся. Не дапамагаў нават так званы “трэці напрамак”, што спалучаў здабыткі класікі і эстрады. Але сёння, на пачатку XXI стагоддзя, усё больш заўважным становіцца імкненне твораў не толькі да будучыні, але і да непасрэдна слухачоў, якія прагнуць музыкі прыгожай, але эксперыментальнай. Змянілася стаўленне да “лёгкіх” жанраў і сярод музычна-прафесарскага складу, які раней стаяў на абароне адно акадэмічных ідэалаў.

— Я не хвалюся, што Юра можа сысці ў эстраду, — сказаў пад час прэс-канферэнцыі Уладзімір Глушакоў (дарэчы, сам былы выхаванец Рэспубліканскага каледжа пры БДАМ і Маскоўскай кансерваторыі, патомны музыкант, сын знакамітага опернага спевака Валерыя Глушакова). — Мой сын Яраслаў, які цяпер вучыцца ў Маскоўскай кансерваторыі і які, дарэчы, зрабіў аранжыроўку для песні Юры, сказаў так: “Моцарт таксама пісаў поп-музыку — як пазней і Чайкоўскі”. Сапраўды: ці не за тое крытыкавала Чайкоўскага “Магутная кучка”, што той максімальна ўлічваў законы ўспрыняцця, даваў сваёй інтуіцыі, а не толькі дбаў пра збудаванне музыкі для наступных пакаленняў? Юра — артыст. І тыя хвалі “прыняцця” — не прыняцця, што разгарнуліся вакол песні, — частка яго прафесіі. Не заўсёды ж выслушваць адно кампліменты! Таму я не настройваю яго выключна на перамогу. Кажу так: “Мы ўжо перамаглі, бо заявілі пра сябе, сталі больш заўважнымі”. Адночы нават запытаўся ў сваіх навучэнцаў: “Чым талент адрозніваецца ад “зоркі”?”. Адказы былі рознымі, але ўсе чакалі маё меркаванне. Я сказаў так: “Калі ад цяжкасцей, што сустракаюцца на яго шляху, талент не згасе, а зіхаціць яшчэ ярчэй, — гэта “зорка”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Фота на фоне лёсавызначальных падзей

Падзеі мінуўшчыны кожны разумее павойму. Усё залежыць ад таго, праз якую прызму іх разглядаць. Для кагосьці яны маюць выключна адмоўную афарбоўку, для іншага нясуць адценне гонару. Справядлівым суддзёй у такой сітуацыі выступаюць хіба архіўныя дакументы, што звычайна расставяляюць усе кропкі над "і". Гэтым разам звярнуцца да іх давалося з нагоды 70-годдзя ўз'яднання Беларусі.

Дзеля справядлівасці адразу хочацца адзначыць такі стэрэатып: многія думалі, што вераснем 1939 года ўсё пачалося і скончылася. Насамрэч, гэта быў толькі пачатак працэсу аб'яднання тэрыторый Беларусі ў тую краіну, у якой мы сёння жывём. Працэс уз'яднання суправоджвалі драматычныя падзеі цягам не аднаго дзесяцігоддзя. Ды і як магло быць інакш, калі першапачаткова да БССР далучылася грамада з чатырох мільёнаў чалавек, а пасля сотні тысяч былі перададзены ў падпарадкаванне Літве разам з Вільняй ды Польшчы разам з Беластокам?

Фрагменты Уз'яднання

Прасачыць за чарадой даволі супярэчлівых падзей у поўным аб'ёме дазваляе выданне зборніка дакументаў і матэрыялаў "Ты з Заходняй, я з Усходняй нашай Беларусі... Верасень 1939 г. — 1956 г." у дзвюх кнігах. Кніга была падрыхтавана беларускімі і расійскімі архівістамі сумесна з Інстытутам гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі.

Трэба адзначыць, што ў першую кнігу, прысвечаную падзеям верасня 1939 г. — 1941 г., уключаны 120 дакументаў, у тым ліку законы СССР і БССР, дэкларацыі Народнага сходу Заходняй Беларусі, пастановы ЦК ВКП(б) і СНК СССР, ЦК КП(б)Б і СНК БССР. Змешчаны дакументы камандавання Беларускага фронту, дакладныя запіскі і пісьмы кіраўніцтва БССР у ЦК ВКП(б). Акрамя тэкстаў гістарычных матэрыялаў, выданне ўтрымлівае рэдкія фотаздымкі, факсімільныя копіі недаступных раней дакументаў з маскоўскіх архіваў, у тым ліку аўтографы Сталіна, Молатава, Варашылава, Кагановіча, Панамарэнкі, Хрушчоўва. У другую кнігу,



Чырвонаармейцы на сустрэчы з насельніцтвам Заходняй Беларусі.

прысвечаную пасляваеннаму дзесяцігоддзю, уключаны 82 дакументы з Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь і Расійскага дзяржаўнага архіва сацыяльна-палітычнай гісторыі, а таксама з друкаваных крыніц.

У той жа час, нельга не заўважыць, што храналагічна ў кнізе не стае матэрыялаў за 1942 — 1943 гады. На такі крок, як адзначыў дырэктар Дэпартаменту па архівах і справаходстве Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Адамушка, стваральнікі кнігі пайшлі свядома, бо падзеі ваеннага часу патрабуюць дадатковага вывучэння.



Члены Паўнамоцнай камісіі Народнага сходу Заходняй Беларусі з кіраўнікамі СССР на чале са Сталіным у Вялікім Крамлёўскім палацы. 1939 г.

Што ж цікавага ў гэтых дакументах? Найперш, многія расказаныя матэрыялы дазваляюць пазнаёміцца з палітычнай сітуацыяй у заходніх абласцях БССР, сацыяльным і культурным жыццём рэспублікі. Напрыклад, можна даведацца, як прымаліся рашэнні парадку склікання Народнага сходу Заходняй Беларусі, убачыць выявы дзяржаўных герба і сцяга БССР, арыгіналы якіх захаваліся ў Дзяржаўным архіве Расійскай Федэрацыі, што маюць вялікую каштоўнасць для гісторыкаў нашай геральдыкі.

Па словах Віталія Скалабана, загадчыка аддзела публікацый дакументаў Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь, укладальніка першай кнігі, вялікая ўвага была нададзена і людзям, якія ўдзельнічалі ў тых вызначальных для народа падзеях. З гэтай пазіцыі надзвычай цікавы фотаздымак 1939 года членаў Паўнамоцнай камісіі Народнага сходу Заходняй Беларусі з кіраўнікамі СССР на чале са Сталіным у Вялікім Крамлёўскім палацы. На здымку, як адзначыў Віталь Уладзіміравіч, удалося "расшыфраваць" пакуль толькі 30 чалавек.

Ад ліста Правадыру народаў да кінатэатра на колах

Не зважаючы на жалівыя рэпрэсіі, справядзачы пра якія можна таксама знайсці ў згаданай кнізе, на далучаных да БССР землях Заходняй Беларусі імкліва развівалася культурнае жыццё.

Так, менш чым праз год пасля Уз'яднання, у Беластоку распачалі сваю працу Музкамедыя, Сімфанічны аркестр, Беларускі ансамбль песні і танца, Яўрэйскі драматычны тэатр, быў арганізаваны філіял Саюза кампазітараў БССР. У Баранавічах з'явіўся Беларускі драматычны тэатр, музей выяўленчых мастацтваў, у Брэсце — Рускі драматычны, а ў Гродне — Польскі драматычны тэатры. У заходніх абласцях распачалі сваю працу і перасоўныя тэатры. У цэлым былі створаны 8 тэатраў, 9 музычных школ, два Дамы мастака.

Але працэс пашырэння культуры быў няпросты, пра што таксама сведчаць дакументы. Да прыкладу, дырэктар Польскага драматычнага тэатра Ламакіна ў лісце да Сталіна ў 1940 годзе скардзілася на жалівыя ўмовы, у якіх даводзіцца выступаць акцёрам, затрымі па зарплате, сітуацыю з роднымі артыстамі, што ў многіх былі ці арыштаваны, ці засталіся ў Польшчы.

Што да музычнага мастацтва, то, як можна зразумець з дакументаў, за кароткі час былі створаны Беластоцкая дзяржаўная філармонія з сімфанічным аркестрам, філіял Белдзяржэстрады з некалькімі калектывамі. У некалькіх дакладных запісках адзначалася дзейнасць калектыву Рыгора Шырмы, які быў "складзены ў большасці з удзельнікаў з сельскай самадзейнасці, але валодае класічным рэпертуарам, праводзіць вялікую работу ў галіне прапагандавання і папулярызцыі народных беларускіх песень і танцаў". Як можна даведацца з дакладнай запіскі начальніка Упраўлення па справах мастацтваў пры СНК БССР А.Азірскага, у 1940 годзе ўзнімалася пытанне пра стварэнне ў Беластоку Дзяржаўнага беларускага джаз-аркестра пад кіраўніцтвам Эдзі Рознера.

Не забылася савецкая ўлада і на кінамастацтва. Так, у плане развіцця кінасетака заходніх абласцей БССР на 1940 год прадугледжвалася падваенне агульнай колькасці гукавых кінаўстановак. Да таго ж, у Гродне быў адкрыты



Камандзір кавалерыйскага корпуса А.І. Яроменка вывучае карту баявых дзеянняў. 1939 г.

дзіцячы кінатэатр. У той жа час, сістэма кінафікацыі заходніх абласцей мела вялікія цяжкасці з кадрамі, асабліва — з тэхнічнымі. Таму менавіта для мясцовага насельніцтва была створана курсавая база кінамеханікаў.

На далучаных да БССР землях паўставалі і бібліятэкі. Так, літаральна за адзін год, паводле архіўных дакументаў, у Заходняй Беларусі з'явілася каля 300 бібліятэк. Для гэтых мэт у Маскве было сабрана 462 тысячы кніг. Але пакуль у саюзнай сталіцы збіралі кнігі, у Пінску іх... выкрадалі: маецца на ўвазе 30 тысяч тамоў, вывезеных з бібліятэкі Пінскай каталіцкай семінарыі. Пра гэта можна даведацца з вельмі цікавага дакумента — "Даручэння старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Н.Наталевіча", звернутага да мясцовай вертыкалі ўлады і дырэктараў музеяў. З абурэннем зазначаецца, што старажытныя курганы і гарадзішчы ў Давыд-Гарадку, Ваўкавыску, іншых населеных пунктах часам цалкам зносяцца. Не пакінуў аб'якавымі кіраўніцтва рэспублікі і такі факт: у вёсцы Дзятлава Коханаўскага раёна для атрымання друку быў разбіты Рагвалодавы камень з надпісам 1171 года. З гэтай нагоды робіцца дакор мясцовым кіраўнікам, што тыя не надаюць адпаведнай увагі ахове гістарычных помнікаў. 5 лістапада 1940 года гэта было актуальна. На жаль, многія заўвагі Наталевіча актуальныя і цяпер.

К.А.

Рэфлексія была ўласціва чалавеку спрадвечна. У гэтым можна пераканацца нават на прыкладзе наскальных малюнкаў першабытных людзей. Сёння ж тысячы карыстальнікаў Інтэрнета вядуць свае "жывыя дзённікі", так званыя блогі. Але зварот да такіх публіцыстычных запісаў быў надзвычай папулярным значна раней: яшчэ ў XVII стагоддзі.

Барочны "Дыярыуш"

На беларускіх землях Рэчы Паспалітай, Вялікага княства Літоўскага цікавацца да асобы, яе індывідуальных якасцей, суб'ектывізм, супярэчлівасць былі ўласцівыя барочнай літаратуры. Працэс рэфлексіі асобы адбіўся і ў гісторыка-мемуарнай прозе, якая пачала зараджацца ў шляхецкім асяроддзі з другой паловы XVI ст. і набыла форму дыярыушаў, успамінаў. Гэта былі творы досыць разнастайныя па змесце: яны маглі спалучаць летапісныя традыцыі, пагадавое выкладанне падзей, часта — істотнага гістарычнага ахопу, з аўтабіяграфічнымі фактамі, маглі быць дзённікамі падарожжаў, аповедамі пра барацьбу за веру, ды і проста сістэматычнымі запісамі. У мемуарнай літаратуры таго часу мы не сустракаем падрабязнай рэфлексіі панучыяў, працяглага роздуму, падрабязнага псіхалагічнага характарыстыкі. Разам з тым, у гэтых творах прысутнічаюць рысы, звязаныя з развіццём асабістай інтрапекцыі, якія знаходзяцца ў кантэксце культур эпохі Рэнесанса і барока.



Такімі рысамі валодае і адзін з найбольш значных дзённікаў таго часу, што належаў вядомаму грамадскаму дзеячу, прыхільніку праваслаўя, Афанасію Філіповічу (Брэсцкаму), дзень памяці якога адзначаўся днямі.

Як можна зразумець з "Дыярыуша", Афанасій Філіповіч абсалютна ўпэўнены ў сваёй выключнай місіі, якую яго "Бог сотворитель мой на тое власне полал, творца мой Исус Христос и matka его Пречистая Богородица Купятницкая так трудную, дивную и барзо великую справу и посылу на мня покорного, як на быдлатко Валаамово, вложита зезволили?". Місія святога грунтавалася на атрыманых ім шматлікіх адкрыццях, што даваліся надзвычайным чынам: чалавекам у белым адзенні, вобразах Багародзіцы, загадкавым голасам. Увогуле, разнастайныя "знакі" досыць часта з'яўляліся Афанасію Філіповічу: гэта і жудасная панарама гнеўнага неба з карным войскам і пыкальнымі агнямі на зямлі, вобраз Багародзіцы на небе. Ён быў упэўнены ў іх рэальнасці, але падкрэсліваў свой пагранічны, як можна меркаваць, стан у той момант: "Не праз сон, але в день и наяве только як в захвиценую яком будучи".

Місіянерскія амбіцыі А.Філіповіча разам з адкрыццямі і знакамі дазваляюць звязаць спецыфіку яго ўнутранага свету з барочным ірацыяналізмам кшталту святой Тэрэзы з Авіла, а таксама з барочнай гіпертрафіяй, дэструкцыяй рэчаіснасці, выхадом у адкрытую ілюзорную прастору. Нельга не звярнуць увагу і на досыць высокі ўзровень чаканняў Афанасія Філіповіча. Як можна меркаваць, ён упэўнены як у сваім праве звароту да вышэйшых асоб, устаноў дзяржавы — караля польскага, рускага цара, сэйма, сената, так і ў тым, што яго патрабаванні здолеюць істотна змяніць свет.

Характэрна, што сваю місію Афанасій Філіповіч бачыць у барочным кантэксце: як ролю "на высокім театрум света таго, сэйму", дзе ён павінен выступіць. Гэтае спалучэнне рэнесансных матываў з барочным светапоглядам, дзе ідэя: "Жыццё — гэта тэатр" з'яўляецца адной з канцэптуальных, паказвае, наколькі актыўна рэфлектуючая асоба можа спалучаць канкрэтна-індывідуальнае і эпахальна-стыльвае. Ва ўсім гэтым барочным і асабістым дысбалансе, экспрэсіўнай дысгармоніі прысутнічае сапраўды трагізм: не здолеўшы прымірыць сябе з тым, што яму можа даць навакольны свет, ілюзорнае з рэальным, Афанасій Філіповіч не ўтрымаўся ў рамках тагачаснага грамадства і быў забіты ў 1648 годзе. Пазней пад імем Афанасія Брэсцкага ён быў далучаны да ліку святых зямлі Беларускай.

Ігар ВУГЛІК,
кандыдат гістарычных навук

Адрэзак жыцця Якуба Коласа, што прыпаў на гады Вялікай Айчыннай вайны, можна ўмоўна падзяліць на некалькі этапаў: эвакуацыя з Мінска, жыццё з сям'ёй у Клязьме, а пасля — у Ташкенце, вяртанне на Радзіму. У № 27 за 2009 год “К” ужо згадала дарогі вайны народнага паэта. Але ж, вядома, у скарбніцы Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа ёсць яшчэ багата экспанатаў, што могуць распавесці пра тыя “векапомныя дні”...

“Всё осталось на месте прежнего пребывания...”

Вечарам 24 чэрвеня 1941 года сям'я Міцкевічаў ступае на шлях эвакуацыі. Паблукаўшы па дарогах Беларусі, дабіраючыся з аднаго населенага пункта ў іншы ці то на выпадковай машыне, ці то цягніком, трапіўшы пад нямецкую бамбёжку ў Оршы, Якуб Колас і яго родныя прыбываюць у рэшце рэшт, у Маскву, з Масквы — у Клязьму.

Клязьма, невялікі пасёлак пад Масквой, дзе жылі родныя Марыі Дзмітрыеўны, на пэўны час даў прытулак паэту і яго сям'і. Але вайна ішла па слядах. Нярэдкімі сталі начныя налёты нямецкіх бамбардзіроўшчыкаў на Маскву. Трэба было выбірацца далей ад лініі фронту. Можна

я паслаў тебе пісьмо в Минск, но, види-мо, ты его уже не получил. Я страшно волновался и беспокоился о тебе, не знал, где ты и что с тобой. Большое, большое спасибо. Пиши. Целую. Антон”.

Колас быў усхваляваны такім сардэчным удзелам у яго лёсе на раздарожжы жыцця. Але ў гэты час ужо было вырешана, што Акадэмія навук БССР, каб зберагчы кадры, аднавіць дзейнасць у глыбокім тыле, эвакуіравалася ў Ташкент. І 6 жніўня 1941 года Якуб Колас піша А.А. Усу: “Милый, дорогой друг! Уже вечерет. Скоро ночь, а с наступлением ночи всегда как-то тоскливей. Но это уже последняя ночь в Клязьме: завтра уезжаем отсюда — я, жена и два сына. Ехать придётся долго, так как путь далёкий. Пермь (3 1940 года г. Пермь была

Маскву ў лістападзе 1943 года. Пэўны час ішла перапіска. У пачатку ліпеня 1944 года Колас атрымлівае паштовую картку ад Лепскага: “Дорогой Константин Михайлович! Пишу Вам наугад в Москву. Сообщения об освобождении от немцев белорусских городов и областей так радостны, что мне захотелось от души поздравить Вас с этим нашим общим торжеством. Я с огромным удовольствием вспоминаю о хороших часах бесед и о чтении Ваших стихов в наших тесных редакционных комнатах... 3 июля 1944”.

Рукапісы артыкулаў, вершаў, апазданнаў Якуба Коласа, якія друкаваліся на старонках “Фрунзевца”, захаваліся ў рэдакцыі газеты і пасля таго, як паэт развітаўся з Ташкентам.

чы паэта з навечна застылым у іх сучаснасці. Магчыма, у гэтую хвіліну яны бацька такія дарагія, такія любяць сэрцу прасторы роднай зямлі...

Зямля мая! Признаюсь я шчыра: Малю свой лёс я только аб адным — Сабрацца зноў у радасны свой вырай І слодыч мар адчуць нутром зямным...

Даніла Міцкевіч прыгадваў: “Партрэт пісала Таццяна Мікалаеўна Жырмунская ў Ташкенце, у дзень святкавання 60-годдзя з дня нараджэння бацькі; партрэт — натурны...”

Таццяна Жырмунская — ленынградская мастачка. Разам з сям'ёй у 1942 годзе жыла ў доме па вуліцы Пушкінскай у

“Абсалютна родныя...”

Гісторыя дзвух чарчак

Адзін з экспанатаў музейнай экспазіцыі, які мае сваю “ваенную гісторыю”, — дзве сярэбраныя чарчкі. Рэч антыкварная. На кожнай з чарчак стаіць 84-я старажытная проба, якая адпавядае 875-й сучаснай. Год вырабы — 1863. Гэтыя чаркі — падарунак Якубу Коласу і Марыі Дзмітрыеўне ад Янкі Купалы і ягонай жонкі Уладзіславы Францаўны на сярэбранае вяселле, якое сям'я Міцкевічаў святкавала ў маі 1938-га. Унізе на чарках зроблена гравіроўка: рымская лічба XXV (відаць, 25 гадоў сумеснага жыцця) і літары МКМ (“Міцкевіч Канстанцін Міхайлавіч”), а на донцы — МД (ці не “Марыя Дзмітрыеўна”?)...

У першыя дні вайны адбыўся жорсткі напад нямецкай авіяцыі на беларускую сталіцу. Значная частка Мінска ператварылася ў страшныя па сваёй бязгучнай і змярцвелай “красамоўнасці” руіны. Згарэў і дом на Вайсковым завулку (цяпер — тэрыторыя Цэнтральнага дзіцячага парку імя Максіма Горкага), дзе з 1927 года жыў са сваёй сям'ёй Якуб Колас. Паэт і яго родныя спешна пакідалі палаючы горад, сабраўшы ў дарогу толькі самае неабходнае...

Дома, замкнёныя ў сейфе, засталіся рукапісы і некаторыя сямейныя рэліквіі. Аб тым, што сталася з імі, прыгадваў у свой час Даніла Міцкевіч — старэйшы сын Якуба Коласа: “У канцы 1944 года, пасля вызвалення Мінска, мне стала вядома, што бацькаў знаёмы і сябра яго стрыечнага дзядзькі Ігната Юрэвіча Міцкевіча — Адам Лукіч Брыж, настаўнік, адвёз неўзабаве пасля пажару абгарэлы сейф у другі канец Мінска — на вуліцу Прыгожую, дзе і захаваў яго ў зямлю каля свайго дома”.

Сейф адкапалі, адчынілі (ключ захаваўся ў гаспадара). І знайшлі ў ім... пясок, мокрую гліну, сатлелыя абрыўкі кніжных старонак, рукапісаў, некалькі сямейных папер ды сякія-такія рэчы. “У прыскрынку знайшлі аправу ад тваіх залатых часоў, яшчэ адны маленькія часікі з ланцужком і мужчынскія часы, сярэбраны партсігар, дзве купалаўскія чаркі і яшчэ дзве чарчкі, што я колісь купіў у Маскве. Пачысціўшы, чаркі яшчэ могуць служыць, а рэшта — няшчасны лом. Толькі клопату нарабіў гэты сейф нам і людзям”, — пісаў Колас у лісце да жонкі, датаваным 10 снежня 1944 года. Ад высокай тэмпературы чаркі дэфармаваліся, сагнуліся. Даніла Канстанцінавіч сам выпрастаў іх, і як экспанаты яны былі перададзены ў музей. Сёння чаркі з'яўляюцца арыгінальнай аздобай музейнай экспазіцыі. І цікавым экспанатам са сваёй ваеннай гісторыяй.



Якуб Колас з жонкай і двума сынамі. 1942 г.

“Як многа людзей, якія не бачылі прыгоства нашай краіны...”

ўявіць, як разгублена і бездапаможна адчувалі сябе ў гэтыя дні Колас і яго сям'я.

Даніла Міцкевіч згадваў: “Паўстала пытанне і перад намі: як жыць далей? Час вельмі трывожны, працягваюцца начныя налёты на Маскву, набліжаецца фронт. У Маскве ўладкавацца на працу немагчыма... Неакрэсленасць і няпэўнасць будучыні, трывожныя абставіны жыцця ў Клязьме не давалі магчымасці бацьку творча працаваць”. У тры возе за далейшы лёс сям'і Колас звяртаецца за дапамогай да свайго даўняга сябра. У 20-х чыслах ліпеня ён пасылае тэлеграму А.А. Усу, які ў той час жыў і працаваў у горадзе Молатаве: “Могу ли устроиться с семьёй в Молотове? Со-обща телеграммой. Якуб Колас”. У фондах музея захоўваецца і адказ А.А. Уса, датаваны 31 ліпеня 1941 года. Вось што ён піша: “Константин Михайлович! Вчера послал тебе телеграмму, сегодня пишу. Точного адреса твоего не знаю, не знаю, получишь ли это письмо. Положение здесь такое. Народу очень много наехало из Западной Украины, Белоруссии, Москвы и Ленинграда. Прописки здесь нет. Прописывают приезжих только с разрешения начальника эвакуационного пункта тов. Шверника. Но тебя пропишут. Говорил я тут с нашими организациями. Заведующий отделом по делам искусства тов. Гительман сказал мне так: дайте телеграмму Коласу: пусть приезжает один, квартиру дадим, но может быть, ему не понравится, и он будет в обиде. Поэтому пусть приезжает один, устроится, а семья потом. Я так тебе и телеграфировал. ...Когда началась война,

перайменавана ў Молатаў, да 1957 года. — А.Г., І.К.) нас не устраивает, потому что в ней суровая зима, а мы сейчас имеем тёплую одежду, поэтому надо двигаться туда, где зимы не так холодны. Кроме того, направляемся мы в Ташкент в организованном порядке: туда переводится наша Академия наук, вернее, её отделение, так как работники её не все собраны. Часть из них уже выехала 4 августа, а я со своей семьёй еду завтра. Билеты уже куплены. Сейчас я неимущий, всё осталось на месте прежнего пребывания. Даже мои сбережения пропали... Их бы и хватило на время предстоящих трудностей. Со своим издательством связи не имею, да и не занимается сейчас оно своим прежним делом. Придётся жить как набежит. Ах, дорогой друг, как бы мне хотелось по-видать тебя, поговорить с тобой! Когда-то мы так часто встречались, о многом говорили. Я помню время, когда ты жил в Тербутах летом на даче. Ходили мы в лес, собирали грибы. Как сильно я тоскую по своим родным местам!..”.

У цесных рэдакцыйных пакоях...

У Ташкенце месцілася рэдакцыя газеты Сярэднеазіяцкай ваеннай акругі “Фрунзевец”. У Я.Коласа склаліся добрыя, сяброўскія адносіны з супрацоўнікамі рэдакцыі газеты. Пра гэта “К” ужо пісала.

Гэтак стасункі з С.Я. Швейдалем і з Б.А. Лепскім беларускі паэт падтрымліваў і пасля пераезду з Ташкента ў

“Любімая “мадэль”

3 лістапада 1942 года культурны асяродак Ташкента адзначаў 60-годдзе народнага паэта БССР Якуба Коласа. Планы, чаканні, спадзяванні... Тым не менш, такая падзея не магла заставацца па-за ўвагай. З нагоды юбілею беларускага народнага паэта ў Доме Чырвонай Арміі г. Ташкента адбылося ўрачыстае пасяджэнне. Ад беларускага ўрада Коласа павіншаваў старшыня Вярхоўнага Савета БССР Н.Наталевіч і ўручыў яму памятны падарунак — сярэбраны партсігар з гравіроўкай: “Народнаму паэту Якубу Коласу ў дзень 60-годдзя ад урада БССР. 3/XI-42 г.”. Сёння гэта — музейны экспанат.

Асабліва ж прыемна згадаць нам яшчэ адну рэч, якая з'явілася ў Якуба Коласа ў так званы “ташкенцкі перыяд”. У навуковым пашпарце, абавязковым для кожнага музейнага экспаната, адзначана: “Папера. Соус чорны. Малюнак”. Гэта што да матэрыялу і тэхнікі выканання. Апісанне выявы і гісторыя стварэння — лаканічныя і дакладныя, як таго і патрабуе навуковы стыль. А калі ўгледзецца ў саму работу мастака...

Надзвычай жывым і сапраўдным, калі можна так сказаць, пададзены твар паэта. Надта схуднелы, з запалымі шчакамі, з пячаткай глыбокай задуменнасці, з завостранымі вытанчанымі рысамі, ён выяўляе не толькі фізічныя, але найбольш — маральныя пакуты Песняра, заступніка за свой край і свой народ. Жывыя спакутаваныя во-

Узбекистан решительно и категорически надоел. Хочется северного болотца с клюквой, осеннего запаха прелых листьев и грибов, северных, ни с чем не сравнимых, лесов. Сейчас, при массовом разезде, эта тоска по родине обострена донельзя. ...В солнечном Узбекистане сейчас льют серые дожди, и безгалошные люди увязают в глине и гриппах.

Крепко, крепко жму Вашу руку, дорогая моя, любимая “модель”. Ещё раз благодарю за память. Сердечный привет всем Вашим от меня и Викт. Максимовича. Всею душой Ваша Т.Жирмунская”.

Два гады пражыў Якуб Колас у Ташкенце. Ужо ў пачатку 1943 года паэт усё часцей задумваецца аб выезде з узбекскай зямлі. Бліжэй да Радзімы. І сэрца ў грудзях стукала: “Бліжэй, бліжэй, бліжэй...” Выязджаюць Міцкевічы 1 лістапада 1943 года. Шлях іх ляжыць на Маскву.

Яшчэ раней, улетку гэтага года, Колас напісаў у дзённіку: “Я не ведаю, як буду успамінаць Узбекістан, Ташкент. Адно ведаю: пакутаваў, перажываў, знаваў бяссонныя ночы. Як часта, амаль кожную гадзіну, успамінаў Беларусь. Як многа людзей, якія не бачылі прыгоства нашай краіны...”

Антаніна ГАРОН, галоўны захаваецца фондаў, Ірына КАЗЛОВІЧ, старшы навуковы супрацоўнік Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**



г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 227 45 62.

- Мастоцтва Беларусі XII — XIX стст.
- Мастоцтва Беларусі канца XIX — пач. XXI стст.
- Мастоцтва Расіі XVIII — пачатку XX стст.
- Мастоцтва краін Усходу XV — XX стст.
- Мастоцтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.
- Экспазіцыя жывапісу, скульптуры, графікі беларускіх мастакоў 1940-х — 1980-х гг.

- Выстаўка "Слуцкія паясы".
- Выстаўка "Жывапіс разца. Сюжэты і вобразы Рафаэля ў гравюры".
- Выстаўка "Славацкая сімфонія майстроў з Кавачыцы".
- 3 17-га — выстаўка "Заходняя Беларусь у мастацтве".

Філіялы Нацыянальнага мастацкага музея РБ:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX ст."**

г. Мінск,
вул. Інтэрнацыянальная,
33а.
Тэл.: 227 87 96.

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г. п. Мір,
Карэліцкі р-н,
Гродзенская
вобл.
Тэл.:
(8-01596) 2
30 35.

- Выстаўка Л. Нішчык.
- Фотавыстаўка У. Суцягіна.

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
ў в. Раўбічы**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі р-н.
Тэл.: 507 44 68.

- Выстаўка "3 глыбінь у будучыню".

**МУЗЕЙ
В.К. БЯЛЫНЦАКА-БІРУЛІ
ў г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская,

37. Тэл.: (8-0222)
22 48 87.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ**



РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск,
вул. К. Маркса, 12.
Тэл.: 227 43 22.

Экспазіцыі:

- "Мастоцтва ў гарадской культуры XIX — пачатку XX стст."
- "Старажытная Беларусь".
- "Беларусь"

г. Мінск, пр-т
Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя I-га з'езда РСДРП".
- Выстаўка "Ваенныя, суровыя, простыя..."

**ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ
ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ**



ЛІТАРАТУРЫ

г. Мінск, вул. М. Багдановіча, 15.
Тэл.: 334 72 61.

Выстаўкі:

- Выстаўка, прысвечаная 85-годдзю А. Савіцкага.
- "Спадарожнікі дзяцінства".
- "Хата — мой сусвет".
- "Жыццё Л.М. Талстога ў фатаграфіях сучаснікаў".

"Бітва за Беларусь.

**Трыумф
Пераможцаў"**
(да 65-годдзя вызвалення Беларусі).

- Праект "KRIEG".

Праект інтэрактыўнай карты:
"Вызваленне Беларусі"
(хроніка вызвалення і мультымедыяная прэзентацыя аперацый Чырвонай Арміі па вызваленні Беларусі ў верасні 1943 — ліпені 1944 гг.).

ГОМЕЛЬСКІ ПАЛАЦАВА-



ПАРКАВЫ АНСАМБЛЬ

г. Гомель,
пл. Леніна, 4.
Тэл.: (8-0232) 74 19 11.
Цэнтральная частка палаца

прадметы".

- "Старажытная гісторыя Гомельшчыны".
- "Загадкавая фантазія мора"

(грот палаца).
■ Экспазіцыя, прысвечаная дзяржаўнаму дзячу СССР А. Грамыку. Вежа палаца Румянцавых і Паскевічаў Гісторыка-мемарыяльная экспазіцыя

**"Уладальнікі
Гомельскага маёнтка
Румянцавы і
Паскевічы".**

- "Гравюра XVII — пачатку XX стст."
- "Французскі раман XIX стагоддзя".

Паўночнае крыло палаца
Выстаўкі:

- "Поры года" (выстаўка

- Лакальная экспазіцыя ў санітарным вагоне; у партызанскай зямлянцы.
- Пастаянная выстаўка ваеннай тэхнікі.
- На тэрыторыі музея працуе пнеўматычны цір.
- У выставачнай зале:

**выстаўка новых
паступленняў
з фондаў
музея.
ГАЛЕРЭІ ***



ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс.: 290 60 10.

- "Дах-9".



**МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ
"УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"**

г. Мінск,
Кастрычніцкая плошча, 1
(Палац Рэспублікі).
Тэл.: 227 26 12.

- Выстаўка работ Аліны Пяршай і Ганны Лубковай "Рэха Дрэздэнскай



акадэміі".

ГАЛЕРЭЯ ТЫЗЕНГАУЗА

г. Гродна,
пл. Тызенгауза, 4.
Тэл./факс:
(8-0152) 72 27 57.

- Да 24-га — выстаўка гродзенскіх мастакоў.
- З 24-га — выстаўка М. Сташуняка "Прырода снянню".



**КАРШІННАЯ ГАЛЕРЭЯ
Г. ВАШЧАНКІ**

г. Гомель,
вул. Карповіча, 4.
Тэл.: (8-0232) 77 75 20.

Экспазіцыі:
■ "Г.Х. Вашчанка".
Выстаўкі:
■ Праект "Фотаарт-2009".

Зімовы сад

- Свет субтрапічных раслін і жывёл.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ



МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

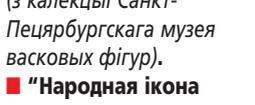
г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 60 60.

- Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.

Румянцавых і Паскевічаў
Выстаўкі:

- "Аляксандр Гайлевіч. 20 гадоў творчасці".
- "Гонар мундзіра".
- Выстаўка "Паўднёвы вецер" скульптара Д. Папова.
- "Васковыя фігуры" (з калекцыі Санкт-Пецярбургскага музея васковых фігур).
- "Народная ікона Гомельшчыны".
- Выстаўка Анатоля Отчыка "Подых Палесся".
- Выстаўка керамікі з фондаў музея ў рыцарскай зале.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ



**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ Праект

Экспазіцыі:
■ "Культавыя

Паважаныя чытачы!

на газету "Культура" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 63875, ведамасная падпіска — 638752;

на часопіс "Мастацтва" Падпісныя індэксы: індывідуальная падпіска — 74958, ведамасная падпіска — 749582.

ІДЗЕ ПАДПІСКА

НА КАСТРЫЧНІК І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ 2009 ГОДА!

XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".

Выстаўкі:

- "Халодная і агнястрэльная зброя".
- "Саксонскае люстра і магдэбургскае права — асновы Еўропы".
- "Крыніцы адвечнай прыгажосці".
- "Выратаваныя каштоўнасці".

- Выстаўка, прысвечаная 70-годдзю ўз'яднання Заходняй Беларусі з БССР.

- Выстаўка "Новыя вобразы: сучасны кітайскі жывапіс тушшу".

Дом-музей I з'езда РСДРП

- Выстаўка музейных прадметаў XI — XX стст. з фонду музея

- "Вякоў мінулых успамін...".
- З 24-га — фотавыстаўка А. Мядзведзь "Прывітанне, прыгажосць!".

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ



**МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ
АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ**

г. Мінск,
пр-т Незалежнасці, 25а.
Тэл.: 226 03 98.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя.
Выстаўкі:
■ Праект

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
АКАДЭМІЧНЫ
ВЯЛІКІ
ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.



- 19 — "Севільскі цырульнік" Д. Расіні.
- 20 — "Лебядзінае возера" П. Чайкоўскага.
- 23 — "Стварэнне свету" А. Пятрова.
- 24 — "Травіата" Дж. Вердзі.

**РЭСПУБЛІКАНСКІ
ТЭАТР
БЕЛАРУСКАЙ
ДРАМАТУРГІІ**

г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44,
тэл./факс: 334 60 08.



- 19 — "Белы анёл з чорнымі крыламі" Д. Балыка.
- 21 — "П'ёмонці звер" А. Курэйчыка.
- 22 — "Хто пакахае мадам?" А. Кавалёва.
- 23 — "Палёты з анёлам" З. Сагалава.
- 24 — "Калі скончыцца вайна" П. Пражко.